

# Riksdagens protokoll

## 1998/99:92

Torsdagen den 6 maj

Kl. 12.00 – 19.29

---



Protokoll  
1998/99:92

### 1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 30 april.

### 2 § Utökning av antalet suppleanter i socialförsäkringsutskottet och EU-nämnden

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, på begäran av Kristdemokraternas riksdagsgrupp, tillstyrkt att antalet suppleanter skulle utökas enligt följande:

från 20 till 21 i socialförsäkringsutskottet  
från 26 till 27 i EU-nämnden

Kammaren medgav dessa utökningar.

### 3 § Val av nya suppleanter i socialförsäkringsutskottet och EU-nämnden

Företogs val av en ny suppleant i socialförsäkringsutskottet och i EU-nämnden.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

*suppleant i socialförsäkringsutskottet*  
Desirée Pethrus Engström (kd)

*suppleant i EU-nämnden*  
Inger Strömbom (kd)

**JuU26 Processrättsliga frågor**

*Mom. 2* (specialdomstolar)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

230 för utskottet

72 för res. 1

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 36 v, 36 kd, 15 c, 14 fp, 13 mp

För res. 1: 72 m

Frånvarande: 15 s, 10 m, 7 v, 6 kd, 3 c, 3 fp, 3 mp

*Mom. 4* (buggning)

1. utskottet

2. res. 4 (mp)

Votering:

142 för utskottet

51 för res. 4

108 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 1 m, 2 v, 8 kd, 15 c

För res. 4: 1 m, 33 v, 4 fp, 13 mp

Avstod: 71 m, 28 kd, 9 fp

Frånvarande: 15 s, 9 m, 8 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 3 mp

Göte Jonsson (m) och Eva Flyborg (fp) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Lars Gustafsson och Ingemar Vänerlov (båda kd) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Karl-Göran Biörsmark (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

*Mom. 5* (behandlingen av frihetsberövade personer)

1. utskottet

2. res. 5 (v)

Votering:

267 för utskottet

37 för res. 5

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 73 m, 36 kd, 15 c, 14 fp, 13 mp

För res. 5: 37 v

Frånvarande: 15 s, 9 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 3 fp, 3 mp

*Mom. 10* (forumreglerna i tvistemål)

1. utskottet
2. res. 8 (v)

Votering:

266 för utskottet

37 för res. 8

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 72 m, 36 kd, 15 c, 14 fp, 13 mp

För res. 8: 37 v

Frånvarande: 15 s, 10 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 3 fp, 3 mp

*Mom. 11* (bemötande av vittnen och målsägande i domstol)

1. utskottet
2. res. 9 (m, kd, c, fp)

Votering:

165 för utskottet

138 för res. 9

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 37 v, 13 mp

För res. 9: 73 m, 36 kd, 15 c, 14 fp

Frånvarande: 16 s, 9 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 3 fp, 3 mp

*Mom. 13* (barn som offer för brott)

1. utskottet
2. res. 10 (kd)

Votering:

267 för utskottet

36 för res. 10

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 73 m, 37 v, 15 c, 14 fp, 12 mp

För res. 10: 36 kd

Frånvarande: 15 s, 9 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 3 fp, 4 mp

*Övriga moment*

Kammaren biföll utskottets hemställan.

**SoU10 Hälso- och sjukvårdsfrågor m.m.**

*Mom. 1* (primärvårdens resurser)

1. utskottet
2. res. 1 (m)

Votering:

232 för utskottet

72 för res. 1

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:  
För utskottet: 116 s, 1 m, 37 v, 36 kd, 15 c, 14 fp, 13 mp  
För res. 1: 72 m  
Frånvarande: 15 s, 9 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 3 fp, 3 mp

*Mom. 2* (hälso- och sjukvårdens organisation och finansiering m.m.)

1. utskottet
2. res. 3 (v)
3. res. 5 (c)
4. res. 6 (fp)

Förberedande votering 1:

17 för res. 5  
15 för res. 6  
272 avstod  
45 frånvarande  
Kammaren biträdde res. 5.

Förberedande votering 2:

38 för res. 3  
16 för res. 5  
250 avstod  
45 frånvarande  
Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

115 för utskottet  
37 för res. 3  
150 avstod  
47 frånvarande  
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s  
För res. 3: 37 v  
Avstod: 72 m, 36 kd, 15 c, 14 fp, 13 mp  
Frånvarande: 16 s, 10 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 3 fp, 3 mp

*Mom. 9* (bevarande av mindre sjukhus)

1. utskottet
2. res. 13 (m, kd, c)

Votering:

161 för utskottet  
140 för res. 13  
48 frånvarande  
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 36 v, 10 fp  
För res. 13: 73 m, 36 kd, 15 c, 3 fp, 13 mp  
Frånvarande: 16 s, 9 m, 7 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 3 mp

*Mom. 14* (högkostnadsskydd)

1. utskottet
2. res. 17 (v, mp)

Votering:

203 för utskottet

51 för res. 17

46 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 72 m, 15 c

För res. 17: 37 v, 1 kd, 13 mp

Avstod: 33 kd, 13 fp

Frånvarande: 15 s, 10 m, 6 v, 8 kd, 3 c, 4 fp, 3 mp

Tredje vice talman Ros-Marie Frebran (kd) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

*Mom. 46* (forskning)

1. utskottet
2. res. 42 (v, kd, mp)

Votering:

217 för utskottet

86 för res. 42

1 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 73 m, 14 c, 14 fp

För res. 42: 37 v, 36 kd, 13 mp

Avstod: 1 c

Frånvarande: 15 s, 9 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 3 fp, 3 mp

*Mom. 49* (alternativmedicin)

1. utskottet
2. res. 45 (c, mp)

Votering:

274 för utskottet

28 för res. 45

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 73 m, 36 v, 35 kd, 14 fp

För res. 45: 15 c, 13 mp

Frånvarande: 15 s, 9 m, 7 v, 7 kd, 3 c, 3 fp, 3 mp

*Mom. 53 (lobotomi)*

1. utskottet
2. res. 47 (kd, mp)

Votering:

253 för utskottet

50 för res. 47

1 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 73 m, 36 v, 15 c, 13 fp

För res. 47: 36 kd, 1 fp, 13 mp

Avstod: 1 v

Frånvarande: 15 s, 9 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 3 fp, 3 mp

*Övriga moment*

Kammaren biföll utskottets hemställan.

**SoU11 Handikappolitik m.m.**

*Mom. 1 (handikappolitikens inriktning m.m.)*

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (c)

Förberedande votering:

77 för res. 1

17 för res. 2

209 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

201 för utskottet

73 för res. 1

30 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 37 v, 35 kd, 13 mp

För res. 1: 73 m

Avstod: 1 kd, 15 c, 14 fp

Frånvarande: 15 s, 9 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 3 fp, 3 mp

*Mom. 8 (psykiatrireformen)*

1. utskottet

2. res. 11 (kd)

3. res. 12 (fp)

Förberedande votering:

40 för res. 11

15 för res. 12

249 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 11.

Huvudvotering:  
178 för utskottet  
36 för res. 11  
88 avstod  
47 frånvarande  
Kammaren biföll utskottets hemställan.  
Partivis fördelning av rösterna:  
För utskottet: 115 s, 37 v, 14 c, 12 mp  
För res. 11: 36 kd  
Avstod: 1 s, 72 m, 1 c, 14 fp  
Frånvarande: 15 s, 10 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 3 fp, 4 mp

*Mom. 15* (samordning av insatser för funktionshindrade)

1. utskottet  
2. res. 18 (kd, mp)  
Votering:  
255 för utskottet  
48 för res. 18  
46 frånvarande  
Kammaren biföll utskottets hemställan.  
Partivis fördelning av rösterna:  
För utskottet: 116 s, 73 m, 37 v, 15 c, 14 fp  
För res. 18: 36 kd, 12 mp  
Frånvarande: 15 s, 9 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 3 fp, 4 mp

*Övriga moment*

Kammaren biföll utskottets hemställan.

**SoU12 Könstympling – borttagande av kravet på dubbel straffbarhet**

*Mom. 2* (avgränsning av den utvidgade domsrätten)

1. utskottet  
2. res. 1 (fp)  
Votering:  
289 för utskottet  
14 för res. 1  
46 frånvarande  
Kammaren biföll utskottets hemställan.  
Partivis fördelning av rösterna:  
För utskottet: 116 s, 73 m, 37 v, 36 kd, 15 c, 12 mp  
För res. 1: 14 fp  
Frånvarande: 15 s, 9 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 3 fp, 4 mp

*Mom. 3 (preskriptionstid)*

1. utskottet

2. res. 2 (kd)

Votering:

265 för utskottet

37 för res. 2

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 73 m, 37 v, 15 c, 13 fp, 12 mp

För res. 2: 36 kd, 1 fp

Avstod: 1 s

Frånvarande: 15 s, 9 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 3 fp, 4 mp

*Övriga moment*

Kammaren biföll utskottets hemställan.

**NU9 Ny lag om handel med begagnade varor**

Kammaren biföll utskottets hemställan.

**NU11 Vissa konkurrenspolitiska frågor**

*Mom. 1 (inriktningen av konkurrenspolitiken)*

1. utskottet

2. res. 1 (m, kd, c, fp)

Votering:

164 för utskottet

138 för res. 1

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 37 v, 11 mp

För res. 1: 73 m, 36 kd, 15 c, 14 fp

Frånvarande: 15 s, 9 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 3 fp, 5 mp

*Mom. 2 (kooperativ samverkan, m.m.)*

1. utskottet

2. res. 2 (kd, c)

Votering:

250 för utskottet

52 för res. 2

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 72 m, 36 v, 14 fp, 12 mp

För res. 2: 1 m, 36 kd, 15 c

Frånvarande: 15 s, 9 m, 7 v, 6 kd, 3 c, 3 fp, 4 mp



Talmanen meddelade att samtliga ärenden på dagens föredragningslista skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

## 5 § Fristående förskoleklass

*Fristående  
förskoleklass*

Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande 1998/99:UbU9  
Fristående förskoleklass (prop. 1998/99:45)

Anf. 1 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Regeringens skolpolitik även på detta område kan kort sammanfattas som familjefientlig, rigid och mer hänsynstagande till kommunalrådets intressen än till de enskilda familjernas och elevernas intressen.

Flexibilitet, kvalitet och valfrihet borde vara självklara begrepp i en tid som vår och inte statlig styrning till en given organisatorisk form eller till pedagogiska doktriner som mer bygger på flummiga gissningar än på verklig kunskap om sakers tillstånd.

Det som vi nu upplever inom skolans område i allmänhet och som också avspeglar sig i majoritetens förslag kring fristående förskoleklasser är djupt oroande. Vi upplever ett medvetet socialt experiment med våra barn och elever som för mig känns väldigt skrämmande och som i sin förlängning kommer att fördjupa de problem som vi redan står inför i dag.

Fru talman! Jag återkommer längre fram till detta.

När det specifikt gäller tillståndsgivning för fristående förskoleklasser föreslår majoriteten ett system med två olika bedömningsgrunder.

För den fristående skolan som också vill bedriva förskoleklass föreslås Skolverket vara tillståndsgivare och utöva tillsyn medan kommunen skall ha ansvaret för den helt fristående förskoleklassen. Detta är med andra ord en synnerligen märklig konstruktion.

Den ologiska förklaringen finner man i regeringens grundinställning till skolans roll i allmänhet och som beskrivs i texten: ”En verksamhetsmässig integrering är svår att uppnå utan ett nära och dagligt samarbete mellan personalen i förskoleklassen och skolan.”

I praktiken betyder detta att regeringen indirekt ger kommunerna det rådet att inte ge tillstånd för helt fristående förskoleklasser. Kommunalsrådets veto blir viktigare än föräldrarnas och personalens vilja även på den här punkten.

Vi moderater anser, precis som våra borgerliga vänner, att det borde vara självklart att ge alla alternativ samma förutsättningar att verka oavsett vem som är huvudman. Skolverket bör därför ha ansvar för båda formerna. Vi har också en gemensam reservation kring detta.

Fru talman! Mönstret när det gäller bidragsreglerna för fristående alternativ känns igen och präglas även här av inställningen att den kommunala verksamheten är viktigare än föräldrarnas vilja. Förhoppningen att majoriteten redan nu skall inse betydelsen av fristående alternativ även inom förskoleklass och ge likvärdiga villkor för dessa är inte särskilt stor,

men insikten kommer förhoppningsvis att infinna sig i samma takt som ansökningarna till fristående alternativ strömmar in och kraven från föräldragrupperna ökar.

En annan princip som vi borde kunna vara överens om är principen att alla elever oavsett stödbehov bör ges samma rätt att välja som andra elever. Risken är nu uppenbar att rätten att välja begränsas till att enbart gälla elever som *inte* har ett stort stödbehov. Det är en tråkig och njugg inställning till handikappade, till elever som kanske skulle må allra bäst av att få sitt val tillfredsställt.

Vi moderater har i vår partimotion pekat på den problematik som sammanblandning av verksamheterna fritidsverksamhet och förskoleklasser innebär. Ordet på detta område är integration och förefaller vara den stora lösningen på alla problem i skolan. Detta tror vi är i grunden feltänkt.

Skolan och nu även förskoleklasserna skall integreras med både förskolan och fritidsverksamheten. Vi är på väg att få ett system där eleverna inte bara är i skolan hela dagen, utan också där de olika verksamheternas profil suddas ut helt. Detta innebär inte bara att alternativa former av skolbarnomsorg omöjliggörs, utan vad värre är att det sker på bekostnad av det verkliga uppdraget som läroplanernas mål beskriver.

Detta pedagogiska experiment skördar naturligtvis offer, och de tydligaste offren hittar vi bland de elever som finner skolans uppgifter mindre lustfyllda och kanske t.o.m. svåra.

Andra offer finner vi bland lärare som får sin roll i grunden förändrad på ett sätt som inte stämmer med den utbildning man fått. Det uppdrag som regeringen gett handlar just om hur integration av förskoleklass, skola och fritis skall regleras i skollagen och hur förskolan kan bilda en egen skolform.

Fru talman! Jag är orolig på den här punkten och finner att kunskaps-skolan i dess vidaste bemärkelse är på väg att omvandlas till en skola där omsorgsfrågorna blir viktigare än kunskapsfrågorna.

Skolverkets rapporter kring skolornas resultat borde verka uppvaknande på skolministern och ge andra tankar än integration som den gordiska knuten. Men tyvärr verkar Skolverkets rapporter snarare verka som sömnpiller för skolministern än tvärtom. I vart fall ser vi väldigt lite av nytänkande och förslag som gynnar ett bra kunskapsresultat.

Fru talman! Betänkandet om fristående förskoleklasser är ett ofullständigt dokument med förslag som vi inte kan acceptera. Jag har pekat på några få av dessa, som återfinns i våra sju reservationer i betänkandet. Men för tids vinnande vill jag yrka bifall enbart till vår reservation nr 1 under mom. 1.

Anf. 2 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Vi diskuterar nu frågor som rör de fristående förskoleklasserna.

Förskoleklassen är ju som bekant en egen skolform som omfattas av det obligatoriska skolväsendet. Tanken har ju hela tiden varit att stödja och stimulera en integrering av den verksamhet som bedrivs för sexåringar och den som bedrivs för yngre skolbarn.

Verksamheten i förskoleklassen får ses som ett av de första stegen när det gäller att uppfylla målen i skolans läroplaner. Införandet av förskole-

klass i samverkan med det faktum att frekvensen för övergång från grundskola till gymnasiekola är 98 % innebär i praktiken en 13-årig skola. I det sammanhanget måste förskoleklassen ses som en viktig del i det livslånga lärandet.

I den debatt här i kammaren som kommer senare i dag kommer Vänsterpartiets idéer om en sammanhållen och flexibel ungdomsskola att lyftas fram.

När man diskuterar förskoleklassen är det viktigt att påpeka betydelsen av mötet mellan förskolans och skolans pedagogik. De arbetslag som sätts samman av olika yrkeskompetenser kan gemensamt bidra till att förnya och utveckla arbetsformer i såväl förskoleklass som skola och därmed också höja kvaliteten i utbildningen.

Fru talman! Utifrån tanken om förskoleklassen som en egen skolform, vars syfte är att underlätta och stimulera en fortsatt verksamhetsmässig integration av förskoleklassen och det obligatoriska skolväsendet, blir diskussionen om hur skollagen skall utformas mycket intressant.

Skolverket säger i sitt yttrande över promemorian att det finns en överhängande risk för att denna integrering skulle utebli om enskilda fysiska och juridiska personer hade möjlighet att starta fristående förskoleklass utan att bedriva denna verksamhet i nära anknytning till en fristående skola. Skolverket drar utifrån detta slutsatsen att fristående förskoleklass enbart får bedrivas av en fristående skola.

Detta förslag skulle innebära att kommunerna fortsättningsvis inte godkänner någon förskoleklass i enskild regi. Det skulle enligt Skolverket också ha den fördelen att en delad tillståndsgivning därmed skulle undvikas. Vänsterpartiet delar i detta avseende helt Skolverkets åsikter, och vi har i vår motion lyft fram denna fråga. I likhet med Skolverket konstaterar vi att som en konsekvens av detta följer att de enskilda förskoleklasser som redan har ett tillstånd, men som inte bedrivs i anslutning till en fristående skola, successivt bör avvecklas.

Vänsterpartiets ställningstagande den här gången sker mot bakgrund av vår övertygelse om den helt avgörande betydelse som mötet mellan förskolans och skolans pedagogik har för att utveckla arbetet.

Med anledning av detta yrkar jag bifall till reservation 2 under mom. 1.

Fru talman! Beträffande bidrag vill jag säga att Vänsterpartiet delar uppfattningen att en skola inte skall förklaras berättigad till bidrag om etableringen av en ny förskoleklass medför, som det sägs, påtagliga negativa och bestående följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen eller om skolan tar ut otillåtna avgifter. Det är viktigt att kommunen ges möjlighet till en rationell planering av det kommunala skolväsendet. Ett införande av en nära nog fri etableringsrätt för förskoleklasser skulle bl.a. få stora ekonomiska konsekvenser i många kommuner.

Vänsterpartiet har också uttryckt sina farhågor för ökade kommunala kostnader och därför pekat på vikten av uppföljning av de ekonomiska konsekvenserna av de nu föreslagna förändringarna. Till skillnad från Kristdemokraterna, som i sin reservation oroar sig över resurserna till de fristående skolorna, hyser Vänsterpartiet en oro för att ökade kommunala kostnader för fristående skolor skall undergräva möjligheten att utveckla den kommunala skolverksamheten.

Jag vill därför yrka bifall till reservation 2 under mom. 14.

Till sist: Vänsterpartiet har uppmärksammat att det kommer att finnas skillnader mellan bestämmelser som gäller för fristående förskoleklass och fristående skola – detta trots att det sagts att bestämmelserna för de fristående förskoleklasserna borde utformas på ett sätt som liknar reglerna för de fristående skolorna. Detta är ett exempel som visar på att det fortfarande fattas en del innan ”förskoleklassen är en del av skolan och omfattas av samma läroplan som det obligatoriska skolväsendet”.

Jag står naturligtvis bakom reservation 2 under mom. 17 men väljer bl.a. för tids vinnande att inte lyfta fram den. Jag konstaterar samtidigt att den nyligen tillsatta kommittén för översyn av skollagen, som bl.a. skall se över hur skollag, läroplaner och skolformsförordningar hänger ihop, här har ett givet arbetsområde.

Anf. 3 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Det betänkande som vi nu har att behandla berör frågan om fristående förskoleklass, godkännande och tillsyn av densamma, men också frågor om bidrag och avgifter, om barn med omfattande behov av särskilt stöd, rätten till återkallande av bidrag, övergångsbestämmelser, utvärdering, uppföljning av ekonomiska konsekvenser samt förskoleklass vid svensk utlandsskola. Vi har berört samtliga delar i den motion som vi kristdemokrater har skrivit med anledning av propositionen. Jag skall här i dag kommentera några av dessa delar.

Först en tillbakablick, fru talman. Den 12 december 1997 fattade riksdagen beslut om en ändring av skollagen, som bl.a. innebär att sexårsverksamheten nu är en egen skolform med benämningen förskoleklass. Kommunerna är skyldiga att erbjuda sexåringar plats i förskoleklass, men deltagandet är frivilligt.

Vi kristdemokrater ställde oss positiva till utvecklingen. Majoriteten i riksdagen ville vid beslutstillfället dela upp tillståndsgivningen mellan Skolverket och kommunerna. Skolverket skulle ansvara för de kommunala förskoleklasserna, medan kommunerna skulle ansvara för tillståndsgivningen för enskild förskola, förskoleklass, integrerad barnomsorg och fritidshem. Vi kristdemokrater opponerade oss mot detta.

Kristdemokraternas synpunkter på fristående förskoleklasser bygger på fyra grundprinciper: individualitet, flexibilitet, valfrihet och helhet. Alla har sin grund i den värdegrund som utgår från kristen etik och västerländsk humanism.

Barndomens egenvärde skall respekteras. Barndomen kan inte bara betraktas som en träningsperiod inför det vuxna livet, utan varje barn har rätt till omsorg, lek, fritid och kultur. Det är viktigt att inte förskolans inriktning på utbildning sker på bekostnad av detta.

Fru talman! Jag vill här ta tillfället i akt att säga något om valfrihet. För oss kristdemokrater är föräldrarnas perspektiv och önskemål utgångspunkten. För att ge en reell frihet att göra individuella val måste rättvisa regler skapas. Föräldrar skall så långt möjligt ges chansen att välja omsorgsform för sitt/sina barn. Detta val gäller såväl kommunal som fristående förskola. Det gäller också familjedaghem och förskoleklass. Tyvärr kan vi konstatera att den politik som nu förs, och som Socialdemokraterna tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet ansvarar för, går åt precis motsatt håll.

Integrationen mellan förskola/familjedaghem eller omsorg i annan form och förskoleklass är lika viktig som den mellan förskoleklass och skola. Vad gäller integrationen mellan de olika skolformerna är det viktigt att grundskolan inte utgår från att alla barn har gått i förskoleklass utan förbereder sig för att ta emot barn med olika bakgrund.

Vad gäller resonemanget om barndomens egenvärde vill vi kristdemokrater redan inledningsvis markera vårt motstånd mot de begreppsmässiga glidningar vi ser i sexåringsfrågan. I propositionen 1998/99:45, *Fristående förskoleklass*, förändras t.ex. på flera ställen begreppet verksamhet till utbildning. Samtidigt får de fria förskolorna inte samma rättighet som skolorna att erhålla godkännande och bidrag. Vi ser att det finns en risk för att vi med detta tar första steget mot en obligatorisk skolstart för alla sexåringar. Detta motsätter vi oss. Vi vill se förskoleklassen som något frivilligt och därför konsekvent använda begreppen pedagogisk verksamhet i stället för utbildning och barn i stället för elever.

Regeringens linje är att Skolverket skall pröva frågan om godkännande av fristående skolor som också vill bedriva verksamhet som motsvarar förskoleklass. Kraven för godkännande och återkallande skall i huvudsak anpassas till vad som gäller för fristående skolor. Redan när beslutet fattades om att sexåringsverksamheten skulle bli en egen skolform och benämnas förskoleklass påpekade vi kristdemokrater att den uppdelade tillståndsgivningen kunde komma att leda till problem för de fristående skolorna.

Om t.ex. Skolverket, sade vi då, ger en fristående skola tillstånd för grundskoleverksamhet och kommunen sedan inte ger skolan tillstånd och bidrag till förskoleklass eller integrerad skolbarnsomsorg kan detta innebära att föräldrar som vill ha sina barn i förskoleklass inte kan välja den fristående skolan. Det är inte särskilt barnvänligt att låta barn gå ett år i kommunal förskoleklass för att sedan flytta dem till en fristående skola om det var den fristående skolan man som förälder ville ha redan från början.

Konsekvensen kan bli att man snävar in de fristående skolornas verksamhet, och därför yrkade kristdemokraterna i den debatten avslag på regeringens förslag i denna del. I stället ansåg vi att Skolverket skulle svara för både tillståndsgivning och tillsyn av de fristående skolornas förskoleklasser. Mot denna bakgrund är det glädjande att den proposition från regeringen som ligger till grund för det betänkande vi har att behandla här i dag så långt stämmer överens med vårt förslag och med den syn som vi presenterade redan då.

Däremot föreslår regeringen, fru talman, att det är kommunen som skall pröva om andra än fristående skolor önskar anordna utbildning som motsvarar förskoleklassen. Flera remissinstanser uttrycker sitt missnöje med att olika regler skall gälla för samma typ av verksamhet, och vi kristdemokrater delar denna uppfattning. Vi anser att tillståndsgivningen bör utgå från en enhetlig bedömning. Det underlättar för samtliga berörda om Skolverket medger tillstånd och bidragsberättigande samt svarar för tillsyn även i de fall där en enskild förskola är huvudman. Det finns ju ingenting som utesluter att en fristående förskola på sikt kan utveckla sin verksamhet så att en ny friskola skapas.

De skäl mot vårt yrkande som majoritetstexten anför i denna fråga är i allra högsta grad vaga. Ett argument som framförs i majoritetstexten är att det skulle föra för långt att nu föreskriva vad vi kristdemokrater anför. Vidare säger man, som ett andra argument, att en sådan ordning inte är tillräckligt utredd. Vad är det som ytterligare måste utredas? Det tredje och sista skäl som man anger är att det skulle utgöra ett problem att klara integrering av förskoleklassen och skolan.

De två första skälen är synnerligen diffusa. Vad gäller det sistnämnda menar jag att en kunnig, engagerad personal på ett alldeles utomordentligt sätt klarar av att ta ansvar för att så sker – alltså integreringen. Måhända kan vi i dagens debatt få ett tydligare besked om varför vi kristdemokrater och övriga borgerliga partier inte får gehör för vår reservation i denna del.

Fru talman! Jag vill också säga några ord om bidrag och avgifter samt om elever med omfattande behov av särskilt stöd. Det bör vara så att samma regler bör gälla för samtliga fristående förskoleklasser också vid tillståndsgivningen. Det är Skolverket som bör besluta om rätt till bidrag för både fristående skolor och andra enskilda huvudmän som anordnar förskoleklasser.

För barn med omfattande behov av särskilt stöd skall detta stöd utgå oavsett om barnet går i förskoleklass, i anslutning till en kommunal eller enskild friskola eller i förskoleklass i annan regi. Majoritetstexten i betänkandet är allt annat än uppfordrande på den punkten.

Vi vänder oss också mot att majoriteten i utskottet anser att om en kommun hävdar att etableringen av den fristående förskoleklassen kommer att innebära påtagligt negativa följder för det offentliga skolväsendet i kommunen så skall Skolverket särskilt pröva frågan om rätt till bidrag. Skäl för att en skola inte skall förklaras berättigad till bidrag skall enligt regeringens proposition samt utskottstexten i betänkandet endast vara att etableringen av en ny, fristående förskoleklass kommer att innebära påtagligt negativa och bestående följder för skolväsendet i kommunen alternativt att skolan tar ut otillåtna avgifter.

I författningskommentarerna, 10e §, markeras att ett återkallande av bidragsrätten på grundval av att utbildningen förändras främst kommer att vara aktuellt om elevantalet ökar markant. Kristdemokraterna kan inte tolka detta på annat sätt än att om en fristående förskoleklass antingen visar sig vara för populär eller riskerar att bli det, förlorar den rätten till bidrag. Förslaget innebär att en gynnsam utveckling av en fristående skola kan innebära att bidragen återkallas. Detta motverkar en utveckling av verksamheten. Att detta i huvudsak anses överensstämma med vad som gäller för fristående skolor som motsvarar grundskolan och särskolan och som får kommunala bidrag förändrar på intet sätt vår grundinställning.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att rätten att välja skola är en demokratisk rättighet i ett pluralistisk samhälle. Men rätten att välja skola är tillintetgjord om inte skolor med olika pedagogisk inställning finns att tillgå.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation 1 under mom. 1, 2, 3 och 5. Jag står givetvis bakom samtliga kristdemokraternas reservationer i betänkandet men vill för att vinna tid här i kammaren nöja mig med detta.

Anf. 4 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Det är ju intressant att den här debatten inleds med tre västerbottningar. Jag skulle vilja få ett förtydligande från kristdemokraterna och Gunilla Tjernberg. Innebär er reservation att ni förespråkar en fri etableringsrätt för alla fristående förskoleklasser kopplade till fristående skola eller enskilda som godkänns av Skolverket?

Anf. 5 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag vill säga till Lennart Gustavsson att kristdemokraternas politik bygger på att det inte behöver vara kommunen som driver all förskoleverksamhet. Det behöver inte heller vara så att det är fristående skolor som gör det. Det kan vara andra organisationer som bedriver verksamhet med förskoleklasser. Där vill vi se att Skolverket även i de delarna skall gå in och avgöra om det skall få startas en förskoleklass eller inte. Det handlar om att skapa olika alternativ för att möta enskilda barn och enskilda föräldrars behov.

Anf. 6 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Min följdfråga på detta något otydliga svar blir: Har Kristdemokraterna tillsammans med övriga borgerliga partier funderat över de kommunalekonomiska konsekvenserna av sitt förslag?

Anf. 7 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Det är intressant att Lennart Gustavsson från Vänsterpartiet säger till mig att det här är ett otydligt svar. Jag har haft en debatt med Vänsterpartiet och Lennart Gustavsson i andra delar när det gäller förskolefrågor, och jag är ganska övertygad om att det handlar om en vilja att förstå, lyssna och ta in vad jag säger. Kristdemokraterna är inte otydliga på den här punkten.

När det gäller den kommunala ekonomin och de medel som vi gemensamt har att ansvara för, menar vi Kristdemokrater att de gemensamma skattepengarna inte enbart behöver fördelas genom kommunen som ansvarig för all offentlig verksamhet. De gemensamma skattepengarna kan vi också fördela om vi har andra huvudmän som erbjuder verksamhet när det gäller vård, omsorg och skola.

Det här är inte släppt utan någon tillsyn. Det är snarare så att vi vill ha Skolverket i den här delen som ger tillsyn och också tillstånd och bidrag för att kunna följa upp och utvärdera, men också för att kunna kvalitets-säkra och för att en gemensam värdegrund skall ligga till grund även för verksamheten vid enskilda förskolor.

Anf. 8 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Genomförandet av förskoleklassen innebar ett steg mot en sammanhållen tioårig grundskola. Centerpartiet välkomnade därför läroplanen för förskoleklasser som togs i bruk den 1 augusti 1998. Förskoleklassen är en del av skolan och därför är det naturligt att den skall omfattas av en läroplan som är första steget till att uppfylla de mål som grundskolans läroplan sätter upp. Tanken är också att det skall skapas förutsättningar för en integrering av sexårsverksamheten, skolan och

skolbarnsomsorgen. Det kommer att innebära höjd kvalitet, och det är tankar som Centerpartiet stöder.

När förskoleklassen blev en egen skolform pekade vi i Centerpartiet på att förslaget skulle komma att begränsa mångfalden i kommunerna. Därför krävde vi i en motion 1997/98 att reglerna för fristående förskoleklasser skulle utformas på liknande sätt som för fristående skolor. Det blev också riksdagens beslut.

Tyvärr tvingas vi konstatera att regeringen har tolkat riksdagens beslut på ett sätt som inte var avsett i vår motion, och att regeringen på flera punkter envisas med att diskriminera fristående skolor och förskoleklasser i regelverket. Visserligen ger man fristående skolor möjlighet att bilda förskoleklasser, men man skjuter upp genomförandet genom snäva övergångsbestämmelser. Man framhåller också i de regler som gör det möjligt att neka redan godkända fristående skolor bidrag och som ger kommunerna möjlighet att vägra betala ersättningar för barn med behov av särskilt stöd. Bestämmelsen säger nämligen att kommunen inte är skyldig att lämna bidrag för elever med behov av särskilt stöd. Den bestämmelsen bör utgå ur lagtexten, anser vi i Centerpartiet. Följden av detta blir att elever som är i behov av särskilt stöd inte har samma valfrihet som elever som inte behöver extra hjälp.

I det här sammanhanget vill jag ställa en fråga, som jag hoppas få svar på senare, till miljöpartisten Gunnar Goude: Hur har du och Miljöpartiet kunnat ställa upp på regeringens märkliga tolkningar av riksdagens beslut?

Fru talman! Med anledning av min beskrivning yrkar jag bifall till reservation 1, som är delad under mom. 1, 2, 3 och 5.

Utskottet påpekar att förskoleklass och skola skall ha ett nära samarbete. Därför bör det vara kommunen som skall godkänna och utöva tillsyn över utbildningen i fristående skolklasser.

Centerpartiet anser dock att ett konkurrensförhållande kan uppstå mellan kommunens förskoleklasser och de fristående förskoleklasserna. Därför anser vi att det skall vara Statens skolverk som skall bevilja tillstånd till de fristående förskoleklasserna. Det är viktigt att fristående förskoleklasser skall kunna verka på samma villkor som de kommunala.

I det sammanhanget vill jag påpeka, precis som Anders Sjölund och Gunilla Tjernberg gjorde tidigare, att regeringen föreslår att de fristående förskoleklasserna inte skall omfattas av läroplanen. Vid utvärderingen av de fristående förskolorna kommer de dock att jämföras med läroplanen. Det kan ju anses rimligt. Men det står inte i lagen vilka delar som skall gälla för bedömningen. Vi får väl hoppas att inte kommunerna utnyttjar det som ett kryphål för att avstänga och inte ge tillstånd till fristående förskoleklasser.

I betänkandet tas också frågor om skolstart och tioårig grundskola upp. Redan i min inledning påpekade jag att Centerpartiet anser att genomförandet av förskoleklassen är ett viktigt steg mot en sammanhållen tioårig grundskola. Vi pekar också på att regeringen bör återkomma med förslag till en samlad lagstiftning för förskoleklassen och det obligatoriska skolväsendet. Förslaget bör inriktas mot en närmare integrering och på sikt till en sammanslagning av skolformerna.

Fru talman! Med dessa ord vill jag också yrka bifall till reservation 7 under mom. 16. Tidigare har jag yrkat bifall till reservation 1. Jag står



givetvis bakom Centerpartiets övriga reservationer, men för tids vinning avstår jag från att yrka bifall till de övriga.

Prot. 1998/99:92  
6 maj

Anf. 9 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Centerpartiets representant med anledning av reservation 1 och de konsekvenser den medför. Det här innebär ju att Skolverket skall utfärda tillstånd. När Skolverket har utfärdat tillstånd skall resurser utgå.

Hur ser Centerpartiet, som är ett parti som står för decentralisering, på det kommunala självstyret i förhållande till den reservation som man själv står bakom?

*Fristående  
förskoleklass*

Anf. 10 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Det var det jag tog upp i mitt inledningsanförande. Vi anser att det inte är rimligt på grund av att det kan uppstå konkurrensförhållanden. Med tanke på att man inte vill ge resurser till barn med särskilda behov tycker vi att det är oerhört viktigt att det är Skolverket som har hand om beviljandet av bidragen.

Anf. 11 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Anser då Centerpartiet att det är rimligt att det kommunala självstyret hanteras på det här sättet, dvs. att det i det här fallet är Skolverket som beslutar hur man skall hantera de kommunala pengarna?

Anf. 12 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Jag tycker visserligen att det är viktigt med den kommunala självstyrelsen. Om vi tycker att det är lika viktigt, bör vi jobba åt samma håll och se till att reglerna genomförs som de är tänkta, så att det inte finns de kryphål som vi dessvärre ser i dag.

Anf. 13 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Folkpartiet har alltid ansett att det är samhället som har huvudansvaret för att alla skall ha en bra skolgång. För oss ligger det ingen motsättning i att skolor kan bedrivas av andra huvudmän än kommuner inom läroplanens och skollagens ramar.

Vi har därför länge kämpat för mer mångfald i det svenska skolsystemet. När nu ett nytt begrepp införs, förskoleklass, är det självklart för oss liberaler att välkomna förskoleklasser även när de drivs av andra än kommunen.

I den allmänna debatten om fristående skolor har ju socialdemokraterna backat något på senare år när det gäller deras negativa inställning. I dagens betänkande kan vi se tydliga spår av den gamla misstänksamheten mot valfrihet. Det märks tydligt i majoritetens förslag till beslut om fristående förskoleklasser.

I det förslag vi i dag skall ta ställning till finns en hel del regler som på olika sätt missgynnar fristående förskoleklasser. Jag tror att det är barnen som förlorar på detta. Mångfald har alltid varit bra för den pedagogiska utvecklingen.

För oss folkpartister är det självklart att de pengar som kommunen betalar ut för den kommunala förskoleklassen skall motsvaras av ett lika

stort bidrag till en fristående förskoleklass. Annars kan den fristående förskoleklassen inte verka på samma villkor som den kommunala. Eftersom det är samma personer som beslutar om de kommunala bidragen kan de ofta uppfatta sig som konkurrenter, och därför behövs en sådan bestämmelse för att inte riskera att fristående skolor särbehandlas.

Fru talman! Enligt det liggande förslaget måste en godkänd fristående skola ansöka om tillstånd för att starta en förskoleklass trots att skolan redan är godkänd. Jag anser att det är helt onödigt att på nytt pröva ett godkännande för en skola som redan fungerar under Skolverkets tillsyn. Även här finns en risk att en kommun när den skall yttra sig till Skolverket i frågan avråder godkännande på grund av att en politisk majoritet i den kommunen är negativ till fristående skolor. I kommunerna döljs ofta ideologiskt motstånd mot valfrihet med ekonomiska argument om att det är besvärligt i den kommunala organisationen, osv.

Av någon anledning förslås i propositionen att fristående förskolor som vill starta förskoleklass skall godkännas av kommunen och inte av Skolverket. Enligt förslaget skall förskoleklassen följa läroplanen och betraktas som skolform. Då är det inkonsekvent att inte låta Skolverket ha ansvar för all tillståndsgivning. Även i detta fall kan besluten bli olika beroende på vilken kommun som har ansvaret. Förskoleklass är en ny skolform, och eftersom Skolverket har ansvar för fristående skolor borde det ha det för alla fristående förskoleklasser.

Själv begreppet förskoleklass, oavsett om den är fristående eller inte, innebär ett alltför litet steg mot det som utvecklingen i skolan pekar mot i dag, nämligen en tidigare skolstart och en tioårig grundskola. Folkpartiet hade hellre sett en tioårig grundskola redan i dag. Där blir undervisningen mer flexibel, och skolan kan möta eleven på hans eller hennes nivå. En del av de svårigheter med att skapa bra regler som vi nu diskuterar hade man sluppit om regeringen hade vågat föreslå att steget tagits fullt ut redan nu.

Även när det gäller ansökningstiden för godkännande finns det en öginhet mot fristående skolor. Det är orimligt att begära att en fristående skola skall ansöka redan den 1 april kalenderåret innan förskoleklassen skall starta. Den framförhållningen behöver inte kommunen ha för sina egna skolor, de klarar sin organisation ändå.

Fru talman! Det finns ett inslag i propositionstexten som särskilt tydligt visar att regeringen inte uppfattar fristående förskoleklasser som ett likvärdigt alternativ jämfört med de kommunala. Det handlar om barn med särskilt behov av stöd och barn i särskolan. Enligt förslaget skall kommunen inte ha samma skyldighet som i sina egna skolor att betala ut bidrag för stöd och för särförskoleklass. Ofta hör man i debatten påståendet att fristående skolor ökar klasskillnaderna. Om de fristående skolorna inte får bidrag för alla barn är det klart att de inte heller blir skolor för alla.

Fru talman! Om vi lägger ihop dessa skillnader i villkor mellan fristående förskoleklasser och kommunala ser vi att den nuvarande majoriteten fortfarande är rädd för alternativ och valfrihet i den svenska skolvärlden. Som vi har hört skulle Vänsterpartiet gärna vilja begränsa alternativen ännu mer. Det föreslår i en motion att hårdare regler för fristående förskoleklass skall införas och antyder även att hårdare regler för övriga fristående skolor skall införas. Miljöpartiet däremot, som ofta

under de senare åren har sjungit mångfaldens lov i debatten, tycks nu med tystnad acceptera regeringens förslag utan några invändningar.

Fru talman! Jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 1, även om jag naturligtvis också ställer mig bakom övriga yrkanden.

Anf. 14 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Det finns egentligen ingen anledning att göra det här inlägget mycket längre än att konstatera att regeringen med den här propositionen lägger fram förslag som jämställer fristående förskoleklasser med fristående grundskolor när det gäller godkännandet och rätt till bidrag för verksamheten. Det gäller de fristående förskoleklasser som drivs av fristående skolor och som därmed uppfyller syftet med att inrätta förskoleklass som egen skolform.

Vi vill med det stödja och stimulera samarbetet och integrationen mellan den tidigare sexårsverksamheten och skolan. Vi vill öka möjligheterna att bedriva undervisningen utifrån elevernas förutsättningar och behov snarare än deras biologiska ålder. Vi vill också stimulera utvecklingen med arbetslag som sätts samman av olika yrkeskompetenser som gemensamt kan bidra till att bredda de resurser som kommer barnen till det. Det kan utveckla och förnya innehållet och arbetsformerna i både förskoleklassen och skolan. Det tror vi leder till att utbildningens kvalitet höjs. De allra flesta fristående förskoleklasser kommer sannolikt att inrättas av just fristående skolor.

Det finns dock, som här har påtalats, ett antal andra än fristående skolor som önskar anordna utbildning som motsvarar förskoleklassen. Det skall vara möjligt. Det är i allmänhet fristående förskolor. För dem skall gälla att frågan om godkännande även fortsättningsvis får prövas av kommunen. Det blir då också i det avseendet jämförbart med den prövning som i dag sker för fristående förskolor. Det är alltså inte något hinder. Det finns många fristående förskolor runt om i kommunerna som har godkänts. De olyckskorpar som varit uppe före mig i debatten torde kunna se sig omkring. Då ser de att deras farhågor är överdrivna.

Jag vill redan här påminna om att skollagen är aktuell för en övergripande översyn som just skall starta i en parlamentarisk kommitté. Förhoppningsvis skall den kunna leda till en bred diskussion långt utanför det här huset om en ny skollag. Det vore fel av kammaren att i väsentliga frågor föregripa den diskussionen.

Ikraftträdandet har kommit att diskuteras mycket. Regeringens förslag innehåller övergångsregler som har utformats så att det skall gå så smidigt som möjligt utan att man ger avkall på en nödvändig kvalitetskontroll.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till hemställan i utbildningsutskottets betänkande 9 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 15 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Fru talman! Det var intressant att notera att Eva Johansson helt och hållet förbigick vårt resonemang kring elever med behov av särskilt stöd. Hon nämnde ingenting om detta från talarstolen. Det vore intressant att få höra om de elever som har behov av omfattande stöd, som det sägs i texten, och om deras möjligheter att välja är i linje med vad Socialdemo-

kraterna anser i grunden. Tycker ni att de eleverna inte bör ha den rätten som vi tycker att de bör ha? Vad är i så fall skälet till detta?

Den andra frågan gäller det som här sades om att olyckskorpar målade upp en skräckbild. Bidragsmöjligheten och tilldelningen av tillståndet beror av kommunerna. När det påverkar kommunens ekonomi påtagligt, eller hur det nu står i texten, kan man med stöd i lagen låta bli att ge tillstånd.

Det är just därför som vi är oroliga. Det finns skäl att tro att de kommuner som har en socialdemokratisk ledning och som i grunden ogillar alla alternativ inte kommer att ge de här tillstånden med hänvisning till den här texten. Det är därför som vi är djupt oroad för detta.

Anf. 16 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det här undantaget som gäller den absoluta valfriheten finns också i motsvarande grad i den kommunala verksamheten. Det är inget undantag just för fristående förskoleklasser eller fristående skolor.

Det handlar om de ganska få fall där en kommun eller en fristående skola har tagit fram lokaler, hjälpmedel, personal och andra saker för att kunna ta emot ofta gravt handikappade barn. Om ett sådant barn eller ett barn med ett liknande handikapp väljer en annan skola efter en tid är det klart att det ibland blir väldigt stora kostnader. I sådana fall skall det finnas möjligheter att säga att det här barnet hänvisas till en skola där de här resurserna redan finns.

Såvitt jag kan förstå när jag har tittat i era budgetalternativ – jag kan inte påstå att jag har hunnit att lusläsa dem – finns det inte särskilt mycket pengar för att stärka kommunernas möjligheter att svara upp mot den valfrihet som vi alla är angelägna om skall finnas. Jag tycker inte att den här inskränkningen är alldeles avgörande.

Sedan har vi detta med olyckskorparna. Jag tycker faktiskt att flera talare har stått här och berättat om hur hemska kommunerna är och hur de misshandlar de fristående alternativen. Men ni får gå väldigt långt tillbaka i historien för att hitta dessa ruskiga fall. Jag tycker att det finns anledning för oss här i riksdagen att ha ett mycket stort förtroende för att de kommunalt förtroendevalda kan hantera de här frågorna. De har visat prov på att de faktiskt kan det. Då behöver vi inte sätta staket runt dem.

Anf. 17 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Fru talman! Låt mig först säga något om elever med omfattande behov av särskilt stöd. Jag blir något lugnare när jag hör Eva Johansson beskriva att man i grunden faktiskt tycker samma sak som vi skriver i vår reservation, nämligen att huvudregeln bör vara att även de här eleverna skall få tillgång till den fria skolan. Där är vi uppenbarligen ganska överens. Det finns ju möjlighet att rösta med vår reservation så småningom.

Sedan har vi en fråga som jag tog upp i mitt anförande, nämligen detta med integration. Det står tydligt i majoritetstexten att skälet till att införa förskoleklassen som egen skolform är att skapa förutsättningar för en verksamhetsmässig integrering av den s.k. sexårsverksamheten, skolan och skolbarnsomsorgen och därigenom höja kvaliteten i samtliga verksamheter. Jag skulle vilja veta vilka vetenskapliga teorier som ligger bakom detta tyckande, för det är ju enbart ett tyckande. Det var den ena frågan.

Den andra frågan är: Inser Socialdemokraterna att en integration på det sätt som nu pågår i landet innebär att det är praktiskt taget omöjligt att hitta andra alternativa former för just skolbarnsomsorgen? Detta försvåras nämligen i ett system där man bakar ihop allt detta till en enda gemensam massa där man inte kan uttolka vad som är skola och vad som är fritidsverksamhet.

Anf. 18 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Vi är inte överens när det gäller det som Anders Sjölund tog upp i den moderata reservationen om barn med behov av särskilt stöd. Där skriver ni om ett ovillkorligt sådant krav på kommunerna. Vi tycker inte att det är motiverat. Jag redovisade motiven för detta förut.

Sedan frågade Anders Sjölund om de vetenskapliga teorierna bakom uppfattningen att samverkan bidrar till kvalitetshöjningar. Jag har kanske inte så många vetenskapliga teorier, men jag har en praktisk erfarenhet av livet som säger mig att om man samverkar med olika kompetenser blir summan av kardemumman mer än de olika delarna var och en för sig. Det är min absoluta övertygelse att barn behöver vuxna som ser på dem som hela människor och inte enbart som en individ som skall lära sig alfabetet eller multiplikationstabellen, som en individ som behöver ha vägledning på sin fritid eller som en individ som behöver kuratorshjälp eller något annat.

Detta är bakgrunden till att jag är alldeles övertygad om att vi kommer att upptäcka att en integrering, en samverkan och ett samarbete, kommer att leda till en förbättrad kvalitet.

Anf. 19 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag noterade att Eva Johansson valde att avstå från att svara på några frågor som jag ställde till Socialdemokraterna i mitt anförande. Men jag kan ta dem igen här från bänken.

Det gällde att det är Skolverket som skall besluta om tillstånd vad gäller förskoleklass. I majoritetstexten säger Socialdemokraterna och vad jag förstår även Vänsterpartiet och Miljöpartiet att skälen är att det skulle föra för långt att nu föreskriva osv. Där noterar jag ordet ”nu”. Min fråga till Eva Johansson blir: Skall jag tolka detta så att det är en fråga som vi kommer att komma tillbaka till? Kommer det att bli samma positiva utveckling och resultat som när vi hade diskussionen om att förskoleklassen skulle bli en egen skolform med anledning av den dåvarande propositionen om just detta?

Man säger vidare att det inte är tillräckligt utrett. I mitt anförande ställde jag frågan: Vad är det som ytterligare skall utredas? Det skulle vara välbehövligt att få veta detta.

Jag kan återkomma med ytterligare en fråga senare. Vi tar de här två först.

Anf. 20 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tyckte faktiskt att jag svarade just på den frågan i mitt anförande. Men jag kan göra det igen. Vi gör detta jämförbart med hur förskolor hanteras, dvs. att kommunen godkänner och beslutar om bidrag. Men jag påminde också om att vi står inför att starta ett arbete med en genomgripande översyn av hela skollagen.

Anf. 21 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Då tar jag med mig det. Jag förstår att vi kommer att återkomma till denna fråga. Jag förstår att detta med en ytterligare utredning också ligger i den utredning som pågår om hur det skall se ut framgent.

Låt mig då ställa min tredje fråga. Den gäller integrering av verksamheterna och att det skulle ses som ett problem att man inte kan arbeta integrerat. Jag förstår mycket väl att man här tänker sig lokalintegrering, och att det inte går att leva upp till den om man har en annan enskild huvudman som bedriver förskoleklass.

Men jag skulle vilja utveckla den delen. Ser inte Eva Johansson personalens, pedagogernas, kompetens? Det finns ju en ganska lång tradition och historia när det gäller att arbeta med integrering trots att man lokalmässigt inte har legat nära varandra. Ser Eva Johansson ett ovillkorligt samband mellan dessa olika integreringsdelar?

Anf. 22 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill än en gång påminna om att det inte finns något förbud mot att någon annan än en fristående skola startar fristående förskoleklass. Det finns definitivt inga förbud mot att arbeta integrerat och att samverka också i en sådan organisation. Men det är klart att om verksamheten med fristående förskoleklass bedrivs av någon annan än en fristående förskola som inte har den knytningen blir det arbetet lite svårare. Det låter på Gunilla Tjernberg som om hon utgår ifrån att det finns förbud mot detta, men det finns det inte. Läs propositionen ordentligt! Då kommer Gunilla Tjernberg att få se att det är öppet.

Anf. 23 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Eva Johansson säger att sådana här tillståndsgivningar kan påverka kommunens ekonomi. Ja, det är klart. Om den kommunala organisationen vägrar att anpassa sig och i stället år efter år har kvar samma personal och lokaler, medan hälften av antalet barn väljer att gå i andra skolor, påverkar det självklart ekonomin på ett dåligt sätt. Men ofta är detta bara en undanflykt för att man helt enkelt är rädd för nya alternativ.

Eva Johansson säger att vi skall ha förtroende för kommunerna, och det har vi. Men det är ändå en grundläggande och viktig princip att den som själv bedriver en verksamhet, t.ex. en förskola, inte samtidigt skall vara med och bedöma och godkänna andra som vill starta en verksamhet eftersom andra och nya trots allt lätt uppfattas som konkurrenter.

När det gäller tillståndsgivningen har jag en fråga: Tror inte Eva Johansson att kvaliteten på bedömningen av nya fristående förskoleklasser blir lidande av att man inte låter Skolverket bedöma alla fallen? Skolverket är ju ändå vår för tillfället högsta utvärderande myndighet i Sverige.

Avslutningsvis: Som många har tagit upp här har vi över partigränserna varit överens om att en handikappad skall få välja vilken skola han eller hon vill inom kommunen samt att man skall få bygga om skolor för att tillgodose det behov som uppstår om man får en handikappad elev eller en elev med behov av särskilt stöd. Då kan jag inte förstå – jag har nämligen inte fått något tillfredsställande svar – varför Eva Johansson

Anf. 24 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är lite sorgligt att så många har fastnat i en gammal retorik om de fristående alternativen. Sedan flera år tillbaka – det bör väl snart vara fråga om tio år – är vi i denna kammare överens om att de fristående alternativen har något att tillföra både förskola och skola. Låt oss alltså fortsatt vara överens om det! Kanske kan vi då komma vidare i resonemangen och se efter hur verksamheterna kan ges bästa möjliga utgångspunkt för utveckling; detta i stället för att fastna i gammal retorik.

När det gäller kommunerna och deras roll har vi till syvende och sist ändå lagt fast en lagstiftning – där uttrycks precis det som jag nyss sade – som är styrande även för hur kommunerna skall handskas med detta. Skulle kommunerna handskas med sin myndighetsutövning på ett sådant sätt att det bryter mot den lagstiftningen finns det vägar att korrigera kommunerna.

I fråga om detta med barn med behov av särskilt stöd är det precis som jag förut har sagt. Naturligtvis är det bra att också de barnen så långt det är möjligt kan välja skola precis som alla andra barn. Men i vissa fall måste det kanske ändå vara möjligt för kommunerna att också ta ekonomiska hänsyn. Herrarna och damerna i denna kammare har inte så förtrivlat mycket mera pengar i sina budgetar för kommunernas verksamheter än vad jag och mitt parti kan erbjuda. Det måste finnas ett ansvar också för att de vackra orden här kan följas upp ute i verkligheten. Man kan ju ha gjort stora investeringar i en skola just för att kunna ta emot en gravt handikappad elev som sedan efter ett år byter skola. Då måste samma investering göras på nästa ställe. Det kan inte vara rimligt.

Anf. 25 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Eva Johansson säger att vi är överens, och det är vi säkert i många avseenden. Men vi är inte överens om de lagar och bestämmelser som i dag finns för fristående skolor i största allmänhet. Vi i Folkpartiet tycker att dagens principer ger möjligheter till godtycke i kommunerna.

När det gäller möjligheterna att välja skola är det så att alla byggnader i dag på grund av olika bestämmelser, bl.a. i plan- och bygglagen, redan från början måste handikappanpassas för rullstolsburna och för andra människor med handikapp. Vi har således en grundförutsättning för stöd i varje fall vad gäller fysiska handikapp. Grundfrågan kvarstår dock, Eva Johansson: Om man anser att den här valfriheten skall finnas för elever med behov av särskilt stöd i den kommunala skolan, varför skall den då inte finnas i fristående skolor?

Anf. 26 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det finns ett grundläggande krav på handikappanpassning men för väldigt många av de elever som har olika slag av handikapp behövs det betydligt mycket mer än så – i form av mycket avancerade hjälpmedel och läromedel, i form av specialutbildad personal och, naturligtvis, i form av lokalmässig anpassning. Det är inte alla gånger rimligt

*Fristående  
förskoleklass*

att göra sådana investeringar på många ställen i en kommun i stället för att hänvisa en del elever till sådana ställen. Okej, det är ett avsteg från en princip men ingen av er damer och herrar har kunnat anvisa de pengar som skulle krävas för att ge kommunerna möjligheter att leva upp till era vackra ord.

Anf. 27 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Det är många kloka ord som har sagts i replikskiftet här och som jag ställer mig bakom. Jag måste dock kommentera det som Eva Johansson senast tog upp om specialskolor osv. Jag förstår inte riktigt hur det resonemang som Eva Johansson just nu för rimmar med annat. Socialdemokraterna vill ju gärna lägga ned specialskolor. Vidare ifrågasätter Eva Johansson det här med budgeten och hänvisar till att hon inte hunnit leta igenom. Jag kan bespara Eva Johansson lite tid genom att tala om att vi i Centerpartiet i vår vårproposition avsätter 1 miljard extra, just med tanke på att alla skall ha lika rättigheter. Detta är oerhört viktigt.

För att återgå till frågan om valmöjligheter och barn med särskilda behov vill jag säga att det inte bara gäller handikappade. Man kan ju ha andra problem som gör att man behöver gå i små grupper t.ex. Jag tycker att man från föräldrarnas sida visar ett stort engagemang om man säger: Jag vill att mitt barn skall gå i den och den friskolan, för där vet jag att man har en pedagogik som passar mitt barn eller att de har någonting annat som gör att det är bra för barnet. Inte minst är det ju ofta färre elever i de fristående skolorna.

Det är bra att det i alla fall kommer en översyn av skollagen. Där har vi åsikter, så till den saken återkommer vi.

Anf. 28 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det är inte säkert att vi kommer så mycket längre enbart genom att frågor och svar upprepas många gånger. Jag noterade i Birgitta Selléns inledningsanförande att hon sade att regeringen och vi socialdemokrater ville vägra att betala ut ersättning för barn med behov av särskilt stöd. Det är naturligtvis inte på det sättet. I många kommuner bidrar man i enlighet med de val som barn och föräldrar gör men det skrivs inte in en absolut skyldighet för kommunen att göra de på många ställen ibland mycket dyra investeringar som behövs i skolorna allteftersom en elev kanske bestämmer sig för att byta skola.

Anf. 29 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Problemet är just att det inte skrivs in någon skyldighet. Då tappar man genast valmöjligheterna. Det är därför som vi vill se att det finns valmöjligheter.

Som Ulf Nilsson var inne på är det faktiskt så att de allra flesta byggnader som i dag så att säga utnyttjas för allmänheten är handikappanpassade. Ofta är det just handikappanpassningen som är väldigt dyr. Naturligtvis kan det vara nödvändigt att dra in en hörslina om det är fråga om ett sådant handikapp och naturligtvis kostar det. Men om det gäller andra särskilda behov är det inte fråga om några dyrbara grejer. Materialet är i och för sig dyrt men det kan lätt flyttas mellan olika enheter om det på olika ställen finns elever med liknande handikapp.



Anf. 30 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Regeln är då faktiskt att valfrihet skall medges, naturligtvis i mån av plats och beroende på allt annat som annars gäller. Inskränkningen i valfriheten uppträder ju bara när det är förenat med mycket stora kostnader. Förmodligen är vi alltså ganska överens.

Anf. 31 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Redan när vi för inte så länge sedan här i kammaren tog beslutet om förskoleklass ställde Miljöpartiet kravet att de fristående skolornas rätt att få ha förskoleklass skulle tas upp. Det avslogs i riksdagen, och det fanns då inget vilande förslag från regeringen. Vad vi nu får är en komplettering på den punkten.

Problemet är emellertid, som många har varit inne på, större än så. Det handlar om de enskilda förskolornas möjligheter att ha förskoleklass. Förskoleklassen har funktionen att vara en bra övergång från förskola till grundskola.

När det gäller de fristående grundskolorna är det naturligt att i en kommun som har en fristående skola med en viss inriktning – en Waldorfskola, en Montessoriskola eller vad det nu är fråga om – sker övergången till en förskoleklass med den pedagogiska profil som just den skolan har.

Den delen av problemet ser vi en lösning på. Den andra delen gäller en förskola i enskild regi. Den kan ha en viss typ av pedagogik som särdrag, men den kan stå utan en fortsättning på grundskolenivå. Det är egentligen det vanligast förekommande. Man har i stället siktat inställt på den kommunala grundskolan.

Också för de förskolorna skulle det vara naturligt att ha en förskoleklass som ser till att övergången från deras förskola till den kommunala grundskolan blir så bra som möjligt. Den delen av problemet är inte löst i och med den här propositionen.

Flera talare har varit inne på den andra problemdelen, som inte behandlas i propositionen. Man kan naturligtvis alltid passa på att framföra önskemål, men vi måste hålla oss till det förslag som nu föreligger. När det gäller den delen är Miljöpartiet alltså nöjt med förslaget. Vi tycker att det är ett bra förslag. Vi får en enhetlighet när det gäller de fristående skolornas garantier.

Skolverket har hand om godkännandet, bidragsrätten och tillsynen för förskoleklassen precis som för grundskolan. Det är alldeles utmärkt att det är så. Det är också bra med tanke på det framtida kvalitetsarbetet, som många har varit inne på i andra sammanhang.

Det pågår ett fortsatt arbete på att få en kvalitetshöjning både i förskola och i grundskola, och som en bas för ett sådant fortsatt arbete är det bra att ha bl.a. den här tillsynsfunktionen och det här sättet att godkänna.

Debatten har rört sig lite vidare än så här. Vi har fått konkreta frågor från några. Hur kan Miljöpartiet ställa sig bakom det här osv.? Jag har kanske i och med det här anförandet svarat på det. Jag tycker att det är ett bra förslag.

Ulf Nilsson fortsätter den tidigare folkpartiretoriken, som nu börjar bli lite antik, eftersom verkligheten för länge sedan har passerat det läge där man kunde tala om att vi inte har möjligheter till mångfald i skolorna, att de fristående skolorna har det så besvärligt osv. Miljöpartiet och Soci-

aldemokraterna tog under den förra mandatperioden under mycket intim samverkan fram en friskolereform, som mötte ett lika intimt motstånd från bl.a. de borgerliga inklusive Folkpartiet. Vi har i verkligheten nu fått ett uppsving som saknar motstycke i de fristående skolornas historia. Vi har redan under det första året fått en 25-procentig ökning av antalet fristående skolor, och det är redan bevisat att de farhågor som Ulf Nilsson för fram är felaktiga.

Av alla de fristående skolor som har lämnat in ansökningar är det bara två som har fått avslag av Skolverket med hänvisning till att ett bifall skulle ha fått stora negativa långsiktiga konsekvenser för kommunens skolväsende.

Vi får anledning att återkomma till de andra frågorna efter frågestunden i dag, när vi skall diskutera förskolan, men framför allt, och kanske ännu mera intressant, med tanke på att skolministern har annonserat att det kommer ett förslag om en allmän förskola där hela förskolan skall ses över. Då får vi väl ta upp den här diskussionen igen.

Anf. 32 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Gunnar Goude pratar varmt om betydelsen av fristående förskoleklasser och ser dem som ett komplement till de andra. Också vi ser möjligheter att samverka med t.ex. Montessoriklasser och på annat sätt. Därför blir det lite ologiskt för mig när jag konstaterar att Miljöpartiet accepterar att det finns möjlighet till ett veto från kommunalråden i kommuner som tycker illa om detta.

Hur tycker Gunnar Goude att detta överensstämmer med den grundideologi som Miljöpartiet brukar tillskriva sig?

Anf. 33 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Detta är inte någon bra beskrivning av förslaget. Det finns inget kommunalt veto. Jag vet inte vad frågan egentligen handlar om. Var någonstans skulle det kommunala vetot ligga? Det finns precis som för de fristående grundskolorna inskrivet att om det är så – och det är Skolverket som bedömer det – att en kommun kan visa att det får långsiktiga negativa effekter för skolverksamheten i kommunen om man startar en fristående skola – och detsamma gäller för förskoleklasser – kan Skolverket säga nej. Det är väldigt långt ifrån ett kommunalt veto.

Vad gäller de farhågor som vi har hört från moderaterna för att alla kommuner skulle motarbeta fristående skolor räcker det att titta på verkligheten. Det har inte inträffat, tvärtom. Över hälften av kommunerna ställde sig direkt positiva till ansökan från fristående skolor. Några anförde ekonomiska svårigheter, vilket är naturligt när så många kommuner har sådana svårigheter, men de bedömdes inte av Skolverket ha långsiktiga negativa effekter på skolväsendet som helhet i kommunen, och kommunernas begäran avlogs alltså av Skolverket.

Anf. 34 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Några av oss har pratat om de problem som det innebär när vi har två styrsystem. I det ena godkänner Skolverket verksamheten när klassen tillhör en redan etablerad fristående skola. I det andra har kommunen detta ansvar. När kommunen har att ta ställning till godkän-

nande, har tillsynsuppdraget och uppgiften att tillskjuta medlen finns det i praktiken ett kommunalt veto.

Om kommunalrådet tycker att ett godkännande är olämpligt kan kommunen använda sitt veto. Så är det i verkligheten.

Anf. 35 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Jag vet inte vilket förslag som Anders Sjölund tänker på. Det är i varje fall inte regeringens förslag. I detta är det Skolverket som har beslutanderätten, inte kommunen. Anders Sjölund talar kanske om förskolor i enskild regi, där kommunen har bestämmanderätten. Den frågan får vi återkomma till när vi har att diskutera ett sådant ärende. Den finns inte med i regeringens förslag. Jag hade gärna sett att också det hade funnits med, så att vi hade kunnat diskutera det, men det är alltså inte aktuellt med något kommunalt veto i det här förslaget.

Anf. 36 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Jag vill med Gunnar Goude ta upp en fråga som handlar om argumenten i betänkandets majoritetstext som talar mot att Skolverket skall vara med om att ge tillstånd till förskoleklass i andra enskilda skolor än fristående skolor. Gunnar Goude säger i sitt anförande att integrering redan i dag fungerar bra mellan den typen av skolor och vanliga skolor.

Jag vill fråga: Står Gunnar Goude bakom det skäl som i betänkandets majoritetstext anges som motargument, nämligen att integrering skulle utgöra ett hinder för att vi från denna kammare skall vara med om att fatta beslut om att Skolverket skall besluta även i de här delarna? Man anger detta som ett problem och som skälet till att våra reservationer inte tillstyrks.

Anf. 37 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Jag hoppas att jag har förstått frågan rätt. Till största delen talar vi om förskolor i enskild regi. Är det den gruppen? Jag måste faktiskt ställa den frågan.

Anf. 38 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Nej. I dag diskuterar vi ett betänkande som handlar om förskoleklass som bedrivs i skola, friskola och av enskilda huvudmän.

Förskolan är ett begrepp som används om barnomsorg för barn i åldrarna 1–5 år. Vi behandlar ett betänkande som gäller förskoleklass. Jag frågar Gunnar Goude om integreringen mellan förskoleklass och skola är ett problem och om därmed ett beslut rörande Skolverket inte skall kunna fattas från kammaren. Vi diskuterar det betänkandet.

Anf. 39 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Jag tror att detta hänger samman med vår inställning som jag redogjorde för i början.

Fristående skolor i en kommun skall självklart kunna få en förskoleklass i anslutning till verksamheten. På så sätt blir det en naturlig inskolning i verksamheten i skolan. Det problemet löses i propositionen.

Sedan finns det ett problem som inte är löst, nämligen möjligheterna för förskolor i enskild regi att effektuera sin pedagogik i en förskoleklass. Det behandlas inte i det här betänkandet. Här handlar det om fristående skolors möjligheter att starta förskoleklass. Vi står bakom det förslaget.

Det finns mycket att ta upp i fråga om förskolor. Vi har antagligen gemensamma synpunkter på möjligheterna att starta förskolor i enskild regi och få en naturlig övergång i olika former via förskoleklass till såväl kommunala grundskolor som fristående grundskolor.

Anf. 40 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Gunnar Goude förde in historiska argument. Den reform angående fristående skolor som Gunnar Goude talar om och som infördes av den socialdemokratiska regeringen och riksdagen, rev upp de regler som den borgerliga regeringen införde om att garantera fristående skolor en viss del av de kommunala resurserna för skolan. Det är inte historia. Folkpartiet anser att vi skall gå tillbaka till ett system som garanterar fristående skolor en viss summa.

Alla de undantag vi har sett här, för barn med särskilda behov m.fl., med godkännanderegler osv. visar, enligt min mening, att det är bättre när reformer genomförs med glädje och av människor som tror på reformerna, än att reformerna genomförs motvilligt. Det är så mycket motvillighet i förslaget. Miljöpartiet tillhör i dag de motvilliga.

Anf. 41 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Motvilligheten får Folkpartiet stå för.

Jag kan påminna Ulf Nilsson om att Folkpartiets partiprogram, presenterat när friskolereformen genomfördes, skilde sig på två punkter från förslaget som antogs i kammaren.

Den ena punkten var att Folkpartiet krävde att garantin skulle vara minst 75 % av genomsnittet i kommunen. Den andra punkten var ett krav på kommunal tillsyn.

Miljöpartiet gick emot detta. I stället blev det en reform där de fristående skolorna garanteras samma ekonomiska villkor som de kommunala. Vi tyckte inte att kommunen i det läget skulle ha hand om tillsynen utan den fick Skolverket. Ni hotade då med att riva upp reformen, men det var tyst under valrörelsen. Hur kommer det sig?

Anf. 42 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Procentsiffrorna kan vi diskutera med tiden. Folkpartiet har hela tiden stått bakom att man skall vara garanterad en viss summa.

Anf. 43 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Jag hoppas att ni inte driver samma krav när det gäller jämställdhet på löneområdet. 75 % av genomsnittet av mäns lön för kvinnor vid lika arbete låter inte som ett jämlikhetskrav i våra öron. Vi har krävt att det skall råda samma ekonomiska villkor för fristående och kommunala skolor. Detta råder nu – tack vare Miljöpartiet. Men gå gärna till val med kravet på 75-procentsgränser.

Anf. 44 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Gunnar Goude säger att ett bra förslag har lagts fram. Jag kan inte hålla med om det, eftersom jag tycker att valfriheten är så oerhört viktig.

Gunnar Goude talar om att det visst skall kunna finnas fristående förskolor som sedan övergår till andra friskolor. Det kan finnas någon som startar en fristående förskola, t.ex. med Montessoripedagogik, men sedan finns det inte någon friskola med samma pedagogik. Då övergår man till den vanliga kommunala skolan. Skall det då inte finnas möjligheter att på ett rimligt sätt starta denna friskola?

Anf. 45 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Den frågan kvarstår olöst. Vi kan diskutera den. Frågan är var barnen skall ta vägen. Skall de åka till grannkommunen eller vänta på att en Montessoriskola skall startas? Låt oss inte ta den debatten nu, utan låt oss återkomma till den.

Överläggningen var härmed avslutad.  
(Beslut fattades efter 10 §.)

### **Ajournering**

Kammaren beslutade kl. 13.55 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

### **Återupptagna förhandlingar**

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

### **6 § Frågestund**

*Frågestund*

Anf. 46 ANDRE VICE TALMANNEN:

Välkomna till dagens frågestund. Följande statsråd kommer att delta: vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, justitieminister Laila Freivalds, utrikesminister Anna Lindh, statsrådet Mona Sahlin, försvarsminister Björn von Sydow, utbildningsminister Thomas Östros, statsrådet Ulrica Messing och socialminister Lars Engqvist.

#### *Svenskt flyktingmottagande*

Anf. 47 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till vice statsministern angående Sveriges behandling av flyktingar från Kosovo och konsekvenserna för andra flyktinggrupper. Bakgrunden till frågan är förstås tragedin i Kosovo och flyktingkatastrofen.

Sverige har sagt sig kunna ta emot 5 000 flyktingar, och på regeringen har det låtit som om detta är ett tak. Vad gäller visumreglerna har man

hållit mycket strikt på dem. Vad gäller vilka som skall komma till vårt land har man inte speciellt prioriterat de anhöriga. Till detta kommer dagens besked om att beslutet om att ta emot uppemot 5 000 flyktingar tillfälligt från Kosovo kraftigt drabbar de s.k. kvotflyktingarna, dvs. människor som skulle behöva komma till vårt land eller något annat land av vår typ mera permanent. Enligt tidningsuppgifter i dag skulle detta ha drabbat för ögonblicket ca 500 kurder från Turkiet och Irak som skulle behöva komma till vårt land. Jag tycker att detta är en mycket upprörande hantering från regeringens sida.

Min fråga är: Är regeringen beredd att ändra beslutet?

Anf. 48 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det är inte sant att det är någon annan flyktinggrupp, som har fått löfte om att komma till Sverige, som drabbas genom detta beslut. En del av de 5 000 flyktingar som vi nu har sagt att vi är beredda att ta emot från Kosovo tas inom ramen för det s.k. kvotflyktingssystemet. Det är inte något speciellt med att kosovoalbaner också kommer till Sverige inom just ramen för kvotflyktingar. Så hade kunnat ske även om vi hade använt en helt vanlig hantering i den här frågan. Anhöriga kan förvisso också komma med bland de 5 000. Det finns med i vårt beslut att det också är möjligt.

Anf. 49 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag skulle bli utomordentligt glad om det vore så, som vice statsministern säger, att det inte är sant. Men låt mig då pröva två följdfrågor.

Är det så att det blir färre kvotflyktingar som kommer till vårt land beroende på Kosovokrisen? Ett ja eller ett nej räcker.

Är det sant att UNHCR påstår att Sverige ensamt har att följa den politik som vice statsministern nu försvarar?

Anf. 50 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det är sant att Sverige är ett av de mycket få länder som över huvud taget tar emot kvotflyktingar. Det råkar vara tio länder i världen, och Sverige är ett av de länderna. Vår kvot är 1 800 flyktingar. 1 800 flyktingar på kvoten är det som gäller för vårt land. En del kommer nu att vara från Kosovo. Det är det enda det här handlar om.

#### *Utgiftstaket för biståndet*

Anf. 51 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Min fråga är på något sätt en följdfråga till vad Bo Könberg ställde en fråga om. Jag ställer min fråga till vice statsministern.

Utgiftstaket är ju synnerligen aktualiserat, och i dag kan man i pressen läsa: Utgiftstaket för biståndet får sprängas. Det konstaterar Birger Schlaug. Är det så? Är Birger Schlaug talesman för en överenskommelse som gjordes i går mellan partierna, eller är han det inte? Är det riktigt att biståndstaket får sprängas?

Anf. 52 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Uttalandet är naturligtvis Birger Schlaugs eget, och det är den åsikt han har. Vi kan sakligt konstatera att vi under de år som ligger framför oss förhoppningsvis måste börja bygga upp Kosovo, och där det också kan bli fråga om stora fredsinsatser militärt på FN-uppdrag i Kosovo. Vad det här kommer att kosta vet vi inte i dag, och när vi vet det får vi ta den diskussionen, om det ryms inom utgiftstaket eller inte. Vi måste hur som helst göra insatserna.

Anf. 53 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Det var inget svar på den fråga jag ställde. Att Schlaug säger det han säger begriper vi alla, men jag frågade om det också var regeringens uppfattning. Schlaug har alltså kommit med ett påstående som han är ensam om och som regeringen inte står bakom, om jag nu tolkar vice statsministern rätt. Det här är viktigt för de organisationer som i dag går omkring och undrar om de kan lita på Schlaug eller inte, och därför bör det komma ett klart och entydigt besked från regeringens sida.

Sedan är det sällsamt om man inte kan komma överens om vad man skall säga efter en så viktig överläggning, som så många väntar svar från.

Anf. 54 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Vad vår överläggning handlade om var en utvärdering av vårens budgetarbete, där en mycket liten del av samtalet handlade om biståndsfrågor. Vi har ingen taleregulering för vad som skall sägas efteråt, utan Schlaug får ha vilka åsikter han vill om biståndet framöver i den delen.

Sakligt är det så – det är det viktigt att vi är överens om, och jag hoppas att hela riksdagen skall vara det – att vi vet att det måste göras stora insatser i Kosovo. Vi måste då sakligt hantera dem och se till att vi har finansiering för det också. Det får vi komma tillbaka till riksdagen med senare. Jag vill inte nu ge mig in i en fråga om utgiftstak, därför att det är inte det frågan handlar om. Frågan handlar om att vi ytterst ser till att vi faktiskt har resurser för en mycket angelägen verksamhet.

#### *Olaga diskriminering*

Anf. 55 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Jag har en fråga till justitieminister Laila Freivalds.

I fjol gjordes det 31 anmälningar om olaga diskriminering på restauranger i Stockholm, och året innan gjordes det 33 stycken. Enligt den rapport som har överlämnats här i Stockholm gäller de flesta anmälningar invandrare, dvs. nya svenskar, som med olika motivering nekats inträde. Det här är inte acceptabelt.

Jag frågar då: Har justitieministern för avsikt att ändra lagstiftningen så att detta inte skall vara möjligt?

Anf. 56 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Sedan ganska lång tid har det varit en diskussion om bristande effektivitet när det gäller tillämpningen av bestämmelser om olaga

diskriminering. Mot den bakgrunden arbetar regeringen sedan en tid tillbaka med direktiv för en särskild utredning, som skall få i uppdrag att utvärdera hur diskrimineringsbestämmelserna fungerar och komma med förslag till hur man skulle kunna förändra lagstiftningen för att få en större effektivitet när det gäller att motarbeta diskriminering.

*Hot mot rättssäkerheten*

Anf. 57 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till justitieminister Laila Freivalds.

Det har blivit ett allt större problem att kriminella ligor först begår brott och sedan hotar brottsoffer och eventuella vittnen. Detta leder till att brottsoffer drar tillbaka sin anmälan och att vittnen har "glömt" allt när de kommer till rätten. Det här ser jag som ett stort hot mot rättssäkerheten och förtroendet för samhället hos medborgarna. Det som är mest alarmerande är att t.o.m. vissa poliser visar motvilja mot att vittna sedan de blivit hotade av dessa ligor. Det man kommer att tänka på är att straffsatsen för den här typen av brott kanske skall höjas. Det kan vara en väg att gå.

Jag skulle gärna vilja fråga Laila Freivalds vad regeringen avser att göra på det här området för att förhindra att de här ligorna får mer och mer makt.

Anf. 58 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! På regeringens förslag höjde riksdagen förra året straffsatserna när det gäller övergrepp i rättsak, som det heter när man hotar vittnen. Frågan om hur vi bättre skall kunna stödja människor både som brottsoffer, målsägande och vittnen i rättegångarna har också varit föremål för utredning i den s.k. Brottsofferutredningen.

Dessutom finns ett uppdrag till Domstolsverket att se över och införa särskild ordning i domstolarna när det gäller att skapa bättre förutsättningar för vittnen att känna trygghet när de skall uppträda i rättegång. Det finns bl.a. försök med särskilda vittnesstöd på flera håll i landet.

Vi kommer att gå vidare med den typen av åtgärder, och i höst kommer en proposition som grundar sig på de förslag som fanns i Brottsofferutredningen.

Anf. 59 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag tackar Laila Freivalds för detta. Det låter betryggande att regeringen prioriterar denna fråga, som är så avgörande för demokratin och förtroendet för samhället. Jag tror nämligen att vi har två valmöjligheter. Den ena är att ligorna får mer och mer makt. Den andra är att brottsoffer tar lagen i egna händer och eventuellt t.o.m. bildar medborgargården. Ingenting av detta låter bra i ett civiliserat samhälle. Vi måste ge ett alternativ.

Det låter som om regeringen verkligen prioriterar dessa frågor. Jag tackar för svaret.



Anf. 60 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till utbildningsminister Thomas Östros. När det gäller den svenska arbetsmarknadslagstiftningen brukar det gå en frontlinje mellan partier från den borgerliga sidan och socialdemokraterna vad beträffar möjligheter till provanställning, flexibilitet, undantag från turordningsregler osv. Därför vill jag fråga Thomas Östros om han anser det rimligt att helt andra principer skall gälla inom universitetsvärlden.

I praktiken måste en person ofta ha undervisat i minst fem år innan han eller hon kan bli aktuell för fast anställning. På Lunds universitet, som jag känner till, sätter fakulteterna ofta upp ett antal timmars undervisning som krav för att en person skall kunna bli fast anställd. Det kan ofta motsvara två år. Om en person har undervisat under sin forsknings-tid går det i praktiken fyra fem år innan fast anställning är möjlig. Jag talar nu inte om vikariat, som är en helt annan sak.

Min fråga till utbildningsministern blir om han anser att det finns någon rimlig anledning till att det är så stora skillnader mellan å ena sidan privata företag och kommuner och å andra sidan universiteten med staten som arbetsgivare.

Anf. 61 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Ulf Nilsson tar naturligtvis upp en intressant fråga, som gäller anställningssituationen på våra universitet och högskolor. Det är där liksom på många andra ställen så att många av de fasta tjänsterna som finns besätts av personer födda någon gång på 1940-talet eller tidigare. Vi har en situation där väldigt många som har disputerat eller på annat sätt meriterat sig för tjänster har svårt att få fasta tjänster.

Det bli i grund och botten också en resursfråga för universitet och högskolor. Jag räknar med att vi framöver kommer att kunna stärka våra universitet och högskolor också när det gäller möjligheterna att bedriva god forskning, och därmed de tjänster som finns kopplade därtill.

En egenhet i universitetsvärlden är att mycket av verksamheten när det gäller forskning sker i projekt som finansieras under en viss tid – ett forskningsprojekt som ofta har en extern finansiär. Det är en verklighet som är förknippad med forskningsvärlden på många sätt. Det är jag inte beredd att ändra på.

Anf. 62 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Anställningstryggheten är inte enda orsaken till frågan. Det är också behovet av disputerade lärare på universitetet. Det är naturligtvis inte precis uppmuntrande att gå och vänta i så många år för dem som har alternativa arbetsgivare. Det undrar jag om inte Thomas Östros håller med om. Vill vi göra en satsning på att få disputerade lärare på universiteten är det nog viktigt att vi snart också förbättrar anställningsvillkoren.

Anf. 63 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det viktiga och grundläggande är att det finns resurser på våra universitet och högskolor för att utbilda och forska. Vi har i vår propositionen, som i mycket är en utbildnings- och forskningsinriktad proposition, föreslagit resurser under de kommande åren för att bygga ut högskolan med ett antal nya studieplatser. Var och en av platserna åtföljs av pengar. Det sker också en satsning på grundforskning och forskarutbildning.

Jag delar Ulf Nilssons åsikt att vi behöver fler forskarutbildade. I och med att vi har så höga ambitioner på utbildningsområdet och bygger ut så pass kraftigt som vi gör på högskolesidan kommer vi att behöva alltfler forskarutbildade för att vi skall kunna ha duktiga och bra lärare på alla våra högskolor över hela landet.

Jag hoppas att Folkpartiet är berett att stödja den inriktning som vi har givit forsknings- och utbildningspolitiken framöver och att det ger avtryck också i de motioner som ni lägger fram.

*Handräckning från polisen*

Anf. 64 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag har en fråga till socialminister Lars Engqvist. Det rör psykiatrivården.

Om man skall flytta en farlig patient från ett sjukhus till ett annat har man tidigare kunnat begära polishandräckning för att skydda både personal och omgivande människor från denna persons ibland farliga beteende. Som det ser ut i dag har polisen inte resurser till detta. Nu undrar jag vilka åtgärder socialministern kan tänkas vidta för att se till att hanteringen av människor med vårdbehov sker utan risk för omgivningen.

Anf. 65 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Den ordning som har gällt tidigare skall naturligtvis också gälla framöver. I den mån man behöver stöd av polisen med sådant arbete skall man också kunna få det.

Om uppgifterna om att polisen inte kan hjälpa till i sådana fall stämmer är det naturligtvis ett problem som jag inte har någon lösning på nu, men jag har inga uppgifter om att någon förändring har skett i regelverket för denna typ av insatser.

Anf. 66 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Tyvärr har det uppenbarligen hänt. Detta exempel kommer från Värmland, där man inte fick någon handräckning från polisen.

Frågan skall kanske ställas till justitieministern i stället. Hur skall vi hantera dessa frågor så att samhället kan få det skydd och den hjälp som behövs? Jag är heller inte övertygad om att det är just inom psykiatrin som man skall ha denna kompetens. Samarbetet kunde bli bättre. Det kan vara en gemensam fråga.

Anf. 67 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Det pågår ett övervägande inom polisen när det gäller i vilken utsträckning man skall använda polisen för olika typer av ser-

viceåtgärder i samhället. Det finns en benägenhet att det i slutändan blir polisen som får rycka ut om vissa sektorer i samhället inte klarar av en uppgift. Det är inte säkert att det är ett bra sätt att använda en polisresurs. Vi granskar nu i vilken utsträckning man borde avstå från att använda polis i vissa sammanhang.

Samtidigt vill jag understryka att polisen är den yttersta resurs vi har i samhället när det gäller att t.ex. kunna ta till tvångsåtgärder och använda våld mot människor. Jag kan föreställa mig att psykvården är en sektor i samhället som ibland behöver polisens stöd och hjälp. Då skall den också ha det.

Jag tror att man samtidigt skall överväga och granska huruvida man missbrukar denna mycket specifika resurs som är polisen.

Jag utgår från att det fall som Margareta Andersson syftar på blir granskat, utrett och övervägt av de berörda myndigheterna.

#### *Neddragningen inom försvaret*

Anf. 68 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Det är inte alla som lyckas få upp två ministrar på samma fråga. Den ambitionen har inte jag. Jag vänder mig med min fundering till försvarsminister Björn von Sydow.

Jag sysslar med försvarsfrågor i försvarsutskottet här i riksdagen, så svaret borde kanske vara givet, men det är det inte. Det gäller försvarsekonomin. Jag tycker att svaret är långt ifrån givet.

Om drygt en vecka skall vi få ett svar av ÖB på frågan hur han ser på vad som måste ske inom det svenska försvaret.

Om man lyssnar på det parti som regeringen representerar och de stödpartier som har funnits med i uppgörelsen hör man att det pratas om 10 %. När ÖB går ut och nämner detta pratar han om en halvering. Om jag kommer ihåg rätt från skolan är en halvering av 100 % 50 %. Det är denna differens som jag tänkte att ministern, som jag känner som en minister som brukar ge raka svar på frågor, kan ge lite klarhet omkring.

Är det 10 % eller 50 %? Hur ser statsrådet på det?

Anf. 69 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Överbefälhavaren har sagt, jag tror både i försvarsutskottet och offentligen, att den neddragning det handlar om är 10 % av pengarna.

Han sade att det med det förslag som han nu arbetar med kan bli så att organisationen dras ned. Han kan ha använt uttrycket "med hälften". Men han har också lagt till att det emellertid innebär att stridskrafternas kvalitet och förmåga mycket väl kan öka. Den typen av uttalanden tror jag att överbefälhavaren har gjort inför försvarsutskottet och medierna.

Den 19 maj får vi ÖB:s förslag om exakt hur utväxlingen kommer att bli i fråga om kvalitet och kvantitet när det gäller stridskrafterna och krigsförbanden. En knapp månad senare kommer han att presentera vilka materielsystem som behövs för den här inriktningen, och samtidigt kommer arbetet att accelerera när det gäller konsekvenserna för grundorganisationen i vårt land.

Anf. 70 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Jag har ett klipp ur en socialdemokratisk tidning. Det här har gått runt i de flesta tidningar. Det står att försvaret halveras. När man läser detta finner man att det pratas om en halvering av förbanden ute i landet och av verksamheten.

Jag vet inte hur statsrådet fick detta med att kvaliteten skulle öka att gå ihop med den kraftiga besparing som skall göras. Det här får vi kanske diskutera vidare under det år som är och i början av nästa år. Men det låter inte riktigt som att den ekvationen går ihop.

Vi hade hoppats på något annat i vårpropositionen när det gäller försvarssidan än det som blev. Vi hade ju en bred uppgörelse på gång strax före julafton; jag tror t.o.m. att det var dagen före. Den sprack tyvärr av olika anledningar. Det beklagar jag verkligen.

Jag fick inget riktigt besked om procentsiffran. Jag hade hoppats att det skulle ligga närmare 30 % än 50 %. Men jag får kanske nöja mig med det här. Jag förstår att ni kanske inte vill ge någon siffra på det.

Anf. 71 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Utskottet arbetar med detta som gäller inriktningen. Den exakta utformningen är nu på väg genom arbetet i högkvarteret, och jag refererade överbefälhavarens uttalanden.

När vi i regeringen och de borgerliga partierna hade våra förhandlingar inriktade vi oss på att se vad den modell som man hade tagit fram inom det strategiska planeringsarbetet inom högkvarteret skulle kunna leda till. Vad behöver vi för stridskrafter? Det diskuterade vi på ett omsorgsfullt sätt samtidigt som vi sade att den exakta utformningen måste ske genom högkvarteretsarbetet. Detta gör att vi kommer att få ett underlag som ger oss goda möjligheter att ta ställning just till de mått som Rolf Gunnarsson använde när han ställde sin fråga.

#### *Arbetstiden*

Anf. 72 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Mona Sahlin.

En kortare arbetsdag skapar en god cirkel med mindre sjukfrånvaro och ett bättre socialt liv. Vid ett projekt inom socialtjänsten har övertiden minskat samtidigt som personalen arbetar bättre.

Det här är en beskrivning av en försöksverksamhet som har pågått under två år och omfattat fem arbetsplatser och sammanlagt 74 anställda inom barn-, äldre- och handikappomsorgen i Stockholm.

Utvärderingen är gjord av Birgitta Olsson på företagsekonomiska institutionen vid Stockholms universitet.

Det visade sig också att fler deltidsanställda fick heltidsarbete, och åtta nya arbeten skapades. Det är en tioprocentig ökning.

Jag tror också att det är så här. Jag undrar om statsrådet delar uppfattningen att det blir ett positivt samhällsekonomiskt resultat av en kortare arbetstid.

Anf. 73 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag är mycket intresserad av arbetstiden, organisationen av arbetstiden och inflytandet för de anställda. Jag följer med spännt intresse många av de försök som görs i dag, inte minst inom äldreomsorgen, för att man just skall få bättre effektivitet och bättre inflytande för de anställda.

Däremot är jag inte beredd att allmänt säga att kortare arbetstid medför dessa effekter. Vi har en gemensam arbetsgrupp som Inger Segelström leder som bl.a. just skall utvärdera alla försök som görs. Man skall titta på vad det har gett för utslag när det gäller avtalsrörelsen att många grupper har prioriterat kortare arbetstid. Mer generellt än så vill jag inte uttrycka mig i dag.

Anf. 74 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Samma undersökning visar att kvinnor har ägnat fritiden åt släkt och vänner. Männen har börjat motionera mer, men de har också deltagit mer i hemarbetet.

Jag menar att det här med sex timmars arbetsdag skulle kunna vara en del i kampen för ökad jämställdhet. Jag undrar om statsrådet håller med om det.

Anf. 75 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Det är intressant; männen kanske motionerar genom att dammsuga och torka av golven oftare. Det kan ju få också de effekterna. Jag är medveten om arbetstidens betydelse för jämställdheten. Men jag skulle också önska att män och kvinnor, även i familjer där båda jobbar heltid, skulle dela lika på ansvaret i hemmet.

#### *Flyktningmottagandet*

Anf. 76 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag har en fråga till vice statsminister Lena Hjelm-Wallén. Den knyter an lite till tidigare frågeställning.

Vi har en situation med en miljon flyktingar från Kosovo, varav 200 000 är barn. Mot bakgrund av det har många uttryckt en stark kritik mot regeringens snålhet. Man tar bara emot 5 000 av den miljon flyktingar som finns. Många tycker att det rimmar illa med det starka engagemang som finns inte minst bland våra skolungdomar i Sverige.

Regeringen har försvarat den här hållningen med att UNHCR, FN:s flyktingkommisariat, har sagt att behovet bara gäller 5 000. Och det är UNHCR som har varit ledstjärna snarare än en självständig bedömning.

I dag har vi hört att UNHCR kritiserar Sverige för att man inte tar emot hela kvoten av kvotflyktingar utan nu kommer att ta emot en del av Kosovoflyktingarna som kvotflyktingar. Det visar att det snarare är snålheten som är ledstjärna än UNHCR, om jag tolkade statsrådets svar alldeles nyss korrekt.

Min fråga är: Kommer regeringen att ge dessa kvotflyktingar från Kosovo permanent uppehållstillstånd eller inte?

Anf. 77 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Sverige är den fjärde största givaren till FN:s flyktingkommissariat, UNHCR. Det visar något var vi befinner oss på den här skalan. Tala därför inte om snålhet i det sammanhanget!

Sverige tar också emot en relativt stor andel av både Kosovoflyktingar som de som är på plats bedömer att det är lämpligt att flytta och flyktingar som själva vill det. Merparten av Kosovoflyktingarna vill faktiskt vara kvar nära Kosovo så att de snart kan återvända. Vi skall inte i det internationella samfundet medverka i en politik som underlättar Milosevic etniska rensning. Det är det som hela den här politiken går ut på. Det är också därför som vi i Sverige har agerat som vi har gjort.

UNHCR har inte riktat någon kritik mot Sverige. Jag vet inte vad enskilda handläggare kan ha sagt, men det finns ingen sådan kritik mot Sverige.

#### *Vårdnadstvister*

Anf. 78 FANNY RIZELL (kd):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till justitieministern.

En man som mördar sina barns mor kan ändå efteråt begära att få vårdnaden om sina barn. Jag undrar om det finns regler som hjälper sociala myndigheter att hitta rätt. Är vår lagstiftning tillräcklig för att skydda barnen, de som har hand om barnen och anhöriga?

Anf. 79 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Ja, vår lagstiftning är utformad på det viset att domstolen, när domstol har att ta ställning till vem som skall ha vårdnaden om barn, skall utgå från vad som är bäst för barnet. Då skall givetvis alla omständigheter beaktas i det enskilda fallet. Och det ena fallet är aldrig likt det andra.

Jag tror att vi kan lita på att våra domstolar tar den här uppgiften på verkligt allvar. I bedömningen av vårdnadstvister utgår man från det som är bäst för barnet och dömer därefter.

Anf. 80 FANNY RIZELL (kd):

Fru talman! Det tror jag också, men det är ju ett dilemma att det här kan bli en ganska långvarig process. Under tiden är barnen, familjen och barnens anhöriga osäkra, ovissa och undrande över det här. Kan man i domstolen, när dom utmäts för mordet, göra något ställningstagande, eller måste det fortsätta på det här sättet? Det är en fråga som många ställer sig i dag.

Anf. 81 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Det finns ingen anledning till att en vårdnadsvist av det här slaget skall behöva ta extra lång tid. Domstolen kan ta ställning i frågan så snart den är utredd av de myndigheter som ofta är inblandade i den här typen av ärenden. Det här behöver inte på något vis vara långdraget.

Anf. 82 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Jag tänkte ställa en fråga till statsrådet Mona Sahlin.

Det sades vid regeringsförklaringen i höstas att det skulle vara mycket enkelt att vara företagare därför att man skulle göra enklare regler.

En företagare i ett familjeföretag visade mig en papperslunta med regler som gäller från den 1 januari 1999. Där står det så här: Publika aktiebolag och privata aktiebolag med två eller flera styrelseledamöter är skyldiga att upprätta en skriftlig arbetsordning.

Därefter följer fyra blad, rad upp och rad ned, med vad den här företagaren skall göra. Han är vd i sitt företag, hans fru är styrelseledamot och ansvarig för ekonomin. Sonen sköter det löpande arbetet. För att han skall leva upp till de här bestämmelserna måste han i praktiken fråga frun hur ekonomin ser ut, sedan rapportera till henne hur företaget skall drivas osv.

Det verkar inte som om reglerna har blivit enklare. Jag undrar om statsrådet är redo att ta itu med den problematiken.

Anf. 83 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag är mycket medveten om den situation som frågeställaren beskriver. Det är mycket lätt att krångla till regler. Det är betydligt svårare att förenkla dem.

Vi har påbörjat ett arbete, som på inga vis är färdigt ännu, med att göra det enklare att starta företag och enklare att driva företag. Vi jobbar mycket intensivt tillsammans med myndigheterna för att också hjälpa dem – för att uttrycka mig milt – att på ett annat sätt serva och underlätta för företagen.

Jag har själv haft företag några år och möttes också av blanketter som jag inte förstod. Jag tycker att jag är normalbegåvad i alla fall, men jag hade många gånger problem att förstå vad som förväntades av mig.

Vi har nu lämnat ett antal uppdrag till våra myndigheter. Vi kommer att ta fram enklare regler. Vi har också inrättat en särskild stab i Näringsdepartementet som skall granska alla kommande regler, skatter och lagar så att de är tillämpliga också för den lille företagaren. Vi tänker inte ge oss i detta arbete.

Anf. 84 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Det känns betryggande att det är någonting på gång. Men vad skall jag säga till de företagare som har drabbats av den nya ordningen? Det kanske går ett år och sedan kommer nya regler igen. Skall de praktisera civil olydnad?

Anf. 85 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Man kanske skall vara lite försiktig med att i riksdagens kammare uppmana till civil olydnad. Men jag kanske kunde få titta på de exempel som du har tagit upp här. Längre än så kan jag inte gå i dag. Det tror jag också frågeställaren inser. Vi skall förenkla.

---

Frågestund

Anf. 86 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till utrikesminister Anna Lindh. Murad Artin lämnade för ett tag sedan in en skriftlig fråga angående valkampanjen i Turkiet och förföljelsen av Hadep, det kurdiska partiet. Svaret var ganska allmänt hållet, som jag tolkade det.

Nu har vi fått rapporter om vad som hänt på valdagen. Vi kan konstatera att man i flera kurdiska områden bröt mot tanken om valhemligheten. Man tvingade folk att rösta öppet med hot om misshandel, med hot om brännande av hem och med genomförande av misshandel om det visade sig att människor trots den öppna omröstningen tänkte rösta på Hadeppartiet.

I staden Erzurum visade det sig att man efter en öppen omröstning rev de valsedlar som folk hade lämnat in med Hadeps partibeteckning på och ersatte dem med blankröster.

Jag undrar om utrikesminister Anna Lindh nu är beredd att officiellt protestera mot den brist på demokrati som den turkiska regeringen har visat.

Anf. 87 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag har också flera gånger tidigare sagt att när det gäller mänskliga rättigheter och kurdernas situation i Turkiet är det fullständigt oacceptabelt att agera som den turkiska regeringen gör. Vi vet att kurdernas rättigheter inte respekteras. Vi vet att man inte respekterar mänskliga rättigheter på ett sådant sätt som Sverige kräver.

Senast tog jag, och därmed även den svenska regeringen, upp kurdernas situation i Turkiet som huvudfråga, vid sidan av Kosovofrågan, vid Kommissionen för mänskliga rättigheter i Genève.

Anf. 88 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Utrikesminister Anna Lindh! Jag kan konstatera att det som har hänt i Turkiet i rimlighetens namn borde leda till en officiell protest från den svenska regeringens sida. Jag accepterar gärna att man avvaktar ambassadens utredning innan man gör det, men Sverige borde officiellt protestera mot att man konsekvent hindrar t.o.m. de legala partierna att fungera i Turkiet.

Anf. 89 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Vi har alltså vid upprepade tillfällen protesterat mot bl.a. att man har förbjudit kurdiska partier i Turkiet. Vi har också pekat på att flera av de partier som har förbjudits inte heller har någon anknytning till PKK. Det går alltså inte att använda terroristargument för att de partierna är förbjudna. Detta har framförts av den svenska regeringen vid flera tillfällen. Ett tillfälle då det uppmärksammades mycket internationellt var bl.a. när vi agerade vid kommissionen i Genève för några veckor sedan.



Anf. 90 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Thomas Östros.

Vi har tidigare i dag i kammaren diskuterat frågor som har bäring på mänskliga rättigheter. Det understryker hur viktigt vi i Sverige tycker att det är för att kunna hantera frågor inom landet, men också för att ha kunskap när vi gör insatser utanför landets gränser och för att vi skall kunna tolka vad som händer i vår omvärld. Därför är det viktigt att vi har en hög utbildningsnivå och har god kunskap i de här frågorna.

Jag vet att det har funnits en utredning som har undersökt frågorna om mänskliga rättigheter. Jag vet också att den utredningen kom fram till vissa förslag som sedan har remissbehandlats. Men jag vet inte hur man från Thomas Östros sida har tänkt sig att hantera de här frågorna, vad man har kommit fram till och när det kommer ett beslut. Jag skulle gärna vilja få ett svar av statsrådet på de frågorna.

Anf. 91 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Studier kring mänskliga rättigheter i den högre utbildningen ser jag som en mycket viktig fråga. Vi har också en del intressanta exempel i högskolevärlden, där man på ett nytt sätt har angripit frågorna.

Teologiska högskolan i Stockholm är ett exempel. Man bedriver en 40-poängskurs i ämnet Mänskliga rättigheter som har rönt stor uppskattning och som har ett ganska högt sökandetryck. Det handlar om studenter som vill komplettera sin vanliga grundläggande utbildning, där 20 eller 40 poäng i mänskliga rättigheter passar väl in. Det handlar också om yrkesverksamma som vill ha detta i sin vidareutbildning.

Teologiska högskolan har begärt att få ökade medel för att utvidga denna utbildning. Vi kommer att se mycket positivt på den begäran, därför att jag ser att här finns en lucka som behöver fyllas i högskolevärlden. Och det är en utbildning som kan föra mycket positivt med sig.

Anf. 92 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Det är som Thomas Östros säger. Det finns ett mycket starkt intresse för de här kurserna inom alltfler yrkesgrupper. Jag tror att det är så många som fem sökande på varje plats. Det är ju mycket imponerande i den här typen av frågor, tycker jag. Och det bådär gott för framtiden när vi skall jobba aktivt med de här frågorna.

Man föreslog också i utredningen att man skulle ha nätverksbyggande. Vissa platser skulle kunna fungera som några slags centrum i uppbyggnaden av kunskap kring de här frågorna. Är det någonting som har föranlett ett ställningstagande från statsrådets sida fram till i dag? Jag skulle vilja höra något mer om hur man har tänkt.

Anf. 93 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag menar att det finns anledning att göra ytterligare insatser. När det gäller just den konkreta frågeställningen vill jag återkomma när vi har behandlat utredningens förslag.

I går besökte jag en av våra nya högskolor, Malmö högskola. Det är en högskola som betyder väldigt mycket i den staden och i den regionen, och som även har en möjlighet att förnya utbildningen på ett alldeles unikt sätt. Också där diskuterar man möjligheterna att stärka utbildningen och studierna kring mänskliga rättigheter i samband med de kurser som behandlar integration, immigration och andra för hela landet viktiga frågor. Det ser jag som en mycket positiv utveckling. Jag är beredd att fortsätta att stödja en sådan utveckling.

#### *Reglering av spelmarknaden*

Anf. 94 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till idrottsminister Messing som gäller de ekonomiska förutsättningarna för idrottsrörelsen i vårt land. I den proposition som nyligen presenterades annonserades det och flaggades det stort för 200 miljoner kronor extra från automatspel. Automaterna skall placeras ut i föreningarnas egna bingohallar. De skall vara statliga, och pengarna till föreningarna skall fördelas centralt. Men i dessa hallar finns det i dag värdeautomater som ger en hel del pengar lokalt till föreningarna.

Min fråga är om ministern tror att det verkligen blir 200 miljoner kronor och om hon tror att det är bra med centralt styrda pengar i stället för lokalt styrda pengar.

Anf. 95 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Ja, jag tror att det är viktigt att reglera spelmarknaden centralt. Vi kan bara titta på hur det är i Norge och dra paralleller med den stora svarta marknad som finns för spel i Norge. Resultatet och slutsatserna av det är bara negativa och ökar kostnaderna för samhället i stort när vi ser att t.ex. missbruket av olika former av spel också ökar.

De beräkningar som Svenska Spel och andra har gjort i fråga om de nya värdeautomater som nu skall placeras ut visar att det kommer att bli mer än 200 miljoner kronor. Vi har gjort en realistisk bedömning av det överskott som jag har fått möjlighet att fördela till idrottsrörelsen av det totala belopp kring spel som ligger under Finansdepartementet. Bedömningen är att det då blir 200 miljoner kronor, och dessa pengar skall vi rikta lokalt. Vi stärker det lokala aktivitetsstödet för barn och ungdomar. I och med de 200 miljoner kronor som angavs i idrottspropositionen så fördubblar vi det s.k. LOK-stödet för unga.

Anf. 96 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Dessa automatspel utgör ju inte direkt någon svart spelmarknad. Det är de lokala bingoallianserna och de lokala föreningarna som har den bästa lokala kännedomen om idrottsrörelsens förutsättningar i respektive område. Deras möjligheter att fördela pengar måste väl ändå minska? Det är ju helt riktigt som ministern säger, att pengarna skall fördelas centralt men att de skall gå till lokalt aktivitetsstöd, men det är ju inte föreningslivet som fördelar detta.

Anf. 97 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Johan Pehrson frågade mig om jag tyckte att det var viktigt att reglera spelet centralt, och jag svarade ja. Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi har en politik för spelandet i vårt land och att vi också har en politik för hur vi skall minska riskerna för olika former av spelmissbruk.

I den idrottspolitiska propositionen har jag fått möjligheten att fördela en del av överskottet från värdeautomaterna till föreningslivet.

Finansdepartementet ansvarar för spelmarknaden, och i synen på denna ingår mycket mer. De automater som vi nu ställer ut kommer att generera ett stort överskott. De 200 miljonerna är en del av det. Genom detta stöd vill jag försöka skapa jämlika och jämställda villkor för idrottsrörelsen. Då vill jag styra pengarna till barnen, så att idrotten inte skall bli en klassfråga. Vi ser tydligt att kostnaderna ökar i dag för de olika idrotterna. Det utestänger en del barn och ungdomar att prova på alla de idrotter som de tycker är roliga. Vi vill försöka underlätta för dem att prova på detta, så att det inte skall finnas ett klassperspektiv inom idrotten. Idrotten skall vara tillgänglig för alla. Jag har fått möjlighet att fördela en del av detta stöd, och då har jag lagt detta på det lokala aktivitetsstödet.

#### *Äldre läkares yrkesförbud*

Anf. 98 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till socialministern. Tidigare i vår ställde jag en fråga till socialministern angående äldre läkares yrkesförbud, alltså de läkare som är äldre än 65 år. Jag frågade om det inte var viktigt att tillvarata dessa människors kunskaper. Vi var rörande överens den gången. Då hade jag en förhoppning om att ministern skulle ta bort det yrkesförbudet, särskilt nu när det är väldigt ont om läkare i Västsverige och speciellt i Göteborg. Jag undrar om socialministern har tänkt färdigt i den frågan.

Anf. 99 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Svaret kan vara mycket kort. Vi håller på att bereda den frågan. Det pågår ett arbete i departementet om vilka åtgärder som vi kan vidta för att förbereda förslaget till riksdagen.

Anf. 100 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Jag tackar för detta.

#### *Åtgärder för arbetshandikappade*

Anf. 101 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Mona Sahlin om åtgärder för de arbetshandikappade. I vårbudgeten kunde vi läsa att anslaget för lönebidrag skulle öka med 90 miljoner kronor, vilket bl.a. vi kristdemokrater välkomnade, eftersom vi har föreslagit satsningar på den gruppen. Vid arbetsmarknadsutskottets behandling av detta började vi titta närmare på saken. Då upptäcker vi att via andra icke redovisade besparingar

blir dessa ytterligare 90 miljonerna för lönebidrag och arbetshandikappade minus 200 miljoner kronor.

Min fråga till statsrådet är: Är detta avsikten med den ökade satsningen som det skrivs om i propositionen, och varför redovisas i så fall inte den faktiska totala besparingen via bl.a. anslagsbesparingar och på annat sätt?

Anf. 102 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag är ledsn, men detta område ansvarar inte jag för i departementet. Det är Björn Rosengren som ansvarar för det. Jag kan därför inte till fullo svara detaljerat och korrekt på detta. Jag får därför be frågeställaren att återkomma i andra former för att reda ut detta.

Självklart har avsikten varit att stärka arbetsmarknadsmöjligheterna för de arbetshandikappade som är en stor och utsatt grupp på svensk arbetsmarknad. Men detaljkunskapen om detta område besitter jag inte.

#### *Lördagsöppet på Systembolaget*

Anf. 103 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Min fråga riktar sig till socialminister Lars Engqvist och handlar om lördagsöppet på Systembolaget. Den diskussionen har ju gått lite av och an. Det kommer en alkoholpolitisk proposition senare i vår, det vet jag. Men i morse stod det i en av de stora dagstidningarna att det nu skall bli lördagsöppet. Då vill jag fråga: Är det fallet? Och hur tänker man i så fall följa upp eventuella negativa konsekvenser av ett sådant öppethållande?

Anf. 104 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Barbro Westerholms fråga ger mig tillfälle att även från denna talarstol rikta en smula kritik mot en annan ledamot i denna riksdag, nämligen Miljöpartiets representant i de samtal som vi har fört om den proposition som vi skall lägga fram den 28 maj. Vi för en ganska noggrann diskussion om hur vi skall möta den restriktiva alkoholpolitik som vi kommer att presentera med att samtidigt införa en större service och i viss mån en ökad tillgänglighet i den delen av alkoholförsäljningen som vi kontrollerar. Vi diskuterar möjligheten av att också pröva ett öppethållande på lördagar. Vi har inte bestämt oss för att vi skall göra ett sådant prov. Vi vet inte vilka förutsättningar det skall vara. Det håller vi på att diskutera. Därför är det högst olämpligt att en representant för Miljöpartiet försöker framställa det som att vi har lagt fram ett sådant förslag. Det har vi inte gjort än. Vi har inte ens bestämt om vi skall lägga fram något sådant förslag.

#### *Biståndet*

Anf. 105 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag har en fråga till vice statsministern som gäller begränsningsbeloppet i tilläggsbudgeten för i år som drabbar biståndet alldeles särskilt hårt. Vi får dagligen signaler från organisationer, t.ex. Röda korset i Kosovo och andra frivilligorganisationer, om konsekven-

serna av detta. I utrikesutskottet har vi fått en viss information om hur man skall kunna klara de åtaganden som finns på något sätt någorlunda hjälpligt genom att senarelägga projekt och skjuta på utbetalningar över årsskiftet. Det var precis det som Sida gjorde vid förra årsskiftet. Nu står man där med de tuffa begränsningstalen. Det var alltså 700 miljoner som man sköt över och betalade i år.

För två veckor sedan frågade jag bistandsministern här i kammaren hur det blir med dessa begränsningar nästa år. Då sade han: Det skall inte bli så nästa år, utan det var ett tillfälligt utgiftstak om begränsning just för biståndet.

Min fråga till vice statsministern är: Kan vice statsministern bekräfta att det blir på det sättet, att det är tillfälligt och att det inte blir så nästa år utan att både reservationer och det som anslås för det året kan betalas ut nästa år?

Anf. 106 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag tänker inte gå in i några detaljer i fråga om biståndsbudgeten, och för övrigt vet jag att utskottet just nu behandlar den frågan. Jag tycker därför att man får föra den diskussionen direkt i utskottet.

Beträffande utgiftsbegränsningar för ett år kände vi att vi nu måste besluta om det som gäller för 1999, annars fanns det risk för att vi skulle slå igenom utgiftstaket. Och det gäller alltså 1999. Hur det blir år 2000 vet vi inte. Men hela tanken är ju att man förskjuter utbetalningar till nästa år för att klara det år som utgiftsbegränsningen avser. Något ytterligare kan jag inte säga, eftersom några andra beslut inte har fattats.

Anf. 107 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Det är väl ungefär som jag trodde att det var. Jag var lite förvånad över att bistandsministern här så prompt kunde uttala sig för att det gällde ett år och att det inte kommer att ske igen. Således kan vi konstatera att det kommer att bli så att vi skjuter belopp framför oss år efter år efter år, vilket i praktiken egentligen innebär att biståndet minskar. Det är något som riksdagen inte har beslutat om.

Detta är synnerligen allvarligt med tanke på situationen – vi har ju oerhört stora åtaganden – i Kosova där vi skulle behöva göra mycket mer än vi gör. Vidare har vi åtaganden i Centralamerika. Vi har också lovat att vi skall öka biståndet till Asien t.ex. Dessutom har vi stora åtaganden i Afrika. Det är verkligen bekymmersamt. Nu har vi fått bekräftat att det som bistandsministern sade i denna kammare för två veckor sedan inte stämmer.

Anf. 108 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag klargör hur beslutsprocessen är och uttalar mig om det beslut som vi har fattat, och det gäller år 1999. Vad som sker år 2000 kan jag inte säga i dag. Det här är alltså inte en budgetfråga på det viset, utan det är en fråga om hur användningen av pengarna ser ut det året.

Vad vi kan konstatera är att det bistånd som får användas under det här året är precis den summa pengar som riksdagen har beslutat om. Det är vad det handlar om. Sedan skall det inte användas mera pengar än det. Det är det vi i år har utrymme för.

Inom den ramen skall vi naturligtvis klara våra åtaganden vad gäller den stora katastrofen i Centralamerika, Kosovo osv. Man håller nu på med ett omprioriteringsarbete inom Sida just för att man skall kunna klara det.

*Antisemitiska uttalanden i Ryssland*

Anf. 109 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Jag vill till utrikesminister Anna Lindh ställa en fråga som handlar om den tilltagande antisemitismen i Ryssland. Under hösten och vintern har vi nåtts av de mest bisarra uttalanden som ledamöter av den ryska duman har fällt, t.ex. att judarna skall avrättas en efter en i bokstavsordning eller att judar är blodsugare. En ledamot har sagt att han gladeligen skulle ta något dussin av dem med sig i graven när han dör, osv. Det är alldeles fruktansvärda uttalanden.

Hur har den svenska regeringen agerat med anledning av den ökande antisemitismen? Det gäller då dels i vår attityd i fråga om att ta emot flyktingar, dels i vår attityd gentemot den ryska duman. Hur har vi markerat?

Anf. 110 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Det är precis som Tuve Skånberg säger, nämligen att det har varit helt horribla uttalanden från en del politiska representanter i Ryssland. Dels har vi tagit upp oron över det här i de bilaterala kontakter som vi har haft med representanter för den ryska regeringen. Dels har EU genom sin ordförande framfört EU:s oro över den här typen av uttalanden.

Vad vi dock har sett som har varit positivt är att representanterna för den ryska regeringen, med president Jeltsin i spetsen, väldigt hårt, tydligt och kraftfullt har markerat att den här sortens uttalanden inte står för Ryssland och att det är helt oacceptabelt att den här typen av uttalanden görs.

Anf. 111 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Förvisso är det så att uttalandena från Jeltsins sida har varit hårda. Men räknar man på fingrarna är det bara en femtedel av duman som har stött uttalanden tagna i november förra året och i mars i år om att fördöma de här kommunisternas hätska angrepp mot judarna. Ett hundratal av dumans ledamöter har alltså varit beredda att tillsammans med liberalerna fördöma sådana män som t.ex. förre generalen Albert Makasjov och ordföranden i Dumans säkerhetsråd Viktor Iljuchin.

Detta är alldeles för lite. Vad kan vi ytterligare göra för att stödja den lilla 20-procentiga minoritet som fördömer gjorda uttalanden?

Anf. 112 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Framför allt tror jag att vi vid sidan av de direkta politiska kontakterna också kan se till att vi bidrar till folkupplysning. Det kan vi göra genom kontakterna med olika organisationer, genom de organisationskontakter som svenska organisationer har med ryska organisationer och genom att vi t.ex. översätter *Om detta må ni berätta* även till

ryska. Det tror jag kommer att bidra väldigt positivt till den fortsatta debatten. Självklart skall vi hela tiden fördöma och markera att vi aldrig kan acceptera den här sortens horribla uttalanden som vi har sett i Ryssland.

Prot. 1998/99:92  
6 maj

---

Frågestund

#### CSN:s återbetalningsregler

Anf. 113 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Min fråga riktas till utbildningsminister Thomas Östros och handlar om huruvida CSN:s återbetalningsregler är förenliga med EG-lagen. Frågan bygger på uppgifter som jag har fått från bekymrade studenter.

Om en person med studielån arbetar i Sverige betalar den personen 4 % av den lön som han eller hon hade två år tidigare. Om samma person däremot väljer att efter examen åka utomlands för att arbeta är kravet på återbetalning 5 % av den totala skulden. Det här gör att det blir väldigt höga utgifter för dem som väljer att arbeta utomlands.

Min fråga till utbildningsministern blir därför: Borde det inte vara samma regler som gäller för återbetalning av studiemedel oavsett om man väljer att arbeta inom EU-området eller om man väljer att arbeta i Sverige?

Anf. 114 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! I grund och botten har vi ett väldigt generöst studiestödssystem. Vi har valt att lägga en stor del av subventionen i att det finns en trygghet vid återbetalningen. Alla vet att man, när man börjar sitt arbetsliv, om man inte vill heller inte betalar mer än en viss andel av inkomsten.

Det finns anledning att göra reformer i studiestödssystemet. Då ser vi över alla olika delar av det studiestödssystem som vi i dag har. I vårpropositionen finns medel avsatta för den här typen av reformer. Till hösten återkommer vi med ett förslag till nytt studiestödssystem. Jag är inte beredd att säga vilka delar som kommer att förändras innan vi har en samlad proposition. Det finns ingen uppgift hos mig om att det skulle finnas något problem med vårt nuvarande studiestödssystem i förhållande till EG-rätten.

Anf. 115 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jag får lämna mina bekymrade vänner detta besked och hoppas att det rättar till sig. Vi ser ju väldigt gärna att våra ungdomar också arbetar utomlands.

Anf. 116 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Vi har nog, om vi jämför länder emellan, ett av de mest generösa studiestödssystemen när det gäller att uppmuntra våra ungdomar att ge sig ut. Det har gjort att det fullkomligt har exploderat. Väldigt många av våra ungdomar läser en eller annan termin utomlands. Det stimulerar vi via studiestödssystemet. Dessutom tycker jag, precis som frågeställaren, att det är väldigt positivt om man också efter studierna

väljer att arbeta utomlands under några år. Det är bra för Sverige, och det skall vi alls inte motarbeta på något sätt.

Anf. 117 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får därmed förklara dagens frågestund avslutad och tacka regeringens företrädare och kammarens ärade ledamöter, liksom åhörarna, för deltagandet.

*Förskoleverksamhet*

## **7 § Förskoleverksamhet**

Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande 1998/99:UbU10

Förskoleverksamhet

Anf. 118 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Förskoleverksamheten, eller barnomsorgen som var den tidigare beteckningen, är en viktig del i familjernas vardag. 1998 fanns 720 000 barn i åldern 1–6 år inskrivna i någon form av förskoleverksamhet. Det betyder att tre fjärdedelar av den aktuella gruppen barn berörs av organiserad omsorg, detta oftast i kommunal regi och till en totalkostnad på ca 43 miljarder kronor. Föräldrarna själva bidrar med i genomsnitt 16 ½ % av dessa avgifter. Över landet varierar dessutom kostnaden ganska rejält, ungefär från 40 000 kr till 80 000 kr beroende på vilken kommun man talar om. Det betyder med andra ord att en fjärdedel av barnen inte får del av den stora skattesubvention som finns i systemet.

Fru talman! Det är viktigt och nödvändigt med stöd till barnfamiljerna så att dessa kan få en reell möjlighet att göra val av vital betydelse för den enskilda familjen. Därför är det rimligt att det gemensamma delfinansierar barnomsorgskostnaderna så att de blir möjligt att kombinera föräldraskap med en yrkeskarriär.

Vad som däremot är utomordentligt oroande är regeringens syn på förskolans roll kontra familjens. Ett grundläggande perspektiv borde vara att uppmuntra och stärka föräldrarnas ambitioner att vara just föräldrar, och detta sker inte genom att inta en ståndpunkt som undergräver den möjligheten.

Nu är ju föräldrar ingen homogen grupp som har lika önskemål om hur barnen skall uppfostras, utbildas eller bli föremål för omsorg. Därför borde även här honnørsorden vara valfrihet, mångfald och alternativa former vad gäller förskoleverksamheten. Man frågar sig onekligen vad regeringen är rädd för. Vari består hotet från den alternativa rörelsen?

Med den utgångspunkten känns regeringens tankar om maxtaxa och allmän förskola som ett direkt hot mot familjernas önskemål om inte vi får se en öppnare attityd mot alternativa former.

De signaler detta sänder och som är en fortsättning på den inslagna vägen ger onekligen eko från historien. ”Barnen är alltför viktiga för att omsorgen om dessa skall kunna överlämnas till föräldrarna”, kunde vi läsa en gång i tiden. Är detta verkligen den metod som skall gälla för 2000-talet? Barnfamiljerna måste sättas i fokus på ett helt annat sätt än som vi nu gör. Detta är en helt fel väg att gå, och jag hoppas att riks-



dagsmajoriteten så småningom avslår förslaget om maxtaxa som beskrivs kort i betänkandet.

Fru talman! Vi föreslår i vår motion att de bestämmelser om barnomsorgen som gällde före 1995 återinförs. Det betyder ett lagstadgat skydd och rätt för alternativa former av barnomsorg som garanteras den kommunala ersättningen. Det är ett högst rimligt förhållningssätt, tycker vi. Eller menar socialdemokraterna, precis som statsministern sade någon gång inför valet, att hemmavarande inte bidrar till tillväxten? Är det detta som får avspegla den familjepolitik som ni går in för?

Jag hoppas att vi skall kunna få en sansad debatt om hur vi sammantaget bäst stöder barnfamiljerna i det här landet. Det får inte bara handla om bidragsnivån i alla dess former utan om välfärdspolitiken i ett bredare fält, en välfärdspolitik som är värd namnet. En sådan rimlig utgångspunkt borde vara att göra familjerna mindre beroende av bidrag så att de kan verka på sina egna villkor. Så vill de flesta familjer i dag. Man vill kunna försörja sig och göra val i livet som passar den enskilda familjen. När man tillfrågar familjer som har barn upp till tre år säger hela 80 % av dessa att de vill vara hemma med sina barn, om det finns ekonomiska möjligheter för det. Här kommer maxtaxan återigen in i bilden och kommer att fungera som en inlåsningsfaktor och försvåra möjligheterna till alternativa livsformer.

Fru talman! Vi tar avstånd från en politik som vill låsa in barnen i ett system som mer har till uppgift att tillfredsställa politiska syften och som motarbetar den goda ambitionen att ge föräldrarna en verklig möjlighet att välja sin omsorgsform. Den stora ideologiska debatten om statens roll och kommunernas roll i förhållande till familjerna kommer att återkomma när regeringen gör verklighet av det förslag till maxtaxa och allmän förskola som man förespeglar.

Jag nöjer mig med detta och yrkar bifall till reservation 2 under mom. 3.

Anf. 119 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Vi debatterar betänkandet UbU10 som behandlar förskoleverksamheten. För en tid sedan besökte jag ungdomsenheten vid Socialförvaltningen i Luleå kommun, en enhet som är hårt belastad med många och ofta mycket besvärliga fall. Antalet ungdomar med alkohol- och drogproblem ökar, samtidigt som problemen kryper allt lägre ned i åldrarna. Ofta döljer sig besvärliga uppväxtförhållanden bakom problemen. Personalen på ungdomsenheten framhöll att det redan under de tidigaste förskoleåren framkom signaler hos somliga barn som tydde på att de skulle få det svårt och hamna snett längre fram i livet. Liknande signaler har jag mött på många andra håll i landet. Mobbning, våld och brist på allmänt hyfs är allvarliga signaler som når oss. Man kan med rätta fråga sig: Varför har utvecklingen blivit så här? Detta trots att vi fått en bättre och mer utvecklad pedagogik i barnomsorgen, eller förskoleverksamheten. Är det som vi nu ser egentligen ett rop på hjälp, eller är det ett sökande efter gränser och normer? Är det ett rop efter uppmärksamhet eller ett uttryck för en otrygghet som våra barn och ungdomar känner?

Fru talman! Låt oss först slå fast att det yttersta ansvaret för barnens fostran vilar på föräldrarna. Vi kristdemokrater tror också att föräldrarna

själva bäst vet vilken omsorgsform som passar just deras barn. Rättigheten att välja förskoleform eller barnomsorg måste föräldrarna själva ha. Det är en demokratisk rättighet. Vår uppgift som politiker, fru talman, är att presentera och erbjuda alternativen. I stället för att ensidigt framhålla en viss typ av omsorg talar allt för att vi i stället bör vara öppna för olika barnomsorgsalternativ och satsa på kvalitet i de olika alternativen.

Familjedaghemmen är ett alternativ som behöver uppmärksammas och lyftas fram. Tyvärr vill regeringen osynliggöra familjedaghemmen.

Den öppna förskolan är ett annat alternativ som har speciell betydelse för nyblivna föräldrar som känner behov av hjälp och stöd. Den öppna förskolan är ett bra stöd i föräldrarollen. Den har särskilt stor betydelse för de familjer vars sociala nätverk är svagt, där arbetslösheten är hög och där barn och föräldrar har långt till andra barnfamiljer. Tyvärr väljer många kommuner att lägga ned den öppna förskolan när de ekonomiska resurserna blir knappa.

Fru talman! Barnomsorgen eller förskolan har också en viktig uppgift i att förmedla normer och värderingar. Allt fler av oss börjar nu att inse vikten av en hållbar värdegrund i såväl förskolan som i grundskolan.

Regeringen, och i synnerhet skolministern, har uppmärksammat behovet av en hållbar värdegrund, och hon har också tillsatt en värdegrundsgrupp vars uppgift är att på olika sätt stärka läroplanens värdegrund. Det anser vi är bra. Det är ett krav som kristdemokraterna har drivit under många år och som vi kommer att fortsätta att driva. Men vi frågar oss i dag: Vilken värdegrund skall vi ha?

Demokratiska värderingar blir ett tomt uttryck om de hänger i luften och inte kopplas till ett etiskt rotsystem. Ett demokratiskt synsätt är en åskådning som bygger på alla människors lika värde. Vi kristdemokrater tror att det är viktigt att den åskådningen aktivt förmedlas och lärs ut också i förskolans och i de olika omsorgsformernas verksamhet.

Att stärka barns identitet är ett viktigt uppdrag i förskolan, heter det i läroplanen, men det står mycket vagt att de skall få ta del av det egna kulturarvet. Vi kristdemokrater anser att man i likhet med läroplanen för det obligatoriska skolväsendet skall hänvisa till den kristna traditionen i vårt land och den etik som bygger på denna tradition. Vi anser att det är olyckligt att den formuleringen inte finns med i läroplanen för förskolan, men vi hoppas att den beaktas i värdegrundsgruppens pågående arbete.

Fru talman! Det kan inte vara rimligt att vi har olika värdegrund i förskolan och i grundskolan. Det bidrar bara till att skapa villrådighet både hos elever och hos lärare. Kristdemokraterna förordar en gemensam värdegrund som skall gälla för förskolan, familjedaghemmen, öppna förskolan och den obligatoriska skolan.

Fru talman! Till sist vill jag säga några ord om vårdnadsbidraget eller ersättningen för vård av egna barn i åldrarna 1–5 år. Vi har länge hävdat att kommunerna skall ges möjlighet att ge de föräldrar som hellre vill ha det kontant stöd i stället för dagisplats. Svaret till dessa föräldrar har oftast varit att barnomsorgen är utbyggd till i det närmaste full behovstäckning – ett besynnerligt svar.

För någon tid sedan kunde vi läsa vad en journalist på Dagens Nyheter skrev, och jag citerar: ”För föräldrar som vill sätta barnen på kommunens daghem från ett års ålder fungerar systemet bra. För andra är det ett tvång. Den avgörande frågan är: Med vilken rätt bestämmer riksdagsma-

juriteten hur barnen skall tas om hand? Med vilket argument tar riksdagen över föräldrarnas rätt? Enda svaret kan vara: makten – vi vill använda makten att tvinga vår vilja på andra.”

Socialdemokraternas ovilja och kraftfulla motstånd mot att ge föräldrarna den självklara rätten att välja vilken barnomsorgsform som man vill ha för sitt/sina barn kan knappast belysas bättre. Det som är möjligt i våra grannländer Finland, Norge och Danmark är omöjligt i socialdemokraternas Sverige.

Fru talman! Jag står självfallet bakom alla kristdemokraternas ställningstaganden som finns redovisade i reservationerna, men för tids vinande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation nr 4 under mom. 5 och dessutom till yrkande 4 i motion Ub243, vilket vi på grund av ett förbiseende i ett tidigare skede missat att yrka på.

Anf. 120 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Förskoleverksamheten är ett viktigt komplement till föräldrarnas omsorg för sina barn. Samarbetet mellan föräldrar och förskolan kan bilda en trygg och bra miljö för barnen och leda till en mycket värdefull process i det livslånga lärandet. Det är viktigt att alla barn som bor i Sverige har rätt att ta del av förskoleverksamheten. Det gäller alla, oavsett om föräldrarna har ett arbete eller inte.

Det är dessutom viktigt att det finns alternativa förskoleverksamheter. Centerpartiet anser därför att kraven på kommunerna bör skärpas så att de uppmuntras till alternativa verksamheter. Förskolor, familjedaghem och öppna förskolor fyller alla viktiga funktioner, och föräldrarna skall erbjudas möjligheter att välja verksamhet för sina barn. En mångfald av förskoleformer med olika organisationsformer innebär att de olika verksamheterna kan stimulera varandra och bidra till en utökad utveckling av hela förskoleverksamheten i Sverige.

I dag när kommunernas budgetar är ansträngda kan vi se tendenser till att exempelvis öppna förskolor stängs, precis som Erling Wälivaara tog upp i sitt inledningsanförande. Det är olyckligt på grund av att de föräldrar som väljer den öppna förskolan är hemma med sina barn, kanske för att de valt det av egen fri vilja eller för att de är arbetslösa. För dessa föräldrar och deras barn är det oerhört viktigt att ha en mötesplats att gå till där barnen träffar andra barn och där föräldrarna har möjlighet att samtala med andra vuxna.

Jag har mött föräldrar under min tid som kommunpolitiker som har vädjat och sagt: Rör inte vår vitamininjektion! Den öppna förskolan ses som ett sätt att träffa andra människor, och det betyder oerhört mycket. Detta bör uppmärksammas, eftersom neddragningarna ute i kommunerna i dag innebär ett hot mot valfriheten.

Den 1 augusti 1998 infördes en läroplan för de kommunala förskolorna. Vi i Centerpartiet välkomnade den, men vi påtalade samtidigt att det finns brister i det regelverk som gäller för förskolan.

Regeringen föreslår att de enskilda förskolorna, familjedaghemmen och den öppna förskolan inte skall omfattas av läroplanen. Vi instämmer i att läroplanen inte bör göras obligatorisk för dessa verksamheter, men vi föreslår att riksdagen hos regeringen begär förslag till regler som gör det möjligt för enskilda förskolor och familjedaghem som uppfyller kraven att ansluta sig till läroplanen.

Det är också oroande att regeringen menar att läroplanen kommer att ligga till grund för bedömningen om den enskilda förskolan uppfyller det krav på god kvalitet som föreskrivs. Enskilda förskolor skall inte omfattas av läroplanen, men de skall ändå bedömas enligt den. Hur går det ihop?

Det får inte bli så att man betonar skillnaderna mera än likheterna. Det viktiga är att förskolorna lever upp till värdegrunden och de allmänna målen, anser vi i Centerpartiet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 3 under mom. 3 och 6 i betänkandet.

I betänkandet uppmärksammas också det pedagogiska ansvaret för att läroplanens mål uppnås.

I Centerpartiets motion betonar vi att avgörande för den pedagogiska verksamhetens kvalitet självfallet är personalens kvalifikationer. Personal med utbildning för pedagogisk verksamhet med barn kan ta till vara barns inneboende nyfikenhet och lek för en pedagogisk uppgift.

Alla personalkategorier har en viktig uppgift att fylla i förskolan för att barnen skall bli trygga och harmoniska. Det pedagogiska ansvaret för att läroplanens mål skall uppnås anser vi i Centerpartiet skall ligga på förskolläraren.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 3. Jag står givetvis bakom våra andra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag inte på dem.

Anf. 121 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Ansvaret för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen flyttade ju 1996 från Socialdepartementet och Socialstyrelsen till Utbildningsdepartementet respektive Skolverket. Denna förändring hade föregåtts av väldigt mycket diskussion och även en del konflikter. Men förändringen markerade ju på ett tydligt sätt vad man ville med förskoleverksamheten. Tidigare såg man den ju enbart som ett komplement till hemmets och familjens insatser för barn, men nu blev vikten av den pedagogiska verksamheten tydliggjord.

Det är ju så att barn har ett obetvingligt behov av att lära och lära nytt, och människors förmåga att lära och lära nytt är ju som bäst vid tre års ålder. För barn är lek lärande, och lärande är lek. Verksamheten vid t.ex. Montessoriförskolor visar tydligt vad det betyder att man lägger in pedagogik när barn är som mest sugna på att lära.

Alla barn måste beredas möjligheten att delta i förskoleverksamheten. Det blir annars ett handikapp för barn som inte har haft den möjligheten senare i livet.

I dag utestängs en del barn från förskoleverksamhet. Det kan vara barn som allra mest skulle behöva den, nämligen barn till arbetslösa föräldrar eller barn till föräldrar för vilka avgifterna har lagt hinder i vägen. Föräldrarna anser att de inte har råd.

Det finns deltidsskolor i projektför, men projekt är en kortsiktig lösning. Regeringen säger i sin proposition att det skall ske en stegvis utbyggnad, men intill dess vi har sett att så blir fallet kommer vi att hålla fast vid yrkandet om att alla barn skall beredas denna möjlighet.

Förskolepersonalens kvalitet är en annan fråga att ta upp nu när förskolan har ett tydligt pedagogiskt ansvar. Vi anser att de som har det

pedagogiska ansvaret skall ha en treårig högskoleutbildning som förskollärare och att barnskötare som så vill skall ha en möjlighet till påbyggnadsutbildning. Jag vet att Lärarutbildningskommittén arbetar med denna fråga, men jag återupprepar att intill dess vi har sett resultaten kommer vi att hålla fast vid detta yrkande, som jag också hoppas bifalls.

Vi tar också upp att det skall vara tydliga mål för förskolan. Det är två typer av mål för barnen, dels ett allmänt mål, dels ett individuellt mål. Detta avvisas med att det inte går att mäta, att man inte kan betygssätta barn. Men det är ju inte det som vi avser, utan vi avser att varje barn skall bli sett och att man skall se vilka förutsättningar och behov ett barn har. Det skall finnas en plan för att varje barn skall få den stimulans som är bäst för barnet i förskolan. Det gäller inte minst barn med funktionshinder av olika slag. Tydligast blir det kanske när det gäller barn med lätta funktionshinder att man bortser från betydelsen av dessa i samband med barns lärande och lek.

Vi menar också att det skall finnas ett tydligt ledarskap i förskolan och att ansvaret bör ligga på den som har den pedagogiska utbildningen. Också detta är föremål för översyn i samband med översynen av skollagen.

Det sista jag tänkte ta upp är samarbetet mellan förskola och föräldrar. Det fungerar väldigt väl på många håll. Men det finns ändå skäl att understryka vikten av detta samarbete och att Lärarutbildningskommittén tar sig an frågan. Det handlar ju ändå om ett samspel mellan föräldrarna och förskolan för att samarbetet skall fungera väl.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 6 under mom. 12. Vi står bakom de övriga reservationerna från Folkpartiets sida, men jag upprepar, som alla andra, att för tids vinnande begränsar vi oss till att yrka bifall till denna reservation.

Anf. 122 NALIN PEKGUL (s):

Fru talman! De närmare 50 motionsyrkanden som har skrivits om förskolan visar vilket engagemang det finns i riksdagen för förskolan.

Ansvaret för förskoleverksamheten ligger sedan den 1 juli 1996 på Utbildningsdepartementet. Anledningen till att ansvaret flyttades från Socialdepartementet är att vi alltmer börjar att få upp ögonen för hur viktig pedagogisk verksamhet för de allra minsta barnen är för det livslånga lärandet. Detta har bl.a. resulterat i att riksdagen för första gången våren 1998 har godkänt en läroplan för förskolan, som sedan den 1 augusti 1998 gäller i de förskolor där kommunen är huvudman.

På senare tid har många kommuner skärpt reglerna för barns rätt till barnomsorg. Reglerna utformas mer utifrån föräldrarnas behov av barnpassning än av barnens behov av pedagogisk verksamhet. För mig är alla barns tillgång till en bra förskola en ideologisk fråga.

Barns förutsättningar att klara av skolan och därmed deras frihet att utvecklas efter sin förmåga påverkas i den tidiga barndomen. Föräldrar har olika förmåga att påverka barnens förutsättningar. Med en bra pedagogik kan dessa skillnader utjämnas. För att även barn med de trassligaste hemförhållandena skall garanteras förskoleverksamhet är det viktigt att förskolan verkligen är öppen för alla.

Utskottet stöder regeringens förslag om att fr.o.m. år 2001 stegvis genomföra en allmän förskola och införa maxtaxa i barnomsorgen.

För övrigt yrkar jag avslag på samtliga motioner och bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 123 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Fru talman! Detta var ett tydligt inlägg. Det sägs här att det pedagogiska arbetet i förskolan är till för att utjämna de skillnader som finns mellan familjerna och mellan barnen. Vad står detta för egentligen? Det låter för mig väldigt illavarslande. Det är en syn som går ut på att det är staten som skall ta över ansvaret för utbildningen av våra barn.

Det betyder också att föräldrarnas insatser läggs åt sidan. Föräldrarnas roll erkänns inte på det sätt som jag vill att den skall erkännas. Man duger inte som förälder, utan här är det staten eller kommunen som skall ta över ansvaret. Det tycker jag låter förfärligt.

Anf. 124 NALIN PEKGUL (s) replik:

Fru talman! Anders Sjölund fantiserar hur mycket som helst och lägger in precis vad som helst i mitt tal.

Vad jag försöker säga är att det faktiskt finns barn som råkar illa ut i det här landet, och det kan väl inte ens Anders Sjölund förneka. Jag försöker också säga att förskolan skall vara öppen för alla, även för dessa barn, just genom lägre avgifter. Det är ju inte fråga om tvång, men möjligheten skall finnas för alla. Personalen på förskolan skall kunna se att det finns barn som far illa.

Jag har försökt att säga att förskolan skall vara öppen för alla och att det skall vara lägre avgifter, punkt slut.

Anf. 125 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Rätten att delta i förskoleverksamhet har varit en av de frågor som Vänsterpartiet har drivit i många år. Förskolan spelar en nyckelroll för barns utveckling och lärande. Den utgör en viktig förberedelse för skolan och är den första grundstenen i det livslånga lärandet. Det är en rättvisefråga att låta alla barn få del av förskolans verksamhet.

I och med vårpropositionen har vi nu lyckats komma överens med Socialdemokraterna och Miljöpartiet om en allmänna förskola med låga avgifter. För mig som vänsterpartist är det glädjande att vi nu avsätter resurser för en utbyggnad av förskolan. Det är också bra att vi nu diskuterar betydelsen av låga avgifter inom barnomsorgen. Sammantaget innebär det här att stora steg tas mot att inlemma förskolan i den generella välfärden.

Genom en allmän förskola ger vi nu även barn med arbetslösa eller föräldralediga föräldrar en rätt som nekats dem i många av landets kommuner. Grundinställningen måste vara att det inte är föräldrarna som har rätt till barnomsorg utan att det är alla barn som har rätt till barnomsorg och förskola. Kopplingen mellan den allmänna förskolan och den s.k. maxtaxan är mer än en politisk kompromiss. En förskola öppen för alla barn blir inte en allmän förskola förrän avgifterna kommer ned på en sådan nivå att de inte utgör ett hinder för barns deltagande i verksamheten.

Det återstår nu ett arbete med att lösa frågor om förskolereformens konkreta utformning. I det arbetet är vi från Vänsterpartiet naturligtvis beredda att ta ett stort ansvar. Vi har dels i vår motion, dels i andra sam-

manhang pekat på några av de frågor som för oss har en speciell betydelse. Jag vill kort bara nämna några.

För det första bör en garanti för rätten till plats i förskola för barn till arbetslösa och föräldralediga vara det första som genomförs. För det andra bör avgiftstaket och de nya barnomsorgstaxorna utformas så att den sammantagna effekten blir fördelningspolitiskt rättvis. För det tredje måste utformningen av kompensationen till kommunerna ta hänsyn till de olika lokala förhållandena.

Fru talman! I betänkandet behandlas bl.a. frågor om personalen i förskolan. Vänsterpartiet har i sin motion fört en diskussion om den pedagogiska kompetensen i arbetslaget i förskolan. Vi har pekat på betydelsen av vidareutbildning och skissat på en pedagogisk grundutbildning på högskolenivå för all pedagogisk personal inom förskolan. Det bör också finnas möjligheter för förskolepersonalen till forskning och fördjupning.

Vi har valt att inte formulera en reservation i frågan utan konstaterat dels att utskottet delar våra åsikter om vikten av fortbildning och vidareutbildning för förskolans personal, dels att Lärarutbildningskommittén skall lämna förslag till förnyelse av alla lärarutbildningar med utgångspunkt från de förändringar som har skett inom förskola, skola, vuxenutbildning och högskola samt i samhället i övrigt. Vi följer naturligtvis med stort intresse arbetet i kommittén och ser med tillförsikt fram emot dess förslag.

Jag kan också konstatera att utskottet delar Vänsterpartiets uppfattning om modersmålets betydelse som grund för språk- och identitetsutveckling och att elever med flerspråkig bakgrund bör erbjudas undervisning i modersmål från förskolan t.o.m. gymnasieskolan.

I fråga om en lagreglering som skulle tydliggöra rätten till modersmålsstöd i förskolan hänvisar utskottet till den kommitté som skall se över skollagen. Den kommittén kommer att ha en mängd olika viktiga frågor att hantera. Det syns oss mer meningsfullt att lyfta fram bl.a. den frågan i arbetet i kommittén än att här och nu reservera oss.

Fru talman! Jag vill gärna ta tillfället i akt att lyfta fram förskolans betydelse ur ett jämställdhetsperspektiv. För oss är det viktigt att främja kvinnors förvärvsarbete. Vi tror att ett eget arbete och en egen inkomst är grundläggande för såväl kvinnors självständighet och oberoende som kvinnors möjligheter att utvecklas som individer och samhällsmedborgare. Vi menar att en sådan kvinnofrigörelse också gynnar barnen. Om inte kvinnor ges möjlighet att dela makten i samhället och omsorgsansvaret för barnen med männen, tillvaratas inte heller barnens intresse på bästa sätt. En allmän förskola och en väl fungerande barnomsorg är mycket bra när det gäller att kombinera pedagogisk stimulans och kvinnors förvärvsarbete.

Avslutningsvis får jag konstatera att tanken om vårdnadsbidrag lever. I kristdemokraternas reservation lyfts frågan fram. Kristdemokraterna tar upp vårdnadsbidraget som en ökad kostnad i sitt budgetalternativ. Samtidigt påstår man att det vore en stor samhällsekonomisk vinst för både stat och kommun om föräldrarna stannade hemma med barnen i minst tre år.

Det här måste grundas på något slags synsätt där kvinnors förvärvsarbete ses som en belastning för samhället och på en föreställning om att det inte bara är trevligare – eller moraliskt mer högtstående – utan också

effektivare och billigare om var och en sköter sitt, i det här fallet barnen, än om vi samarbetar.

En förutsättning för kvinnors tillgång till arbetsmarknaden är en väl fungerande och utbyggd förskola. Ett återinförande av vårdnadsbidrag skulle hota detta. Som vänsterpartist arbetar jag hellre för en bra och väl utbyggd barnomsorg och förskola, en stark föräldraförsäkring och en arbetstidsförkortning. Jag yrkar bifall till hemställen i utbildningsutskottets betänkande.

Anf. 126 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Fru talman! Det vore konstigt om vi inte fick en jämställdhetsdiskussion kring det här ärendet. Personligen tycker jag nog att det inte bara är kvinnorna som äger ansvaret för barnen utan även männen.

Jag har några frågor till Lennart Gustavsson. På den förra dagordningspunkten talade sig Gustavsson varm för det kommunala självstyret. Då gällde det frågor kring detta. I det här fallet, när det gäller maxtaxa på dagis som det populärt kallas, innebär det ju en direkt kostnadsövertäckning på kommunerna. Det blir självklart en nettokostnad för dessa, även om Gustavsson försöker säga att staten skall kompensera. Hittills har vi inte sett något enda exempel på detta att staten, när den lägger ett ansvar på kommunerna, skickar med pengar fullt ut. Jag undrar hur Gustavsson tänker där.

Det andra gäller att det här i och för sig blir ett välkommet bidrag till höginkomsttagarna i landet. De kommer att tjäna alldeles rysligt mycket pengar netto varje månad på ett sådant system. Det uppskattas säkert av dessa grupper, men jag vet inte hur det stämmer med den politik som Vänsterpartiet brukar föra.

Det tredje som jag vill ta upp är att det här ju innebär ytterligare en kraftig påspädning av subventionerna till de tre fjärdedelar av våra barn som i dag befinner sig i omsorg på något sätt. Ser inte Vänsterpartiet något problem med att vi sätter av så här mycket pengar till bara tre fjärdedelar av gruppen medan en fjärdedel går helt lottlös?

Anf. 127 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Om jag börjar med kostnadsövertäckningen vill jag säga att om Anders Sjölund lyssnade på mitt anförande sade jag att det återstår ett arbete med att lösa frågor om förskolereformens konkreta utformning. Där är vi beredda att ta ett stort ansvar. Jag pekade på tre punkter som jag lyfte fram som viktiga. Bl.a. lyfte jag fram att avgiftstaket och de framtida barnomsorgstaxorna måste utformas på ett sådant sätt att den samantagna effekten blir fördelningspolitiskt rättvis.

Det här är inga enkla frågor. Men det är naturligtvis frågor som vi skall diskutera och lösa. På samma sätt är det när det handlar om kompensationen till kommunerna, där vi pratar om att man skall ta hänsyn till olika lokala förhållanden. Vi vet att det ser olika ut i de olika kommunerna. Men det är viktigt att påpeka att det här arbetet nu skall genomföras, och att det skall genomföras omsorgsfullt. Vi är beredda att ställa upp och bidra i det arbetet.



Anf. 128 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Fru talman! Om jag förstår Gustavsson rätt betyder den idé som Vänsterpartiet har att effekten av maxtaxan inte skall slå fullt ut.

Gustavsson säger att det är mycket arbete kvar att göra och att man skall ta ett fördelningspolitiskt ansvar för detta. Man kan ju inte tolka det på annat sätt än att det blir ett annat resultat för dem som i dag har högre inkomster än för dem som har lägre inkomster.

Hur menar Gustavsson egentligen?

Ser inte Vänsterpartiet någon fördel i att föräldrarna själva tar ansvar för sina barn?

Anf. 129 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag börjar med den sista frågan. Som fyrabarnsfar ser jag naturligtvis föräldrarnas stora ansvar för sina barn och ansvar för barnens uppväxt och fostran. Jag ser dessutom samhällets insatser som ett stöd och ett komplement.

Därför är jag en varm förespråkare för den allmänna förskolan som ett komplement till föräldrarna. Den kan aldrig ersätta föräldrarna. Det är viktigt att påpeka.

När det gäller diskussionen om hur den s.k. maxtaxan skall utformas vill jag säga att jag är väldigt ödmjuk. Frågan är inte lätt. Frågan löses inte genom att jag står här i talarstolen och pekar ut åt vilket håll det skall göras.

Vi har sagt att vi är villiga att gå in och ta ett stort ansvar i det arbete som skall göras. Vi har pekat ut att det är viktigt att utformningen sker på sådant sätt att den får rimliga fördelningspolitiska konsekvenser.

Anf. 130 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Jag vill fråga Lennart Gustavsson: Hur avser Vänsterpartiet att lösa förskolefrågan i glesbygden?

Vi vet att daghemmen är nedlagda på många glesbygdsorter på grund av resursbrister i kommunerna.

Lennart Gustavsson tog också upp frågan om vårdnadsbidraget. Det avslöjar Vänsterpartiets inställning. Man underkänner föräldrarnas möjlighet att själva välja vad de vill ha.

Jag vill erinra Gustavsson om att när vårdnadsbidraget, det blygsamma på 2 000 kronor, genomfördes var det 67 % av de bidragsberättigade som valde vårdnadsbidraget.

Det är mycket anmärkningsvärt att Vänsterpartiet kan ställa upp på maxtaxan och dess utformning. Skall Vänsterpartiet vältra över de här kostnaderna på kommunerna? Var finns rättvisan i den här tanken? Vi vet att den kommer att genomföras etappvis. Det är klart utsagt. De rikaste, de mest bemedlade, blir de som gynnas i första hand.

Genomför man det inte till fullo kommer de som använder förskola eller dagisplats i dag aldrig någonsin att få ta del av detta.

En stor grupp människor som aldrig får del av den här rena subventioneringen är ju de föräldrar som själva vill ta hand om sina barn.

Anf. 131 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag kan återigen kommentera diskussionen om maxtaxa. Det blir väl ungefär samma argument som när jag replikerade på Anders Sjölund.

Frågan skall lösas. Frågan skall lösas i överläggningar då vi skall diskutera hur förskolereformen konkret skall genomföras. Vi har från Vänsterpartiet sagt att vi går in och är beredda att ta ett stort ansvar för att den här stora fina och generella välfärdsreformen kan genomföras på ett bra och klokt sätt.

Men frågan är inte problemfri. Därför menar jag att det är viktigt att peka ut vilken ingång vi som vänsterpartister har.

Vi har sagt att den s.k. maxtaxan måste utformas på sådant sätt att effekten blir fördelningspolitiskt rättvis.

När det gäller frågan om hur detta skulle slå i glesbygd, vill jag säga att glesbygd är något som jag känner väl till eftersom jag kommer från glesbygd. Det finns naturligtvis problem när det gäller hur vi skall lösa frågan om förskola i glesbygd.

Jag känner väl till att det finns ett antal lösningar som är möjliga. Här i debatten har man nämnt familjedaghem och den öppna förskolan. I utbildningsutskottets betänkande diskuteras ju faktiskt i förhållandevis positiva ordalag – om man nu vill läsa med de ögonen – både familjedaghemmen och den öppna förskolan.

Jag har stor erfarenhet av öppen förskola och vet vad den kan betyda för barn och föräldrar.

Jag ser att min tid börjar ta slut, så jag får komma tillbaka till detta.

Anf. 132 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Problemet är att maxtaxan gynnar höginkomsttagarna. Det kan vi inte komma ifrån.

När Lennart Gustavsson säger att vi har alternativet familjedaghem ute i glesbygden, är min direkta fråga: Gäller maxtaxan också familjedaghemmen?

Anf. 133 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Den frågan kommer jag inte att svara på för det vet jag inte, ärligt sagt.

Jag kommer då tillbaka till frågan om maxtaxan. Det finns olika exempel på hur man har löst detta och diskuterat det i landets kommuner. Det finns kommuner där man är intresserad av att gå före i fråga om maxtaxa. Jag har så sent som i dag fått idéer från kommuner som gärna vill gå före som pilotkommuner i fråga om maxtaxa. De visar på system som har en fördelningspolitiskt acceptabel effekt. Det är viktigt att påpeka.

Arbetet med att konkretisera förskolereformen tror jag är öppet även för Kristdemokraterna att delta i. Men Kristdemokraterna har ju valt att vara negativa, och avvisa tanken på en allmän förskola med låga avgifter.

Anf. 134 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Lennart Gustavsson började sitt inlägg väldigt bra. Han talade om valfrihet osv. och jag tänkte: Bra, det är ungefär som om jag

stod där. Men när Lennart Gustavsson hade fått upp ångan började det komma in en del som jag reagerade över.

Lennart Gustavsson talade bl.a. om kvinnors jämställdhet och betonade det väldigt mycket. Jag tycker att det också handlar mycket om männens jämställdhet.

När vi kom in på frågan om maxtaxa var det verkligen att stänga huvudet i väggen, som det kändes. Jag kan inte riktigt förstå att Vänsterpartiet ställer upp bakom maxtaxan som gynnar dem som redan har det gott ställt.

Det förslag som vi har, som är en utveckling av vårdnadsbidraget och som vi kallar för barnkontot, är oändligt mycket mer jämställt. Mannen och kvinnan kan välja hur de vill sköta om sitt barn. De kan välja om de vill vara hemma några år, och ta ut en viss summa från barnkontot, eller om de vill gå ut i arbetslivet ganska tidigt. De bestämmer själva vem som skall vara hemma och ta hand om barnet.

Det är ju oändligt mycket mer valfrihet.

Det Lennart Gustavsson talar om verkar vara mycket mer likriktat. Var finns då den valfrihet som Lennart Gustavsson så fint pratade om från början?

Frågan om förskoleverksamheten skall lösas, sade Lennart Gustavsson. Men med Vänsterpartiets politik verkar likriktningen öka och ansvaret tas bort från föräldrarna. Med barnkontot ger vi föräldrarna valfrihet i stället.

Anf. 135 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag skall börja med att klarlägga en del i frågan om kvinnor och kvinnors möjlighet, om jag var otydlig och det kunde framstå som att jag inte anser att männen har ett stort ansvar i sammanhanget när det gäller att fostra barn. Jag vill understryka att männen naturligtvis har ett stort ansvar.

Åter tillbaka till diskussionen om den s.k. maxtaxan. Jag har ett antal gånger redogjort för Vänsterpartiets inställning i frågan. Vad jag har svårt att förstå – i det här fallet har jag svårt att förstå Centerpartiet – är varför man motsätter sig en allmän förskola med inriktning på låga avgifter. Jag kan inte förstå det. Det vore bra om jag fick det förklarat för mig.

Anf. 136 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Det är som jag sade förut. Vi anser att enbart de rika gynnas av maxtaxan. Man har inte heller en valfrihet på samma sätt, utan samhället tar ansvar för alltihop. Med det barnkonto som jag skissade på skulle det verkligen skapas valfrihet för föräldrar som har barn i åldern 1–6 år. Jag skulle kunna lägga mycket tid på att förklara utförligt hur det skulle fungera om det bara fanns möjlighet till det här.

Anf. 137 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! I fråga som maxtaxan – för sista och femtioelfte gången – skall vi som vänsterpartister gå in i överläggningarna, vilket jag tror att jag har sagt fem gånger i dag, med ambitionen att utforma maxtaxan på ett sådant sätt att det har bra fördelningspolitiska effekter. Det kan innebära samråd och samverkan med andra delar.

Jag kan avsluta med att säga följande. Man talar om valfrihet, det fria valet, osv. I förlängningen handlar det om att vi hanterar gemensamma resurser. Vi har skilda åsikter. Som vänsterpartist är jag mer övertygad om att vi utvecklar välfärden gemensamt med ett demokratiskt styre och ett demokratiskt förvaltande av resurserna.

Jag accepterar och respekterar att andra har andra värderingar där man mer vill se att det är det privata och det individuella som står för utvecklingen. Då handlar det om marknadsanpassade lösningar och tankar om att konkurrens bäst utvecklar verksamheten. Där vill jag som vänsterpartist inte höra hemma.

Anf. 138 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Eftersom jag är sist på talarlistan kan jag väl passa på att påminna lite grann om historiken bakom utvecklingen av förskoleverksamheten. Det var inte så länge sedan och inte så många mandatperioder sedan vi hade en barnomsorg ute i kommunerna som var väldigt eftertraktad och alldeles för liten i formatet.

Socialdemokraterna gick för jag tror det var fem mandatperioder sedan till val på en utbyggnad av barnomsorgen till full behovstäckning. Behovet var då ganska lättdefinierat. Det var köerna i kommunerna där föräldrarna väntade på att få plats för sitt barn i barnomsorg. Jag hörde själv till köbildarna på den tiden.

Köbildarna var naturligtvis inte inaktiva. Vi fick möjligheter att starta olika typer av föräldrakooperativ eller liknande. Resurserna var mycket små till dessa enheter. Vi fick ungefär hälften av vad kommunerna gav till kommunala dagis. Men alla var överens om att utbyggnaden måste ske och att den måste ske relativt snabbt. Socialdemokraterna fick t.o.m. en svekdebatt på sig eftersom det inte gick att genomföra utbyggnaden på en mandatperiod. Men man har kommit långt på vägen, och nu är vi nästan framme, men inte riktigt.

Det är fortfarande grupper som står och knackar på dörren och inte har tillgång till barnomsorg. I cirka hälften av landets kommuner har t.ex. barn till arbetslösa föräldrar inte tillgång till förskolan. Nu har vi fått en ändring på det. Vi vet att den delen kommer att åtgärdas i samverkan mellan s, mp och v.

Det har också skett mycket annat på vägen. En ekonomisk om inte kris så i varje fall en ordentlig svacka har gjort att man i kommunerna har prutat på bl.a. förskolan. De gamla normerna som Socialstyrelsen gav att det skulle vara 3,5 barn per vuxen för barn under tre års ålder i förskolan eller barnomsorgen och lite drygt fem barn per vuxen lärare i förskolan för barn i åldern 3–5 år låter som en saga eller en himmelsk påminnelse om hur det kunde vara. Nu är bilden en helt annan. Neds kärningarna har varit drastiska. Barngrupperna är alldeles för stora. Det behövs mer pengar till kommunerna.

Också där tycker jag att det känns bra att Miljöpartiet är tillsammans med Vänstern och Socialdemokraterna i samverkan, tre partier som alla tre eftersträvar att skjuta till mer pengar till kommunerna för att få bättre stöd, högre kvalitet och ta sig ur svackan när det gäller skola, förskola, och äldreomsorg skall naturligtvis också nämnas i det här sammanhanget.

Nåväl. Nu tillhör jag ett parti som anser att förskoleverksamheten skall ha mångfald och stort utrymme för föräldrainitiativ. Jag delar en del av föregående talares synpunkter på förskolan i den bemärkelsen. Det måste finnas kvar alternativ av många slag. Det skall också finnas alternativet att kunna ha barnen hemma. Om barnen är ett, två eller tre år gamla kan man inte ur utvecklingspsykologiskt perspektiv säga att barnen mår bättre av att gå i förskola. Men det finns många andra skäl.

Erling Wällivaaras sätt att uttrycka saken är lite främmande för mig. Han sade att det yttersta ansvaret ligger hos föräldrarna. Jag tror att man får vara lite grann försiktig där. Det finns ett ansvar för barnen hos samhället som är mycket stort och som är mycket väl redovisat. Det gäller t.ex. FN:s barnkonvention. De som har läst den senaste budgeten vet att vi har kommit överens om att alla beslut som berör barn som fattas här i riksdagen eller i kommuner och landsting skall ha en barnkonsekvensanalys. Vilka effekter får beslutet för barn?

Detta är naturligtvis en annan aspekt på det yttersta ansvaret som är viktig. Samhället har ett tydligt ansvar, och vi måste se till att det finns. Jag tycker att det återspeglas i det som nu händer. Man ökar kvalitetskraven på förskolan. Ett steg var när man gick över från barnomsorg till förskola och flyttade över hela förskolan till skolan och från Socialdepartementet.

Tyvärr fick vi då en läroplan för förskolan som var slarvig och ytlig. Kanske var det förståeligt. Det var ett steg in i en ny del av skolvärlden, och man ville gå fram försiktigt. Den utredning, BOSK, som låg till grund för regeringens förslag till läroplan för förskolan hade ett mycket bättre förslag. Den hade gått mycket längre i detaljerna.

Det vi från Miljöpartiets sida saknar är sådana viktiga delar som t.ex. inskolning. Det är en oerhört viktig del av verksamheten i en förskola. Det gäller också observationerna och utvecklingssamtalen. De skulle varit inskrivna precis som de är i grundskolan.

Det finns också väldigt mycket att säga om det pedagogiska arbetet. Det gäller t.ex. krav på att observationer görs i anslutning till utvecklingssamtalen med föräldrarna osv, dvs. att utnyttja förskolläraernas kompetens på området.

Man skrev heller inte in någonting om ansvaret för personalen. Skall det finnas en föreståndare på en förskola? Enligt läroplanen eller skollagen skall det finnas en pedagogiskt ansvarig. Vem skall det vara? Vi kräver att förskollärarna skall ha det pedagogiska ansvaret och att det skall vara en föreståndare.

Dessa brister för med sig att den tillsyn som Skolverket och kommunen har tyvärr blir bristfällig av det enkla skälet att man inte vet vad det är man skall kräva. I och med att det inte är specificerat har vi inte tillräckligt bra kvalitetsgaranti för förskolan.

Jämför man med grundskola och gymnasium blir skillnaden lite plågsam. Det är just de små barnen som skall ha den sämsta kvalitetsgarantin. Läroplan för gymnasium och grundskola är långt före förskolans läroplan när det gäller garantier för kvaliteten. Vi vill arbeta för att vi får en bra utveckling. Vi hoppas att läroplanen kommer att kunna tas upp relativt snart för en förbättring.

Anf. 139 ANDERS SJÖLUND (m):

Herr talman! Först vill jag nämna en iakttagelse. Gunnar Goude säger att mer pengar till kommunerna är viktigare än mer pengar till medborgarna. Det är den slutsats man kan dra av de synpunkter som framfördes här. Det är en iakttagelse som jag noterar.

Jag har en konkret fråga. Vi var inne på den i det förra inlägget från Lennart Gustavsson. Den handlar om maxtaxan. Hur ställer sig egentligen Miljöpartiet till den frågan? Kan vi få en redogörelse för det? Överensstämmer er uppfattning med Vänsterpartiets, som säger att det skall vara rimliga fördelningspolitiska konsekvenser och att det skall vara rättvist med den terminologi som Vänsterpartiet brukar förorda?

Låt oss säga att vi har en riksdagsledamot som har två barn och bor i en Stockholmsförort och tjänar 3 000–4 000 kr netto per månad på att övergå till det system som Socialdemokraterna förespråkar. Det är väl trevligt. Det motsvarar en bruttoökning av inkomsten på ungefär 8 000 kr. Då frågar jag mig: Hur ställer sig Miljöpartiet till det systemet? Om ni har samma inställning som Vänstern, hur vill ni då finansiera detta? Är det genom att höja marginalskatterna för den här inkomstkategorin?

Anf. 140 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Lennart Gustavsson påpekade att vi i förhandlingarna – det framgår tydligt i budgeten – inte har kommit i land när det gäller maxtaxan. Det är ännu inte formulerat hur den skall se ut – om den nu över huvud taget kommer.

De pengar som kan föras över till kommunerna skall naturligtvis användas så att de kommer barnen till del, dvs. att vi får en kvalitetshöjning. Det bör vi göra på bästa möjliga sätt. Vi har naturligtvis en viss hjälp av att det beslut som skall fattas också skall barnkonsekvensutredas. Vi får väl se vilka alternativ som är bäst i det avseendet.

Jag tycker att den skillnad som Anders Sjölund gör mellan medborgare och kommun är lite talande. Vi tycker att just förskolan är en gemensam angelägenhet som, bl.a. på grund av de nedskärningar som har varit, bör få pengar för att få upp kvaliteten. Att dela ut de pengarna till enskilda medborgare är väl inte det rätta sättet att få upp kvaliteten i förskolan, i alla fall inte i dagsläget.

Anf. 141 ANDERS SJÖLUND (m):

Herr talman! Jag konstaterar att Miljöpartiet ansluter sig till Vänstern i grundidén och säger sig vilja återkomma när det gäller de rent tekniska formerna. Men jag fick inget svar på frågan hur ni vill finansiera detta. Hur vill ni kompensera det inkomstbortfall som kommunerna får på det här sättet? Ser ni inget problem med att gruppen höginkomsttagare får en så kraftigt reducerad kostnad?

Anf. 142 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Jag kanske uttryckte mig otydligt. I valrörelsen hade vi ett förslag om maxtaxa från Socialdemokraterna och ett aktivt motstånd från Miljöpartiet. Jag tror att de argument som fördes fram då har en viss bärkraft. Vår synpunkt på maxtaxan är i dagsläget att den fördelningspo-

litiskt inte är något bra instrument. Ur vår synpunkt gynnar den fel grupper.

Nu vet vi inte hur det kommer att se ut i detalj. Men om man tar en maxtaxa väldigt grovt löper man en risk att pengarna inte används optimalt. Det är inte säkert att barnen i förskolan gynnas av att man vidtar dessa åtgärder när det gäller taxorna, dvs. det som föräldrarna betalar. Det kan hända att det skulle vara en mer angelägen uppgift att fylla behovet av fler vuxna i förskolan eller i grundskolan.

Men låt oss se vad framtiden utvisar där! Vi får väl också se vad pengarna kommer att räcka till framöver.

Anf. 143 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Gunnar Goude inledde med att tala om hur bra det har gått att samarbeta med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Man har kunnat ge mer pengar till kommunerna, och vi vet alla att det behövs pengar till omsorg, skola och vård.

Han talade också om att alternativen skall finnas och att man skall kunna välja vem som skall vara hemma. Men köp då vårt barnkonto! Där finns verkligen valfriheten. Den finns definitivt inte i maxtaxan.

Det känns lite grann som Gunnar Goude pratar mot sig själv. Vi i Centern vill ha valfrihet. Det skall vara valfrihet för föräldrar och barn. Barnen skall känna ett engagemang och att de behövs i samhället. Jag säger nej tack till den likriktning som skapas av den gipsform som blir när ni samarbetar med Socialdemokraterna och Vänstern.

Anf. 144 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Jag känner inte något behov av att angripa Birgitta Sellén på de här punkterna. En del får väl stå för henne när det gäller maktfrågorna.

Först och främst är vi eniga när det gäller mångfalden inom förskolan. Jag tror att det är viktigt att vi får det tydliggjort i kammaren. Det finns en bred opinion för att man behåller en mångfald i förskolan. Det gäller bl.a. föräldraaktivitet. Vi arbetar också för föräldraaktivitet i kommunala skolor. Vi vill bl.a. att det skall ändras i skattesystemet så att man som förälder kan få gå in och göra en arbetsinsats i den kommunala skolan utan att bli skattskyldig för arbetsinsatsen.

Låt mig återkomma till möjligheterna att stanna hemma med barnen när de är små. Vi tycker att man skall kunna vara kommunal dagbarnvårdare för eget barn. Skälet till det är inte att det är vår vision i Miljöpartiet. Vi vill ha grundtrygghet för alla så att man fritt kan välja vad som är bäst för t.ex. barnen i livets olika skeden. Men på vägen dit får vi finna oss i att vi har ett socialförsäkringssystem som är knutet till lönearbetet. Det skulle vara en stor fördel framför allt för kvinnorna om man fick en möjlighet att tillgodogöra sig de sociala förmåner som är knutna till lönearbetet. Om man kan bli kommunal dagbarnvårdare för eget barn har man rätt till pension, till det sociala försäkringssystemet osv. Det är en lösning som vi har tyckt skulle kunna vara bra. Jag tycker att den är bättre än Socialdemokraternas. Den är framför allt möjlig att genomföra ekonomiskt, till skillnad från Kristdemokraternas förslag.

Anf. 145 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Jag tror att Gunnar Goude måste förklara detta med kommunala dagbarnvårdare. Vad innebär det för valfrihet? Jag förstår inte riktigt resonemanget. Gunnar Goude får utveckla det lite.

Anf. 146 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Valfriheten innebär att man kan vara hemma med egna barn om man skulle vilja det. Man skulle helt enkelt kunna få en formell anställning i kommunen. Det skulle naturligtvis inte ge någon stor lön. Den kan man förhandla fram, och det skulle man göra precis som dagbarnvårdarna har förhandlat fram sina löner. Man skulle kunna utvidga det till ett familjedaghem och ta emot flera barn om man så vill. Men möjligheten för en förälder, man eller kvinna, att vara hemma med eget barn skall alltså finnas. Det skall också finnas möjlighet att få tillgodoräkna sig den tiden som pensionsgrundande osv.

Anf. 147 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Gunnar Goude hyllar samverkan mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Jag skulle vilja veta Miljöpartiets syn på maxtaxan och rättvisan i den. Jag vill också fråga hur ni avser att finansiera den här reformen. Skall ni vältra över kostnaderna på kommunerna? Ni talar mycket om alternativ och mångfald här i kammaren, men när det gäller det praktiska politiska arbetet ute på fältet lyser alla förslag och reformer med sin frånvaro.

Jag blev också lite beklämd under Gunnar Goudes anförande. Jag hörde inte ordet förälder nämnas. Existerar föräldrar i Miljöpartiet över huvud taget? Min fråga är också: Är Miljöpartiet verkligen för valfrihet för föräldrar och för familjer? Uppfattade jag Gunnar Goude rätt när jag tyckte att han i sin senaste replik sade att ni egentligen stöder vårdnadsbidraget? Då borde ni ju rösta med Kristdemokraterna.

Sedan uppfattade jag inte riktigt vem som har det pedagogiska ansvaret i förskolan enligt Miljöpartiet.

Anf. 148 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Jag kan börja bakifrån, för det är lättast att komma ihåg.

Vi kräver att förskollärarna skall få ett tydligt pedagogiskt ansvar, att det skall tydliggöras. Det har vi krävt tidigare i flera motioner och vi har gjort det i debatterna här i talarstolen. Det är vi inte ensamma om. Det är väl ganska naturligt att man har det kravet.

Nu vet jag inte hur Erling hör vad jag säger. Men det kanske är som med min dator. När jag söker på ordet förälder får jag inga svar därför att det finns i kombinationer med sådant som t.ex. föräldraaktiv förskola. Men det är väl alldeles solklart att Miljöpartiet på många olika sätt arbetar för att öka möjligheterna för föräldrar att aktivt delta på många sätt, t.ex. i föräldraaktiva förskolor, i föräldrakooperativ, osv. Mångfalden är viktig. Det är ingenting nytt.

När det gäller maxtaxan vill jag inte upprepa argumenten. Jag drog dem som vi hade i valrörelsen. De gäller så länge maxtaxan inte har tagit form. Vi har alltså inte fått något beslut om det. Inte heller i budgeten är beslut fattat. Samverkan har inte gått så långt. Vi har en gemensam



skrivning om att medel skall anvisas. De finns anvisade i budgeten till kommuner, öronmärkta för förskola och maxtaxa. Sedan får vi se hur mycket som kommer till det ena eller det andra och vilken form taxeändringen kommer att ha. Vår inställning är klar, och den har jag redan deklarerat.

Anf. 149 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Det visade sig i den senaste repliken att orden inte stämmer överens med verkligheten för Miljöpartiet.

Om ni hävdar att förskollärarna har det pedagogiska ansvaret i förskolan, varför har ni då inte ställt upp på vår reservation? Det är reservation 6 under mom. 12 och 18 i betänkandet.

Anf. 150 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Det finns många motioner i de här sammanhangen. I den här debatten tror jag att det var över 50 motioner. Vi kommer snart till en debatt där det är 166. Det finns inte heller något regeringsförslag. Däremot vet vi att regeringen har annonserat att man skall göra en översyn. Man kommer med ett förslag, en proposition om allmän förskola, vilket är en sak. Man slutför just nu en utredning om hur lärarutbildningen skall se ut, där förskollärarna ingår. Man har en utredning på gång när det gäller värderingarna i grund- och förskolan.

Det här är alltså inte rätta ögonblicket att försöka gå samman om någon liten detalj och pressa igenom det i en motion. Det är inte så vi arbetar här. Försök inte använda det mot Miljöpartiet att vi inte stöder reservationen. Det är alldeles solklart var vi står. Vi arbetar för att vi skall få ett tydligt pedagogiskt ansvar, ett tydligt ledningsansvar och en läroplan som mycket mer i detalj – naturligtvis inte en detaljreglering – ger kvalitetsgarantier för den pedagogiska verksamheten i förskolan.

Överläggningen var härmed avslutad.  
(Beslut fattades efter 10 §.)

## 8 § Skolfrågor

*Skolfrågor*

Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande 1998/99:UbU11  
Skolfrågor

Anf. 151 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Herr talman! Jag skall börja med att yrka bifall till reservation 6 under mom. 15. Som alla har kunnat konstatera när det gäller det här betänkandet behandlas 166 motionsyrkanden. Det visar på vilken stor betydelse skolfrågor har i Sveriges riksdag och bland samtliga partier. Det förtjänar att betonas att så många engagerar sig i den situation som den svenska skolan befinner sig i.

Låt mig säga att jag vill ha en renässans för ordning och reda i skolan. Vi behöver mer av ordning och reda i skolan. Då ger vi skolorna de bästa förutsättningarna för lärande och fostran. Då ger vi lärare och elever en

bra arbetsmiljö. Att inte ta itu med de ordningsproblem som i dag finns i många skolor är ett svek mot dem som är verksamma i skolan.

Ordningsproblemen är av olika slag och tar sig olika uttryck. Gemensamt är att de skapar otrivsel för alla, att de drabbar alla. Men de drabbar på olika sätt. Dock är det de svagaste eleverna som drabbas värst. De som redan innan hade problem utsätts och på värsta sätt.

Varför är det då så här? Varför har skolan hamnat i en sådan situation att Sveriges riksdag, Sveriges regering och riksdagsledamöter från olika partier ägnar mycket tid åt att diskutera och föreslå åtgärder för att komma till rätta med ordningsproblemen, var och en utifrån sin ideologi, var och en utifrån sin syn på lösningar? Jag tror att vi skall ägna lite tid just åt den frågan.

Jag tror att det är fråga om en utveckling som har pågått under ganska lång tid och som tar avstamp i flumskolan. Sedan har det fortsatt i en urholkning av lärarens yrkesroll, för att därefter knyta an till de diskussioner och förslag som har lagts och som visar att familjens ställning, föräldrarnas ställning, i allt högre grad har urholkats. Det har lett till ordningsproblem.

Vi måste få stopp på den här negativa utvecklingen. Normer, regler och värderingar är honnörsord som måste ges innehåll. I betänkandet skriver utskottet att värderingsfrågor skall utgöra basen för arbetet i skolan. Det kan vi instämma i. Men vi moderater anser att det behövs förtydliganden av läroplanens skrivningar om värdegrund.

I dagens tidning kan vi läsa i en artikel:

Lärare misshandlad av elev. En manlig lärare på Rönninge gymnasium misshandlades på onsdagen så allvarligt av en elev att han fick föras i ambulans till sjukhus.

Det skall inte vara så, men det är så. Skall lärare och elever vara rädda, lärarna för att gå till arbetsplatsen och eleverna också?

Jag kan ta ett exempel från min hemstad Västerås. En elev knivskars. Eleven flyttades från skolan, den som utförde dådet var kvar. Vilka signaler skickar vi ut om vi hanterar de här frågorna på det sättet?

Skolan måste ägna mer tid åt att lära människor att umgås med varandra och att respektera varandra, respektera att vi är olika. Men skolan måste också göra klart för dem som är i skolan vad som är rätt och vad som är fel.

En konsekvens som vi tar upp i vår reservation är att vi anser att det behövs en översyn av bestämmelserna om disciplinära åtgärder mot elever, vilket också skall vara ett regeringsuppdrag från riksdagen. Ett exempel har jag just gett er, och det finns väldigt många fler.

Det är många åtgärder som behövs. Jag har pekat på några som behövs för att skolans arbetsmiljö skall vara bättre. Här finns också betydelsen av att eleven är i centrum och av att det inte bara är tomma ord. Vi behöver en högre grad av individualisering i skolan, inte bara när det gäller eleverna utan också när det gäller läraren. Det tar sig nu förhoppningsvis uttryck i en reformering av lärarutbildningen.

Men vi skall också betona betydelsen av valfrihet i skolan, av att man kan välja mellan skolor, av att man har möjlighet att välja mellan skolor. Då kanske vi också skall börja titta på hur vi finansierar den skola som vi i dag lägger så stor betydelse vid i den politiska debatten. Det är av stra-

tegisk betydelse för Sveriges välstånd hur vi lyckas med våra investeringar inom det utbildningspolitiska området.

Vi skall också ställa frågor till oss själva om utvärdering och uppföljning, både av lärare och av elever, och då spelar enligt min mening betygen en självklar roll. De måste komma tidigare, de måste omfatta fler steg och de måste vara tydligare.

Skriftlig dokumentation och sådana utvecklingssamtal som i dag förs är för mig en självklarhet. Information till föräldrarna om barns och elevers beteende i skolan måste ges en mer framträdande roll. Vi måste ge skolan tid att ägna sig åt detta.

Vi måste synliggöra problemen, och det är först när vi har gjort det som vi kan föreslå och genomföra de rätta åtgärderna för att lösa dem. Jag anser att det är vad Moderata samlingspartiet gör i de partimotioner, kommittémotioner och enskilda motioner som vi redovisar.

Anf. 152 KALLE LARSSON (v):

Herr talman! Jag inledde för en dryg månad sedan en debatt här i kammaren med att ge stöd till de elever som strejkade i Skåne och som krävde mer pengar till skolan. Sedan dess har fler elever varit ute i protester och strejker mot nedskärningar och för att göra sina röster hörda i frågor som angår dem. Vänsterpartiet ser positivt på att skolelever själva organiserar sig och står upp för sina rättigheter och för det självklara kravet på mer pengar till skolan. Jag är förstas medveten om att det här inte är en budgetdebatt, men jag vill ändå än en gång understryka att även om jag ser positivt på det samarbete som har etablerats mellan Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet, och som innebär att mer pengar ges till kommuner och landsting både i år och kommande år, så räcker inte detta. De som säger att skolan inte behöver mer resurser utan bara ett förändrat arbetssätt har fel, även om sådana förändringar är nog så viktiga.

När detta är sagt vill jag gå över till att ge några synpunkter på det tänkande som vi i dag diskuterar. Vi har dels i en egen reservation, dels i en med Miljöpartiet gemensam reservation redogjort för våra synpunkter. Jag vill redan från början säga att jag självfallet står bakom samtliga Vänsterpartiets reservationer men nöjer mig med att yrka bifall till reservation 4 under mom. 5 och reservation 5 under mom. 43 för att vinna en del tid här i kammaren.

Det som vi i dag behandlar spänner över ett brett område, och jag har här inte utrymme för att redogöra för alla de tankar som ligger bakom våra reservationer utan får koncentrera mig på några av dem. Låt mig börja med den principiella synen på det som vi kallar den flexibla och sammanhållna ungdomsskolan, som tar sin utgångspunkt i hur vi nu skall kunna dra fördel av att vi i dag i stor utsträckning har en tolvårig och, om vi räknar in förskoleklassen, en trettonårig skola. Vi menar att all utbildning i skolan skall vara arbetslivsförberedande och ge behörighet till högskolestudier, eftersom alternativet är att en del som man inte förmår motivera för tillfället hamnar i återvändsgränder.

Den utredning som vi föreslår skall se över hur skolan skall kunna anpassas till ungdomars olika utvecklingsstadier. Mer av konkret och praktiskt skolarbete utförs under den period då ungdomarna är mest mogna för sådant arbete, och de mer teoretiska studierna skjuts upp tills

man har nått mognadsnivån för sådana studier. Utgångspunkter för ett sådant arbete måste vara att undvika olika former av nivågruppering och att samtidigt ge varje elev det stöd som behövs för att utvecklas i sin egen takt och för att motverka utslagning.

Vi ser betygen som ett hinder i arbetet för ökad skoldemokrati och för möjligheten att skapa en likvärdig skola för alla. Vi vet att betygen är ett sätt att sortera elever också utifrån klassbakgrund och att betygssystem, faktiskt oavsett hur de utformas, därmed återskapar klasssamhällets uppdelning mellan människor.

I betänkandet anges också att ”varje betygssystem, oavsett utformning, påverkar arbetet i skolan och att det perfekta betygssystemet sannolikt inte finns”. Men betygen behövs ändå, menar utskottsmajoriteten, dels för att ge ett intyg på uppnådda kunskaper, dels som instrument för urval till högre studier.

Min fråga till majoriteten – och egentligen till alla de partier som inte står bakom yrkandet om en utredning om hur en betygsfri skola skall kunna genomföras – måste då bli: Finns det verkligen inga bättre sätt att visa hur bra en elev klarar sig i skolan? Vad anser ni att de obligatoriska utvecklingssamtalen annars syftar till? Och vidare: Menar ni att det är motiverat att använda betyg som – oavsett hur de utformas – ”påverkar arbetet i skolan” bara därför att man skall kunna sälla mellan elever till vidare studier? Varför kan inte varje nivå i utbildningssystemet få sköta sin egen antagning i stället för att tidigare skolår skall hämmas?

Herr talman! Segregationen mellan olika skolor i Sverige ökar alltmer. Det visar i stort sett varje bild som ges av skolan. Det finns många orsaker till detta, och dit hör bostadssegregation, arbetslöshet och särskild problematik i storstadsområdena. Men vi menar att en bidragande orsak också är framväxandet av privata – s.k. fristående – skolor. Samtidigt som de offentliga skolorna i många kommuner fortfarande får mindre pengar för varje år startar allt fler privatskolor. Det innebär att många föräldrar som har tillräckligt socialt kapital flyttar sina barn från de offentliga till de privata skolorna i stället. Det betyder att många av de viktiga impulser som skolan faktiskt behöver i form av ny pedagogik hänvisas till de privata initiativen. Det innebär dessutom att makt successivt förs från det gemensamma till det privata, en genomgående trend i hela samhällsutvecklingen, en trend som Vänsterpartiet vill bryta.

Vi får en typ av skolor för dem som har och en annan för dem som inte har. Vi får en uppdelning utifrån klassbakgrund, etnicitet och religiös uppfattning, en uppdelning mellan elever som egentligen har allt att vinna på att faktiskt mötas. Det är knappast fruktsamt om man vill skapa en demokratisk, likvärdig och sammanhållen skola för alla.

Det är mot den bakgrunden som vi har föreslagit att inga nya privata – s.k. fristående – skolor tillåts etableras. Att Folkpartiet påstår sig vilja använda skolan som ”en murbräcka mot segregation”, som man skriver i sin reservation, och samtidigt anger att man vill ha fler fristående skolor visar med all önskvärd tydlighet att man intet har förstått av mekanismerna bakom segregationen, eller också blandar man ihop en murbräcka med en säck gödningsmedel. Men det är klart: Folkpartiet är inte representant för vare sig arbetarrörelsen eller bonderörelsen, så det må kanske vara det förlåtet.

Vi har också föreslagit att det i skollagen bör anges en lägsta nivå för elevvårdspersonal som kommunerna är skyldiga att hålla. Vi menar att varje elev måste garanteras rätten att ha tillgång till skolpsykolog, kurator och skolsköterska. Det vore att ge ett viktigt verktyg till varje skola att använda i arbetet för att undvika att elever slås ut, ger upp och passiviserar. I betänkandet hänvisas till en pågående utredning, men vi menar att det redan nu står klart att denna lägsta gemensamma nivå måste garanteras alla elever.

Avslutningsvis vill jag kommentera några av de borgerliga partiernas reservationer. Man kan ana att det i synen på skolan – och i någon mening också i synen på människan – finns kvar en grundläggande skillnad mellan höger och vänster. Både Centern och Moderaterna skriver i sina reservationer om behovet av att skärpa de disciplinära åtgärder som skall kunna vidtas mot eleverna. Centern och Kristdemokraterna talar vidare om hur en ”nollvision” bör upprättas i skolan. Jag måste säga att jag ställer mig smått undrande, för att uttrycka det milt, till om det är hårdare tag, fler kränkningar av den personliga integriteten, strängare regler och tätare kontakt mellan skolan och polisen som verkligen uppmuntrar och motiverar fler unga människor att trivas i skolan. Jag trodde att det var uppmuntran, möjlighet till personligt ansvar, demokratiskt inflytande och social samvaro som skapar växande människor, inte repression. Min fråga till de partier som jag nu har nämnt måste alltså bli: Har jag fel?

Anf. 153 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Visst skall eleverna utvecklas och övas i social samvaro, men samtidigt handlar det också om att de regler som finns i skolorna skall upprätthållas. Vi för en diskussion om detta och vill lämna ett uppdrag till regeringen, vilket jag också har redovisat här i kammaren.

Jag måste säga att jag blir beklämd när jag lyssnar på en uttalad kommunist i Sveriges riksdag.

Vi kan från talarstolen höra att inga nya privata skolor skall tillåtas. Det är ett eko av det förgångna. I utredning efter utredning konstaterar man att det är just med hjälp av alternativen som skolan och barnomsorgen har utvecklats. Det är ett erkännande som lämnas av fackliga organisationer och av lärare – både enskilt och i grupp.

Då borde det rimliga vara att även Vänstern bejaktar den positiva utveckling som de privata skolorna har inneburit.

Anf. 154 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Tomas Högström tar i sin replik åter igen upp frågan om disciplin. Som en inledning på denna replik måste jag få ställa en fråga. I moderaternas reservation framgår det att man anser att samtidigt som skolans ansvar för att fostra barn och ungdomar har ökat, har en del av de verktyg som skolan har haft försvunnit eller blivit kraftlösare. Jag skulle gärna vilja veta vad Tomas Högström menar. Vilka verktyg är det han vill ha tillbaka?

Tomas Högström säger att vi i Vänstern borde bejaka de saker de fristående, privata skolorna har kommit med. Problemet är att i den verklighet där många elever och lärare lever – men kanske inte i utredning efter utredning, som Tomas Högström hänvisar till – ökar segregationen mellan skolor. De som har socialt kapital, de som har akademisk utbild-

ning och bakgrund, flyttar sina barn till de skolor som finns t.ex. i Stockholms innerstad eller som redan är goda skolor. Resten av eleverna får finna sig i undermåliga skolor.

Jag tar nog snarare intryck av verkligheten än av Tomas Högström.

Anf. 155 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Vi kan konstatera att många av de alternativ som har vuxit fram finns i de socialt utsatta områden som Kalle Larsson påstår att man flyttar från. Varför flyttar man från de socialt utsatta områdena där inga alternativ erbjuds? Jo, just beroende på den samhällssyn som Kalle Larsson representerar. Den har tillåtits och svarat för planeringen och uppförandet av dessa bostadsområden.

Kalle Larsson bör mer granska sitt eget fögderi, och han bör bejaka den positiva utveckling som de privata alternativen har erbjudit. Jag konstaterar att Kalle Larsson inte med ett ord ger ett erkännande för en faktisk utveckling. Det visar på svagheten i den politik Kalle Larsson företräder.

Anf. 156 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag ger gärna ett erkännande till att det behövs mer alternativ pedagogik i skolan. Det finns ett tänkande i de privata och i de fristående skolorna såväl som i många av de offentliga skolorna som vi måste ta större hänsyn till. Tänkandet skall användas för att utveckla skolan. Nu är det sagt – om det nu måste sägas.

Problemet i dag är snarare att de som vill använda sig av alternativ pedagogik och nya former av undervisning hänvisas till de privata skolorna i stället för att den gemensamma offentliga skolan omformas. På så sätt bidrar privatskolesystemet till att cementera pedagogiken i den offentliga gemensamma skolan.

Jag konstaterar att Tomas Högström inte vill tala om för mig vilka verktyg skolan tidigare har haft, som har försvunnit, och som moderaterna vill införa. Låt mig sända med en förhoppning om att det inte är svingen och spänsten i pekpinnen som fattas för Moderata samlingspartiet.

Anf. 157 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Den värdegrund som är antagen i samband med läroplanen efterlevs inte överallt. Tomas Högström gav flera exempel på detta. Det är därför med tillfredsställelse vi kristdemokrater har uppmärksammat skolministerns arbete med frågor om värdegrunden.

Jag är dock ibland orolig över att det inte tydligt anges vilken värdegrund som avses. På min direkta fråga i kammaren svarade skolministern att det var den värdegrund som finns framskriven i läroplanen Lpo 94, dvs. med utgångspunkt i västerländsk humanistisk människosyn och kristen etik. I läroplanen för förskolan anges dock inte så tydligt vilken värdegrund som avses. Jag tycker att det är synd.

En värdegrund finns, tydlig eller otydlig, i varje verksamhet och hos varje individ. Det intressanta är vilken värdegrund som får präglade den kultur som finns i en verksamhet. Det är den som sedan visar sig i handlingar, beteenden, tankar och tal. Därför kan vi kristdemokrater aldrig bli nöjda med att man arbetar med en värdegrund som sådan. Vi är måna om

att arbetet utgår från den värdegrund som vi anser att ett gott samhälle bygger på, dvs. med den kristna etikens förtecken.

Utifrån vår grundsyn, som också är den som finns framskriven i nu gällande läroplan, följer ett antal ställningstaganden till frågor som föreliggande betänkande tar upp. Nu hoppas jag innerligt att föregående talare lyssnar. Det här gäller synen på människor. Varje barn är unikt och har rätt att bli bemött utifrån sina möjligheter och behov. Det är något annat än att stöpas i samma form, och det får andra följder. Därmed kan inte undervisningen vara lika för alla. Flexibla möjligheter måste ges.

Detta gäller också kunskapssynen. Vi har olika begåvningar och intressen. Såväl praktiskt som teoretiskt kunnande är värdefullt.

Herr talman! I början av seklet var den praktiska kunskapen allmångods. På gårdarna, tillsammans med de stora familjerna, fick barnen och ungdomarna tidigt lära sig den vardagskunskap som rent praktiskt behövdes för att leva i samtidens samhälle. Den teoretiska kunskapen fanns för de besuttna, de som hade de ekonomiska tillgångar som krävdes för att få studera.

Då tog folkbildarna sitt ansvar för att ombesörja teoretisk kunskap till alla. Hur är förhållandena i dag? Det omvända!

Den teoretiska kunskapen är tillgänglig för alla. Det tycker vi är bra. Men hur är det med den praktiska? Vänsterpartiets Kalle Larsson säger att de som inte är mogna för det teoretiska skall ha praktisk kunskap. Det kan man börja med. Det är, tycker jag, en oerhört knepig inställning. Det är förvånande att Vänsterpartiet, tillsammans med Socialdemokraterna, kan inrikta en skola på i flera avseenden ensidigt teoretiska kunskaper och inte våga lyfta fram handens kunskap.

Jag menar att den teoretiska kunskapen glorifieras i alltför hög grad. Det kommer att komma en situation framöver när vi inser att vi har förlorat något i samhället. Vi vet att välfärdens utveckling och människors välbefinnande behöver både handens och den s.k. andens kunskap.

I skolans värld kan värderingar av kunskapens tyngd avläsas på den tid barn får till sitt förfogande för att lära.

Vi kristdemokrater menar att en översyn av det totala antalet timmar i grundskolan, i syfte att öka antalet timmar i slöjd, idrott och hälsa, bild och hemkunskap, skall göras. Detta skall göras för att möta såväl den enskilde elevens behov som samhällets behov.

Mobbning är ett problem som fortfarande framträder. Allt bekämpande till trots hör vi allt oftare talas om mobbning. Alla former av mobbning måste med kraft motverkas. Jag trodde att vi var eniga om det målet – ända tills jag hörde Kalle Larsson tala i talarstolen. På något sätt nonchalerar han vår nollvision.

Visst har Kalle Larsson fel när han säger att vi vill ha nollvision på grund av disciplinära åtgärder. Vi talar om nollvision utifrån en värdegrund där eleverna praktiskt får öva sig i etik. Det handlar inte enbart om ord för oss. Det handlar inte om bestraffningar. Det handlar om social träning i människors utveckling.

Vi kristdemokrater har med åsnans envishet betonat värdegrunden, i dag i samband med varje betänkande, och vi kommer att fortsätta att göra det. Att lära unga människor och oss själva, oavsett vilken ålder vi är i, att behandla andra som man själv vill bli behandlad, att praktiskt i det vardagliga arbetet omsätta det vi tror på, är det bästa sättet att motarbeta

mobbing. Värdegrunden är antagen i riksdagen. Vi vill att värdegrunden skall följas upp i alla planer, också i skolplanerna i kommunen, i lokala arbetsplaner samt i Skolverkets uppföljningar och utvärderingar.

En sak till som kan ses som en konsekvens av våra grundvärderingar är att vi ständigt måste pröva nya möjligheter för att möta människors behov där dessa finns. Därför är det viktigt att systemen blir flexibla.

Varför tror tidigare talare här att privata skolor startas? Kanske de kan lyckas möta eleverna på ett bättre sätt, så att de utvecklas bättre. Ni kanske tror att de cementerar gamla rutiner från den vanliga skolan, men det tror inte jag. I stället är de privata alternativen en tillgång, om det offentliga vill ta vara på de erfarenheter man kan nå därifrån.

Vi vill också lyfta fram vuxenutbildningens fördelar. Vuxna människor som inte har tillräckliga kunskaper i t.ex. läsförståelse och skrivförmåga har svårt, om ens någon möjlighet, att få arbeta eller studera på högre utbildning. Dem skall vi också ta ett ansvar för och erbjuda möjligheter att komma vidare i det livslånga lärandet.

Här kan påpekas att Kristdemokraterna var det enda parti som i vår budgeten var berett att satsa mer resurser på utbildning för dem som bäst behöver det. För mig är det obegripligt att socialdemokrater och vänsterpartister skär ned på den utlovade utbyggnaden. Det är ett svek. Eller vad säger Kalle Larsson om detta, herr talman?

I en motion om gymnasieelever och deras svårigheter föreslår jag att en försöksverksamhet skall starta för att stödja dem som har svag social förankring och behöver hjälp och trygghet från vuxna. Alltför ofta möts man av att elever som inte följer med i undervisningen får hjälp med själva inlärandet. Och detta är en god hjälp för dem som har inlärnings-svårigheter. Ofta är det emellertid inte inläringen i sig som är problematisk, utan snarare ett slags grundtrygghet som saknas. Då är det andra insatser som behöver göras. Exempel på sådana är folkhögskolorna, som varit ett stort stöd för ungdomar som haft svårt att finna sina liv. Det vore rimligt att den vanliga gymnasieskolan skulle kunna förenas t.ex. med gruppboende eller liknande.

Poängen med det jag säger är att ungdomars behov skall avgöra hur lösningen skall bli. Här har utskottet visat en positiv hållning och föreslår att en sådan försöksverksamhet bör komma till stånd genom frivillig samverkan mellan berörda kommuner och andra intressenter. Den skrivningen uppskattas.

Herr talman! Jag står bakom samtliga yrkanden som är gjorda i utskottet, men för tids vinning yrkar jag här bifall till reservation 3 under mom. 15.

Anf. 158 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Yvonne Andersson inleder med att uttala några, egentligen till intet förpliktande, meningar om att varje barn är unikt osv. Det är riktigt; det håller vi nog alla i denna kammare med om. Därefter går hon över till att säga att Vänsterpartiet vill stöpa alla i samma form. Låt mig då säga att det är helt fel uppfattat.

Vi talar inte om valfrihet på det sätt som kristdemokraterna kanske gör, där det handlar om att välja en färdig form av undervisning och skolform. Vi talar om ett direkt inflytande för alla som finns i skolan



över den egna vardagen. Vi talar definitivt inte om att stöpa alla i samma form.

Jag tror att Yvonne Andersson missförstod, medvetet eller inte, vad jag sade när jag talade om den flexibla ungdomsskolan. Vi talar där om att saker som handlar om en högre abstraktionsnivå ibland kommer in för tidigt i skolan och kan behöva vänta några år. Men det handlar inte om att skilja teori och praktik. Nej, tvärtom är den bästa undervisningen den som förmår förena teori och praktik.

Jag måste fråga Yvonne Andersson om nollvisionen, som hon diskuterar. Yvonne Andersson kan inte vara omedveten om likheten i ord mellan nollvision och nolltolerans. Nolltolerans inom brottsbekämpningen handlar om att man skall slå ned med hårdhet på varje liten förseelse. Om det är den uppfattningen Yvonne Andersson har om hur skolan skall fungera tror jag att hon är fel ute.

Anf. 159 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Det var intressanta frågor, måste jag säga. Hur skall människor ha inflytande över sin vardag? Hur skall man kunna få sina individuella behov tillgodosedda om det bara finns ett alternativ att välja på?

Vad Vänsterpartiet och kommunisterna egentligen framhårdar i är tanken att det enbart skall finnas en typ av skola. Och om ni hade trott att denna typ av skola skulle kunna stå för alla alternativ som människor vill ha, skulle det aldrig ha funnits grogrund för privata alternativ. Men det visar sig ju att den skola som ni på vänsterkanten har samarbetat kring inte ger de alternativen. Den förmår tydligen inte ge de alternativen, eftersom alltfler väljer att låta sina barn gå i andra, alternativa skolformer. Om man skulle ta vara på de erfarenheter som de alternativa och privata skolorna ger skulle det naturligtvis räcka med det statliga och kommunala alternativet.

När det gäller nolltolerans och nollvision, kan man använda olika ord på olika sätt beroende på vad det är fråga om. Men vi skall inte behöva tolerera någon mobbning, därför att den kommer aldrig att växa fram om unga människor tidigt lär sig att man skall behandla andra som man själv vill bli behandlad. Vem vill bli mobbad? Det här kommer naturligtvis att successivt avta, men det handlar inte enbart om barn utan också om vuxna.

När det gäller det inflytande ni talar om: Har ni också där jobbat för det? Ändå kan utvärderingarna påvisa att man inte har reellt inflytande i skolan. Det är naturligtvis synd.

Anf. 160 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! När man hör kristdemokraterna – och de kristna, får jag väl säga, med samma svepande formulering som Yvonne Andersson använder sig av – diskutera är det ofta mycket som låter väldigt bra. Men när man funderar över vad det egentligen är de vill förändra hittar man ganska mycket mindre och ibland inte så roliga saker.

Nollvision måste ändå innebära att ni vill tillföra någonting nytt i den begreppsvärld som vi handskas med i skolan. Det kan inte bara handla om att vi inte tycker att elever, lärare och andra skall mobbas i skolan. Jag tror att inte ens Yvonne Andersson kan förmå sig att säga att någon

annan här inne skulle vilja det. Jag undrar: Vad är det nya som Yvonne Andersson och Kristdemokraterna i så fall vill tillföra med begreppet nollvision? Jag tror personligen inte att fler uniformerade vakter på skolorna eller metalldetektorer i dörrarna är någonting som underlättar trivseln i skolan.

Det påstås också att vi bara vill ha ett alternativ, en skola. Yvonne Andersson sade inte det, men jag får en bild av att den skolan är väldigt stor, grå och tråkig. Så är det förstås inte. Vi vill att man skall kunna välja vilken pedagogik man skall använda sig av, och vi vill därför få in mer alternativ pedagogik i den offentliga, gemensamma skolan. Vi vill inte heller bara ha en typ av skola, men vi vill att samhället gemensamt skall ha ansvaret för hur utbildningen fungerar och drivs och att det därför också är rimligt att de skolor som finns styrs och kontrolleras av oss tillsammans. Det är inte en överhöghet i form av någon stat som skall göra detta, utan det är vi gemensamt, med inflytande från föräldrar, elever och lärare men också från dem som vi väljer gemensamt i de val vi har i det här landet.

Anf. 161 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag måste säga att det är viktigt för en riksdagsledamot som Kalle Larsson att kunna skilja på parti och religion. Det är en klar fördel. Det önskar jag att han lär sig hädanefter.

När det gäller det nya vi vill tillföra, handlar det om den sociala träningen för barn, att tidigt starta med att den värdegrund som man står upp för också skall iscensättas i övningar, värderingsövningar, och i träning. Sådant kanske t.o.m. periodvis skall få dominera framför kunskapsträning.

Det är det vi vill ha. Det är det nya. Det nya är att den sociala träningen och det sociala samspelet är lika viktigt som matematikkunskaper för unga och äldre människor.

Jag tycker också att det skall finnas fler alternativ i den skola som finns i våra kommuner och i statens regi. Där är vi helt överens. Men när de alternativen har startat – när utvecklingen har gjort att det har blivit så – har de privata alternativen kanske inget existensberättigande.

Om det finns olika alternativ, på väldigt många olika sätt, kan alla de människor som väljer fritt hitta någonting som tillgodoser deras behov. Det är vår grunduppfattning.

Anf. 162 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! Inför valet 1998 kom skolan i fokus mer än någonsin tidigare. I bakgrunden kunde vi se larmrapporter om underkända elever med underkända betyg i grundskolan och gymnasiet. Det beskrevs som att lärarna inte kunde hantera eleverna på vissa skolor. Man visste inte vad som hände i skolan, och det fanns ingen riktig kontroll. Nervositeten var stor, och bekymren sågs som väldigt stora.

Nyligen presenterade skolan vissa resultat för 1998. För oss som har läst dem var det en skrämmande läsning. Vi kunde se att ungefär var femte elev i grundskolan inte nådde kunskapsmålen i alla ämnen. Var tionde elev var inte behörig att gå vidare till ett nationellt program i gymnasieskolan. Av eleverna med invandrarbakgrund var det var femte som inte blev behörig.

Alla som lyssnade på partiernas budskap i valrörelsen måste ha nåtts av beskedet att vi nu kommer att ta krafttag, att vi nu kommer att lyssna och att vi inte kommer att sänka eleverna i skolan. Förväntningarna på oss i riksdagsarbetet under denna period var stora, och de var så med rätta.

Dystert nog har regeringen och dess medhjälpare inte lyckats ta något initiativ för en bättre skola. Efter alla löften från valrörelsen, och efter ett helt riksdagsår då skolan uppmärksammats kanske mer än någonsin tidigare av oss i oppositionen, lyser de konkreta åtgärderna fortfarande med sin frånvaro. Detta innebär att vi på nytt kan se fram emot en vår då många elever kommer att gå ur skolan med icke godkända kunskaper.

Det hade varit intressant, och det hade varit bra för skolan och för eleverna, om vi i dag hade kunnat diskutera en proposition som hade varit framlagd av regeringen. Jag hoppas att den kommer snart och att vi får sätta i gång diskussionen.

Detta innebär att behovet av en ny politik kvarstår. Det måste, som vi i Centerpartiet ser det, vara vi vuxna som har ett ansvar för barnens framtid. Man kan inte som lärare skylla på politiker när det gäller skolan, lika lite som vi som politiker kan skylla på skolledare eller på den konjunktur vi har i dag. Det är i grunden ett gemensamt ansvar. Som politiker har vi ansvar för att prioritera och peka ut målen. Det är dags för en ny politik. Vår ambition i Centerpartiet är att man i varje kommun och i varje regering skall kunna ta ansvar för den nya skolpolitiken.

Herr talman! Jag tänkte nu ge en väldigt övergripande bild av den grund som Centerpartiet lägger för den nya skolpolitiken. Vi kallar det för vår femstegsplan.

Vi anser att skolan skall vara en rättighet för alla – inte ett privilegium för några få. Alla barn kan lära, som vi ser det, och alla barn vill lära, men det kräver att undervisningen anpassas, är flexibel och utgår från varje elev. Vi kommer inte att acceptera misslyckanden. Det är skolans ansvar att se till att eleven uppnår kunskapsmålen. Politiken skall i första hand inriktas på kunskapsresultat, och inte på hur skolan organiseras. Skolans utveckling är slutligen inte bara en fråga för politiker. Det behövs ett nytt samhällskontrakt för skolan som engagerar lärare, föräldrar och det omgivande samhället.

En huvuduppgift de kommande åren är därför att skapa en grundskola som ger eleverna godkända kunskaper. Ingen elev skall behöva lämna grundskolan underkänd. Vi i Centerpartiet välkomnar därför det förslag som har kommit om en översyn av skollagen. Grunden för en ny skollag skall som vi ser det vara just att alla elever skall ha rätten att gå ut grundskolan med godkända kunskaper. Därmed, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 1 under mom. 1.

Kraven på skolan måste också skärpas. Grunden till det livslånga lärandet och delaktigheten i samhället läggs just i unga år – i grundskolan. Det är förmågan att läsa, räkna och skriva och den kunskap man inhämtar i grundskolan som är basen för det fortsatta lärandet. Kunskapen är också en viktig faktor när det gäller att överbrygga de klyftor som finns i samhället.

Resurserna till skolan är enormt viktiga, som flera har påpekat tidigare i debatten. Men vi är också medvetna om att det inte bara är resurserna som avgör skolans kvalitet. Den svenska skolan är i dag, kan vi se,

dyrast i världen, men resultatet motsvarar inte de kostnaderna. Delvis beror det på att skolans resurser försvinner i andra verksamheter än undervisning – främst i väldigt dyra lokaler. På många håll genomförs det i dag också nya besparingar på undervisning, medan lokalkostnaderna fortsätter att skena.

Utifrån detta vill vi att en utvärdering görs av hur kommunernas anslag till skolorna fördelas och av hur mycket av resurserna som faktiskt går till skolans huvuduppgift, dvs. att undervisa eleverna.

Vi i Centerpartiet vill också lämna den fixering vid organisation och tidsstyrning som fortfarande präglar skolan och skolpolitiken. Utgångspunkten är att skolan och dess politik måste sätta elevernas rätt att få godkända kunskaper i fokus. Skolan skall därför bli flexibel, så att det är de uppnådda kunskapsmålen och inte antalet år eller dagar i skolan som räknas.

Ett riktvärde bör, som vi ser det, vara tio års skolgång med början vid sex års ålder. Men det skall kunna vara olika för olika elever, med tanke på elevernas olika utgångspunkter.

Efter det vill jag yrka bifall till reservation 1 under mom. 4.

Vi anser också att en individuell studieplan skall komma till, där undervisning i olika tempon tillåts, anpassad efter varje elev. För att det skall bli möjligt bör grundskoleförordningen ändras. I samma ändring bör också den centralt fastlagda timplanen avskaffas. Dessa individuella studieplaner anser vi skall tas fram genom att lärare, föräldrar och elever gemensamt går igenom och utvärderar det som uppnåtts i utvecklings-samtal.

Herr talman! En ökad individualisering i skolan innebär också att resurserna anpassas individuellt efter varje elev. Det är inte statens uppgift att bestämma på vilket sätt resurserna skall fördelas till varje elev. Det måste vara upp till varje kommun och till varje skola att fördela resurser så att målet godkända kunskaper uppnås.

Skolans huvuduppgift måste fokuseras i högre grad än i dag. Det är en huvuduppgift att se till att just elevernas förmåga att läsa, räkna och skriva kommer i fokus och ges särskilda resurser. Alla lärare skall också ha kunskaper om hur barns läs- och skrivutveckling går till, och utvecklingen i de viktigaste ämnena bör göras till allmänna mål för hela grundskolan.

Centerpartiet anser också att lärarnas roll skall uppgraderas och uppvärderas. Det är ett av de viktigaste yrken vi har. Vi vill stärka lärarna genom att bl.a. se till att de får en professionell roll, inrätta karriärvägar för lärare och öppna möjligheten för lärare att vidareutbilda sig till specialister för att de t.ex. skall kunna undervisa elever med läs- och skrivsvårigheter. Centerpartiet vill också i samverkan med lärarnas organisationer införa en certifiering av lärare.

Det behövs alltså, herr talman, ett målmedvetet kvalitetsarbete för att förbättra skolan. Staten har självklart ett stort ansvar, men genom utvärdering och uppföljning garanteras skolans likvärdighet i hela landet.

Vi i Centerpartiet vill därmed inrätta ett oberoende kvalitetsinstitut och samtidigt ge stöd åt kommunernas eget kvalitetsarbete. Vår satsning på eleverna och kvaliteten i skolan kan vi t.ex. se i den vårmotion som vi väckte som innebär att vi vill satsa 1 miljard mer än regeringen och dess samverkanspartier på just kvalitetsutvecklingen i skolan.

Slutligen, herr talman, vill jag också visa på att vi tycker att decentraliseringen i skolan skall fortsätta. Makten över det dagliga livet vid skolan bör flyttas ut till varje skola, dess ledning, lärare, elever och föräldrar. Vi vill att varje skola skall ha en egen lokal styrelse med ett tydligt avgränsat ansvar. Men den här decentraliseringen får inte enbart innebära att man får en plats i en styrelse. Den skall innebära ett engagemang och en äkta makt där det finns möjlighet till samverkan och utveckling.

Vi kan ju se i dag hur skolledningarnas ansvar har urholkats och dragits tillbaka. Det pedagogiska ansvaret har försvunnit från skolledningarna. Det här måste ändras. Vi i Centerpartiet förordar därför att kommunerna tecknar avtal med rektorerna där verksamhetsmål och resurser regleras.

Herr talman! Starka grepp måste tas inom skolpolitiken. Vi från Centerpartiet har framfört en helhetssyn med grunden för hur vi vill att skolpolitiken skall förändras.

Självfallet står jag bakom alla de yrkanden som jag har framställt i utskottet och som finns i betänkandet, men jag nöjer mig med att yrka bifall till den reservation som jag har talat om, nämligen reservation 1 under mom. 1 och 4.

Tack!

Anf. 163 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag sade i mitt inlägg att en grundläggande skillnad mellan högern och vänstern kanske fortfarande kan anas när det gäller människosynen och synen på skolan.

Centern har ju inte alltid samarbetat med högern utan ibland också med Socialdemokraterna. Därför skulle jag vilja reda ut hur Sofia Jonsson och Centerpartiet egentligen ser på de disciplinära åtgärder som skall kunna stärka skolan, enligt den reservation som man har avgett. Jag uppfattade det som att dessa hårdare regler för tillrättaförande, som det heter, skall bestämmas centralt. Rätta mig gärna om jag har fel på den punkten! Därför vill jag fråga Sofia Jonsson om hon tror att hårdare regler och strängare straff, om vi uttrycker det så, gör att det blir ett bättre arbetsklimat i skolan. Om jag nu har uppfattat det här rätt undrar jag varför dessa skall fastställas centralt och inte arbetas fram på den enskilda skolan av lärare tillsammans med skolledning och, inte minst, eleverna själva.

Min och Vänsterpartiets uppfattning är i alla fall att man har större benägenhet att följa de regler som man själv har varit med om att ta fram. Jag skulle vilja höra Sofia Jonssons åsikt om detta.

Anf. 164 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! På något sätt tycker jag att det verkar som att Kalle Larsson tycker att disciplinära åtgärder, hårdare tag i skolan och straff är något otroligt viktigt. Han verkar ju attraheras av det i varenda replikskifte.

För mig och Centerpartiet handlar det om att bygga upp en ny skola, en skola där det finns ett samarbete mellan elever, föräldrar och lärare. Det är en flexibel skola som medverkar till att varje elev kommer i fokus, i centrum, och där varje elevs förutsättningar bejakas och kommer fram i god tid.

Som vanligt pratar Kalle Larsson i gammal kommunistisk anda. Det handlar om devisen att kommunerna skall styra den kommunala skolan, en kommunal skola som han i ett tidigare inlägg motsatte sig. Men det är en kommunal skola som innebär att varje elev blir stöpt i samma form.

Det här är inte min och Centerpartiets åsikt. Vi står för en flexibel skola där eleverna sätts i centrum.

Anf. 165 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Det är visserligen smickrande eller underhållande att det har kommit så många till del vad jag betecknar min politiska verksamhet med för ord. Men jag tror inte att kammaren är rätta stället för att diskutera vad jag attraheras eller inte attraheras av i skolpolitiken. Jag skulle snarare vilja att Sofia Jonsson svarar på mina frågor.

Vad beror det på att ni uppenbarligen tycker att det behövs strängare regler och – jag säger det en gång till – hårdare straff i skolan? Ni motsäger ju inte det. Och varför skall dessa regler inte tas fram av den enskilda skolan av elever, lärare och personal tillsammans?

Jag är medveten om att jag ställer samma frågor en gång till. Jag tror att det är uppenbart för de flesta att jag inte har fått något svar än. Det vill jag gärna ha, t.ex. nu.

Anf. 166 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Centerpartiet står för en ökad decentralisering i skolan. Vi vill bl.a. att nya skolstyrelser skall finnas på varje grundskola. Det skall vara skolstyrelser där föräldrar, elever och lärare tillsammans samverkar med samhället.

För att eleven skall utvecklas, för att man skall komma i ordning i skolan och för att man skall få ett bättre klimat vill vi att det skall finnas möjlighet för läraren att diskutera med föräldrarna kring eleven. Det skall finnas en sådan möjlighet i utvecklingssamtalen, och det skall finnas möjlighet att gå vidare och se hur man kan hjälpa den här eleven. Disciplinära åtgärder innebär inte att man, som Kalle Larsson sade i ett tidigare inlägg, går runt i polisuniform med en stor batong. Det är kanske Kalle Larssons fantasier, men det är inte mina. Det handlar om samtal, utveckling och den flexibla skolan, där eleven och elevens förutsättningar kommer fram.

Anf. 167 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Den stora mängd elever som i dag slutar gymnasiet utan godkända betyg speglar grundskolans problem, inte bara gymnasieskolans.

I det utskottsbetänkande som vi i dag diskuterar avstyrker majoriteten ett stort antal motioner om hur skolan skulle kunna hjälpa eleverna till en mer meningsfull skolgång. Inga elever skall gå vidare från grundskolan utan att vara godkända i svenska, engelska och matematik. Jag har redan hunnit säga det flera gånger här i kammaren, men det tål att upprepas. I dag använder vi ju det individuella programmet för att hjälpa elever som inte uppfyller kunskapskraven på de vanliga nationella programmen. Och man misslyckas allt oftare med att nå målet, nämligen att man sedan skall få över eleverna på ett nationellt program.

En elev som kommer efter i skolan behöver tvärtom stöd och hjälp tidigt, långt ned i grundskolan. Vänsterpartiet föreslår i sin motion att man skall dela in eleverna efter något slags utvecklingsstadier som innebär att de först är mogna för det praktiska och sedan för det mera teoretiska. Det är absolut ingen lösning. Barn utvecklas ju faktiskt i helt olika takt. Ett barn kan vara intresserat av att läsa och räkna vid en viss ålder, och ett annat barn kan då vara intresserat av något helt annat. Varje barn måste mötas och hjälpas utifrån den nivå som hon eller han befinner sig på.

Nu drabbas alltför många elever i det svenska skolsystemet av att skolan blundar för verkligheten. Det är uppenbart att många elever går vidare till gymnasiet med på papperet godkända betyg men utan tillräckliga kunskaper. Det ser kanske bra ut på papperet att så många går vidare till gymnasiet, men i verkligheten blir ingen elev hjälpt av att slussas vidare till en utbildning som den inte har förutsättningar att klara av.

Det behövs en utvärdering för att skolan skall veta hur många elever som behöver extra hjälp. Regeringen avskaffade 1994 de obligatoriska nationella proven i årskurs 5. Det är viktigt för elevernas skull att dessa prov blir obligatoriska igen. Fungerande utvecklingssamtal med elever och föräldrar är viktiga för att man gemensamt skall kunna komma överens om hur man skall arbeta för att skolarbetet skall bli meningsfullt. Betygen måste sättas några år tidigare i grundskolan. Det är för sent när en elev på höstterminen i årskurs 8 får reda på att han eller hon ligger efter i något ämne. Tyvärr vill inte majoriteten i utskottet diskutera några ändringar när det gäller dessa frågor.

Herr talman! Folkpartiet har under senare år alltmer betonat att skolan skall ställa högre krav på ordning och reda. Närvaroplikt skall råda i gymnasiet. Det skall ställas krav på antimobbingsprogram på alla skolor.

Det har redan framgått av debatten i dag att riksdagen förmodligen kommer att avslå flera motioner om kamp mot mobbning, om skolans skyldighet att anmäla brott som begås i skolan till polisen osv. Vi från Folkpartiet beklagar att inte riksdagen markerar en större tydlighet när det gäller de här frågorna.

I debatten har vi liberaler ibland anklagats för att ta ett steg tillbaka när vi säger att skolan måste kräva mer av eleverna när det gäller respekt för medmänniskor och en värdig umgängeston i skolan. Det är ju precis tvärtom. Folkpartiet vill ha en skola där eleverna är självständiga och ifrågasättande, där de själva kan vara med och påverka och utveckla arbetssättet i skolan. Men just det förutsätter en miljö där människor respekterar varandra och där arbetsro råder.

I det här sammanhanget hör också kampen mot droger hemma. Folkpartiet efterlyser i sin motion en nationell handlingsplan för hur kampen mot ungas missbruk av alkohol, narkotika och tobak skall intensifieras. Varje skola måste ha en plan för hur alkohol-, narkotika- och tobaksfrågor skall belysas. Projekt för nya metoder att närma sig de här frågorna måste startas. Det finns bl.a. mycket kunskap i folkrörelser som skulle kunna komma skolan till del om ett samarbete med världen utanför skolan utvecklas.

Herr talman! I många år har vi haft en politik som har strävat efter att utjämna de sociala skillnaderna genom skolan. Vi kan genom en mängd undersökningar konstatera att den politiken har misslyckats. Statistiken

visar att snedrekryteringen när det gäller att komma till högskolan nu förhåller sig på ungefär samma sätt till varifrån man kommer som för 40–50 år sedan. Bl.a. tar Frykman upp detta i en intressant bok som heter *Den ljusnande framtid*. Där diskuterar han på ett mycket seriöst sätt vad det beror på att vi inte har lyckats få en större övergång mellan olika sociala miljöer när det gäller högre utbildning. Därför säger jag, vilket Kalle Larsson redan har läst – uppenbarligen i Folkpartiets motion – att skolan borde vara en murbräcka mot segregation. I dag är uppenbarligen inte skolan det, eftersom bl.a. människors boende fungerar så att många invandrare bor för sig, många arbetslösa bor för sig i olika delar av en kommun, och ytterst få föräldrar väljer en skola i ett annat bostadsområde för sina barn.

Utifrån liberal utgångspunkt är inte valfrihet och mångfald något som skapar segregation och utanförskap. Tvärtom. Med fritt val mellan kommunala skolor och friskolor ökar engagemanget hos elever och föräldrar. Med en medveten politisk vilja skall kommunerna i utsatta bostadsområden göra särskilda satsningar på kvalitet, intressanta profilskolor och kvalificerade lärare. Just i de områdena skall det vara viktigt att skolorna har en sådan inriktning att många från andra områden väljer att gå i skolan där.

Läraryrket i skolan är inte längre ett hot utan ett faktum. Det är många elever i Sveriges skolor som just nu får läsa olika ämnen utan att ha någon lärare som undervisar. Ja, det finns naturligtvis alltid någon som efter bästa förmåga har ansvar för lektionerna. Men allt oftare är denna person inte lärare. När politikerna värderar vår skola så lågt att de tror att skolan fungerar utan utbildade lärare blir det ett tydligt bevis på att utbildning inte värderas på rätt sätt.

För att vända den här utvecklingen behöver både stat och kommun vidta en rad åtgärder: fortbildning, karriärmöjligheter, löneutveckling. Allt måste drivas så att fler människor väljer läraryrket.

Folkpartiet föreslår i sin motion att riksdagen skall göra ett tillkännagivande om elevers rätt att undervisas av behöriga lärare.

Herr talman! Liberaler har alltid ansett att skolan är en nödvändig grund för ett fungerande demokratiskt samhälle. Skolan är samhällets kraftfullaste verktyg för att ge alla människor jämlika livschanser. Skolans uppgift är att ge alla människor sådana kunskaper att de kan delta i det demokratiska samhället och komma in i ett arbetsliv som kräver alltmer kvalificerad personal.

Folkpartiet har lagt fram ett antal förslag som skulle kunna förändra och stärka skolans centrala och viktiga roll. Samtliga motioner i den riktningen från Folkpartiet och från andra partier avstyrks av majoriteten i utskottet. Visst debatteras skolan ofta här i riksdagen, men när jag läser detta betänkande drar i alla fall jag slutsatsen att den socialdemokratiska regeringen och dess stödpartier visar ett förvånande svagt intresse för att ta de aktuella problemen i skolan på allvar.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag för tids vinnande bifall endast till reservation 9 under mom. 44. Jag stöder naturligtvis i övrigt alla folkpartiyrkanden.



Anf. 168 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag är lite osäker på vad Ulf Nilsson menar i slutet av sitt anförande, men jag tror att han menade att alla de tre partier som nu har en överenskommelse på riksnivå inte tar de aktuella problemen i skolan på allvar. Jag tror att det var så det var formulerat.

Det vill jag nog bestämt avvisa. Ett exempel på att vi faktiskt gör det är att vi satsar mer pengar på kommunerna och ser till att faktiskt försöka göra någonting åt den dåliga ekonomiska situation som många kommuner i dag befinner sig i och som drabbar skolan.

Jag har i inledningen av mitt anförande sagt att jag inte tycker att det räcker och att vi i Vänsterpartiet inte anser att det räcker. Men nog gör vi något, och visst är våra förslag nog så goda som era på det området.

Men jag skall fråga Ulf Nilsson lite grann om detta att skolan skall vara en murbräcka mot segregation. Den tanken utgår från att vi har en segregation i övrigt. Det kan vi vara överens om att vi har. Vi har en bostadssegregation, vi har problem med arbetslöshet, och vi har, framför allt i storstadsregionerna, också problem med att många människor med invandrarbakgrund söker sig till vissa områden. I den situationen vill Ulf Nilsson uppmuntra friskolor. Tror Ulf Nilsson att det är de som har sociala problem som skall söka sig till andra skolor, eller tror Ulf Nilsson att det är de som blir kvar, medan de med en god social bakgrund söker sig till skolor som har alternativ pedagogik och där man aktivt måste välja den skolan? Min uppfattning torde vara klar efter mitt inlägg. Men jag skulle vilja att Ulf Nilsson reder ut lite grann hur han och Folkpartiet ser på detta.

Anf. 169 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är riktigt som Kalle Larsson säger att människor från olika yrkesgrupper och invandrare kontra svenskar ofta bor i olika områden i kommunerna. En möjlighet att välja över stadsdels- och kommundelsgränserna gör att fler människor väljer en annan skola.

Det andra ledet i vår politik, att satsa på hög kvalitet med intressanta profiler i skolor som ligger i s.k. utsatta områden, gör att möjligheten ökar för människor från andra områden att välja dessa skolor.

Det finns ingen annan väg att gå, Kalle Larsson. Vi måste skapa mångfald och stimulera människor att välja mellan olika typer av skolor. Alternativet är att det bara blir som det har varit.

Kalle Larsson frågade också varför jag inte tyckte att regeringen och stödpartierna vidtog tillräckliga åtgärder. Jag konstaterar bara att de säger nej till de förslag som finns i motioner från Folkpartiet och andra oppositionspartier om kraftfulla åtgärder mot våld och mobbning i skolan, om att göra någonting åt avhoppet i gymnasieskolan, om att se över betygssystemet, som inte fungerar. Men det har inte väckt något gensvar. Det var det jag menade med ett visst ointresse för våra förslag.

Anf. 170 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Det är bra. Då har vi rätt ut varför vi inte skulle ta de aktuella problemen i skolan på allvar. Det handlar helt enkelt om att vi inte röstar för Folkpartiets reservationer. Så enkelt var det. Det kommer vi nog att fortsätta att undvika om de är så pass undermåliga som jag uppfattar att de här faktiskt är.

Men jag tycker nog att Ulf Nilsson slår lite grann knut på sig själv när han försöker resonera om segregation och friskolor. Menar Ulf Nilsson att det faktiskt är de elever som har en annan bakgrund än en väletablerad akademisk, typisk svensk miljö som söker sig till fristående skolor? Om det vore så då vore väl också privata och fristående skolor just en murbräcka mot segregationen. Då kunde man tänka sig att invandrarkillarna från Rinkeby faktiskt satte sig i Franska skolan i Stockholms innerstad. Men vi vet att så inte är fallet. Vi vet att det är de som har en god social hemmiljö som gör det. Var i de offentliga skolorna blir alla de andra? Jag kan inte se hur detta skulle kunna vara en murbräcka mot segregationen. Det är tvärtom gödsel åt segregationen som Folkpartiet föreslår.

Anf. 171 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Vi kanske skall passa oss för generaliseringar, att människor från olika sociala miljöer alltid kommer att handla på exakt lika sätt, enligt någon form av regelbok. Även om det vore så som Kalle Larsson säger skulle en satsning på attraktiva och intressanta – Kalle Larsson nämnde Franska skolan – språk-, konst- och kulturprofiler i Rinkeby göra att en hel del människor från andra delar av Stockholm flyttade dit eller satte sina barn i skolan där – det är jag ganska övertygad om.

Jag beklagar att Kalle Larsson tycker att våra förslag för att lösa problemen med våld, mobbning, avhopp i gymnasieskolan och droger är undermåliga och ointressanta. Det vore roligare att ha en levande debatt kring dessa frågor än att bara få dem avfärdade.

Anf. 172 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Den här debatten blir lite spretig, eftersom det är 166 motionsyrkanden vi har att ta ställning till, men jag tycker ändå att den är intressant. Vi har faktiskt fått lite ideologiska skillnader som smugit sig in i debatten. Det är trevligt.

När man läser igenom motionerna ser man att det är väldigt många bra motioner. Det tycker jag skall sägas. Det får inte överbetonas att vi inte yrkar bifall till alla de 166 motionerna. Kanske 150 av dem är riktigt bra. Det är inte så det går till, utan debatten får ske på andra sätt. Jag vill bara säga det så att Ulf Nilsson inte tror att det är något avståndstagande från det som står i motionen om t.ex. mobbning. Det skall inte tas för uttryck för att vi inte tycker att det är bra. Egentligen tycker jag att det är synd att man angriper varandra i den här typen av frågor. Miljöpartiet har drivit mobbningsfrågan under många år, och det är känt. Vi var det enda parti som krävde lagstiftning, och den gick igenom då Barnombudsmanen krävde lagstiftning. Men det skulle aldrig falla mig in att säga att de andra partierna envist motarbetade det. Det är fullständigt självklart att det inte finns något politiskt parti i Sverige som är för mobbning. Samtliga partier har väckt motioner med förslag för att på ett eller annat sätt komma till rätta med problemen.

Låt oss fortsätta med den diskussionen och ständigt här i kammaren och överallt där det behöver påminnas hur viktigt det är att det vi har beslutat här också genomförs. Det är naturligtvis skälet till att vi har våra motioner. Miljöpartiet har också en motion om detta. Vi kräver att det skall finnas program på varje skola, att rektorn skall vara ansvarig, att det skall vara en uppföljning från kommunerna osv. Vi trycker alla på att

Skolverket har ett tillsynsuppdrag som jag hoppas att de känner att vi kräver av dem och också lever upp till.

Det är många av motionerna som har karaktären av otålighetsmotioner. Saker och ting händer långsamt, och det är irriterande när man vill ha någonting igenom. Det är väl bra, det kanske påskyndar det hela.

För Miljöpartiets del har vi t.ex. tyckt att elevvårdsresurserna kommer för långsamt i skolorna. Vi har en motion och gemensamt med Väns-tern ett yrkande på den punkten som jag tror att vi kanske inte kan yrka bifall till, därför att vi skall vara sparsamma med det. Där påpekar vi att behovet av speciallärare, skolpsykologer, kuratorer osv. är stort. Ett av skälen är det som Sofia Jonsson var inne på, att det finns för få lärare i skolorna. Flera andra har varit inne på det. Belastningen för de enskilda lärarna är för stor. Det beror naturligtvis på att kommunerna har haft för lite pengar. I botten handlar det om att få ut pengar till kommunerna. Men för att underlätta lärarnas arbetsuppgifter är det viktigt att vi får tillbaka de resurser som en gång fanns för att ta hand om de problem som inte är lärarnas huvuduppgift – elever med sociala problem, speciella behov av stöd osv. Det går naturligtvis långsamt. Pengar försöker vi skjuta till så långt man orkar ekonomiskt. Vi vill markera för kommunerna att det är det här som man vill ha gjort.

Vi arbetar för en betygsfri skola. Det kan jag inte påstå att riksdagen gör enigt. Där har vi lite olika synpunkter. Vi får väl upprepa dem tills utvecklingen så småningom, mycket långsamt, går i rätt riktning, dvs. att vi får en betygsfri skola.

En fråga som jag inte vill förbigå är dyslexifrågan. Den har vi haft uppe väldigt många gånger. Det går långsamt. Utvecklingen går i rätt riktning, men det finns en otålighet från flera partier. Centerpartiet har flera motioner på det området också. Vi måste alltså få en uppmärksamhet på den stora grupp elever som har specifika läs- och skrivsvårigheter och som behöver hjälp. En stor del av orsaken till att vi har elever som inte når godkänt i grundskolan ligger i brister i dessa elevers förmåga att läsa och skriva. Det är en angelägen uppgift.

Jag skulle vilja ta upp en fråga som inte tillhör kategorin otålighetsmotioner. Det är Miljöpartiets motion om fortsatt utveckling av fristående skolor. Det är alltså så att vi har fått en friskolereform som faktiskt har gjort att friskolorna utvecklats snabbt. Vi har fått en tillväxt på området som åtminstone för vissa var oväntat stor, mildt uttryckt. Nu handlar det naturligtvis om att tillgodogöra sig de vinster som det här innebär. Vi har fått i gång någonting som är en mångfald på skolområdet, inte bara bland de fristående skolorna utan också bland de kommunala. Hur tar man vara på det här? Skälen till att vi ville ha fristående skolor var just att mångfalden i pedagogik ger kreativitet och föder nya idéer, man prövar olika metoder och får en successiv förbättring av skolverksamheten.

I våra förslag har vi några som jag tror kan vara av allmänt intresse. Ett sådant är ett förslag om att man skulle börja tänka i termer av inrättandet av utvecklingsfonder för fristående och kommunala skolor. Idén skiljer sig lite grann från den vanliga idén, att man lägger generella resurser för att höja kvaliteten i skolan.

En annan idé som vi också kanske tror är svår att hantera är den man använder t.ex. i forskningssammanhang: Man anslår resurser som sko-

lorna får söka för att genomföra ett projekt eller någonting sådant. Det blir ganska stora kostnader, men det finns ett billigare sätt att lösa det här problemet. Det är att titta efter: Var görs det bra saker? Var sker ett utvecklingsarbete som man kan stödja? Det är precis det som jag och Miljöpartiet tror skall in i systemet nu, alltså att stödja det som har växtkraft och som har möjlighet att utvecklas. Det är angeläget, för annars självdör det här. Det är ofta en liten grupp lärare i en skola som är entusiastisk, utvecklar en pedagogisk metod, ett organisatoriskt system. Dessa lärare blir uppmärksammade utifrån. Det kommer grupper och frågar hur de bär sig åt, vad de gör och om de har något skrivet om detta, om man kan få del av det undervisningsmaterial som de har tagit fram osv. En sådan grupp orkar med besöken, orkar ge sig ut för att tala på seminarier under en liten tid, något år, och sedan orkar man inte längre. Där skall stödet in, så att man får hjälp. Man skall kunna få ersättning, t.ex. i samband med frånvaro, om man måste åka i väg på något seminarium eller en kurs och undervisa om det, ersättning för förlorade pengar, stöd att ta fram undervisningsmaterial så att det kan komma andra skolor till del.

Vi tror att det är ett sätt att i synnerhet i tider av svag ekonomi få effektiva stödåtgärder.

Bland de andra punkter jag skulle vilja nämna i den här motionen är några som berör allvarliga problem. Ett sådant är glesbygdsskolorna.

I samband med friskolereformen fick vi inte någon lösning på problemen för glesbygdsskolorna. Det berodde naturligtvis på att de inte hörde hemma där. Det gick inte att göra något inom den ramen. De flesta glesbygdsskolorna är dessutom kommunala skolor.

Vi tror att den frågan måste behandlas separat. Jag tror personligen att det måste vara en utredning som har bara den enkla uppgiften att lämna förslag till lösning på glesbygdsskolornas problem. Hur räddar vi glesbygdsskolorna? Det är ett regionalpolitiskt problem som är mycket väsentligt.

De fristående skolornas lärarutbildning håller på att utredas, så jag kan hoppa över den frågan.

Däremot är det några saker som jag kort skall beröra.

Det är viktigt att de fristående skolorna kommer in i de internationella kontaktnät som man nu bygger ut för de kommunala skolorna, dvs. EU-samarbetet. Den organisation man har för stat och kommun där skolorna naturligt får information om vilka möjligheter som finns måste också komma de fristående skolorna till del. Det bör särskilt uppmärksammas.

Vi vet att det har tillkommit många fristående skolor under de senaste åren som har utvecklat speciell pedagogik för barn med speciella behov. Det bör komma samhället till del. Jag skulle vilja föreslå att Skolverket får i uppdrag att särskilt göra en inventering över de skolor som av egen kraft har utvecklat sina metoder vid sidan av de kommunala, så att man får en bra beskrivning av vad som pågår där. De framsteg som görs bör komma andra skolor till del.

Jag avslutar med en del som jag tror är viktig när det gäller den fortsatta utvecklingen av de fristående skolorna. Det gäller finansieringen. Det handlar om den segregationsproblematik som vi har diskuterat här, dvs. möjligheten för envar i Sverige att vara med och starta och driva en fristående skola – grunden för mångfalden i ett demokratiskt samhälle. Den är för närvarande inte tillfredsställande. Det krävs ofta att man har

rätt bra ekonomi. Bankerna t.ex. kräver ibland att varje förälder ställer borgen på 15 000 till 20 000 kronor. Det är inte riktigt bra.

Dessutom har kommunen besvär när det gäller att tilldela mark till skolbyggnader. Det är svårt att göra det om man inte vet att vederbörande verkligen kommer att få tillstånd att ha en skola. Det beror ju på ekonomin och om banken kan ge lån, vilket banken naturligtvis inte kan utan vidare om man inte ens vet om kommunen tilldelar mark osv.

Det är alltså tre intressenter som borde föras samman. Vi föreslår från Miljöpartiet att man skulle få en sådan arbetsgrupp med representation från bank, kommun och friskolorna och att man utarbetar en handlingsrutin för att klara av de här ärendena så att saker och ting kommer i rätt ordning och inte blir ett hinder för att starta nya fristående skolor.

Herr talman! Jag stannar där och vill avslutningsvis yrka bifall till reservation 7 under mom. 52.

Anf. 173 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är fullständigt paradoxalt att höra miljöpartisten Gunnar Goude stå här och tala om att han vill ha mer pengar till elevvårdsresurser och mer medel till vad han vill göra. Det gör han samtidigt som vi kan fundera över vad det är för skillnad mellan att vara i opposition och att vara i regeringsställning.

Vi som är i opposition får stå här och motivera varför vi vill ha mer resurser till skolan. De enda som i kammaren i dag har talat om att de vill ha mer resurser till skolan är de två partier som arbetar tillsammans med regeringen i regeringsställning, och detta ett par veckor efter det att vår budgeten har lagts fram. Detta är väl ändå paradoxalt.

Kan jag med detta konstatera att Miljöpartiet inte har haft något som helst inflytande på den budget som regeringen har lagt fram beträffande medel till skolans verksamhet?

Anf. 174 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad jag skall svara på detta.

Först och främst beklagar jag att jag inte sitter i regeringsställning.

När det gäller resurserna till kommunerna ser man i budgeten att de tre partier som samverkar är de som månar om att kommunerna skall få ökade resurser. Alternativet i oppositionen skall ju inte försöka framställa sig som de som i budgetarna har satsat mer pengar till kommunerna.

Vi har sagt att det är nödvändigt. Vi driver det, och vi ser till att det går framåt så fort vi kan. Vänsterpartiet gör sammalunda och Socialdemokraterna också. Takten kan vi diskutera, och varifrån pengarna kommer diskuterar vi naturligtvis också. Där har vi olika uppfattningar.

Faktum är att i årets budget finns det ökade anslag till kommunerna.

Jag skulle nog känna mig mer orolig om det var de borgerliga partierna, med Moderaterna i ledningen, som hade lagt fram budgeten. Det är ingen hemlighet hur den hade sett ut då. Då hade minskningen varit stor.

Vi kräver alltså mer pengar till kommunerna. Vi annonserar att vi i fortsättningen kommer att arbeta för ännu mer pengar till kommunerna. Det är resurser som behöver komma ut; inte en ny kurs, utan mer resurser.

Anf. 175 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är synd att Gunnar Goude inte har brytt sig om att studera Kristdemokraternas budget, för det är den vi har ansvar för. Vi lägger ännu mer pengar till kommunerna just för att bl.a. se till att våra hjärtefrågor som rör skola, vård och omsorg skall få mer medel.

Den andra frågan som jag tänker ställa till Gunnar Goude gäller glesbygdsskolorna. Vi har arbetat för glesbygdsskolorna. Vi har haft en interpellationsdebatt här i kammaren, men inte har någon miljöpartist deltagit i den.

Jag tror att det är allvarligt om man i samarbete med regeringen tar upp fråga efter fråga som man vill arbeta för, och samtidigt inte gör något. Då blir det ingen skillnad på att sitta i regeringsställning och att vara i opposition.

Vi arbetar med de här frågorna, och vi talar om vad vi vill göra. Om vi var i regeringsställning skulle vi påverka att något blir gjort. Vad gör ni för att det skall hända något när det gäller glesbygdsskolorna?

Anf. 176 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Det finns naturligtvis mycket att göra. Vi har gjort en hel del. Det är inte lätt att komma åt problemet.

Det är ofta fattiga kommuner som har glesbygdsskolorna. De tvingas av ekonomiska skäl naturligtvis att vidta åtgärder så att skolan inom kommunen håller en bra kvalitet och bra standard. Man kan av sådana skäl tvingas lägga ned en glesbygdsskola.

Man måste då från centralt håll göra något. Frågan är hur man får fram pengar och vilka vägar man kan gå. Det finns många vägar att diskutera. Jag tror att vi skall ta den diskussionen sedan. Det finns EU-stöd för glesbygdsskolor, exempelvis. Kan det utnyttjas osv? Går det att få fram pengar i statsbudgeten? Det är en sådan fråga.

Om det kommer kreativa förslag är vi naturligtvis bara glada om ni kan hitta på någonting utöver det vi har gjort.

Vi har dessutom väckt en motion – jag har inte sett någon motion från er när det gäller glesbygdsskolorna. Har ni andra lösningsförslag, så är det väl bra.

När det gäller de ekonomiska satsningarna från Kristdemokraternas sida vill jag inte gå in i någon polemik. Det är mycket som talar för att grunden för denna ekonomiska extravagans inte har täckning, totalt sett. Jag tror alltså att Kristdemokraternas budget inte håller.

När jag tittar på vissa delar, är jag inte med på de omfördelningar ni gör bl.a. inom utbildningsområdet. Det gäller t.ex. utbyggnaden av högskolor, där ni litet slarvigt skär ned. Det rasslar litet hit och dit. Kanske är jag oräddvis, men jag tar det inte riktigt på allvar.

Anf. 177 TORGNY DANIELSSON (s):

Herr talman! Detta betänkande handlar, som tidigare nämnts, om en av de viktigaste frågorna som var aktuella i valrörelsen, nämligen om skolan. Det handlar om omtanken och omsorgen om våra barn och om att kunna ge alla barn tillgång till en förskola och en skola med bra och hög kvalitet. Den ambitionen delas av alla ledamöter som på sina kamrar har suttit och författat alla motioner som behandlas i det här betänkandet. Det

rör sig om hela 166 yrkanden. Detta tyder på att det politiska intresset för skolfrågor står sig.

Ett flertal av yrkandena har dock avstyrkts med hänvisning till den roll och ansvarsfördelning som råder mellan staten och kommunerna. Det tål kanske att upprepas att riksdagen och regeringen inte detaljstyr skolverksamheten genom detaljerade regler eller uppdrag, utan riksdag och regering anger de mål som slutligen återfinns i skollag, läroplaner, kursplaner och andra program mål. Det är ute i kommunerna som den här verksamheten får form genom att den kommunalpolitiska ledningen tillsammans med skolans personal ansvarar för hur målen skall förverkligas och hur verksamheten skall utformas och organiseras. Många av de goda förslag som här förelagts utskottet vill jag alltså rekommendera. De kan med fördel väckas i respektive kommunfullmäktige och andra regionala organ ute i landet.

Detta med att statsmakterna endast anger målen och vad som skall uppnås, inte hur det skall ske, bör uppfattas som positivt och ses som en möjlighet ute i skolorna. Det bör ses som ett friutrymme och en möjlighet att påverka och bedriva skolutveckling ute på skolorna – en skolutveckling som bygger på egna idéer, tankar och behov.

En förutsättning för att kunna uppleva det här som en verklig möjlighet och som en inspiration till att skapa kvalitet och utveckling är att det finns tillräckligt med resurser. Att ges ett ansvar utan att samtidigt få resurser i form av tid, kompetens och pengar skapar bara frustration och utbrändhet. Därför ser vi det som mycket angeläget att kommunerna tillförsäkras resurser för förskolan och skolan.

De ökade statsbidrag som kommunsektorn nu får är bl.a. öronmärkta just för skolan som ett prioriterat område. Totalt tillförs kommunsektorn 75 miljarder kronor mer under perioden 1997–2001 – detta jämfört med hur det såg ut 1996.

Om det visar sig att detta inte räcker står vi naturligtvis beredda att fortsatt arbeta för att kommunsektorn får mera pengar för att man skall kunna vara lyckosam i sitt uppdrag med att jobba med skolutveckling.

Herr talman! Vilken är egentligen skolans viktigaste resurs? Den frågan tas upp i några motioner. Egentligen är det kanske inte så viktigt att ange vilken resurs som är viktigare än en annan resurs för att på det viset få ett slags värdeskala. Jag vill ändå drista mig till att säga att skolans viktigaste resurs är eleven/barnet.

Den viktigaste grundförutsättningen är naturligtvis att eleverna/barnen kommer till skolan och att de känner att de trivs där, att de känner trygghet och att de blir bekräftade, liksom att de i skolan kan etablera bra kontakter med både vuxna och barn och att de känner att de där får möjlighet att utvecklas och växa. Därmed pekar jag på vikten av att det finns en bra miljö i såväl fysisk som psykosocial bemärkelse. Detta kan inte nog betonas.

Om vi lyckas med att i skolan erbjuda en bra arbetsmiljö, trivsel och arbetsgemenskap har vi skapat en bra grund för en verksamhet med hög kvalitet. Detta gäller i samma utsträckning all personal inom skolan. Därför är det viktigt att vi ständigt för ett samtal om hur man tar hand om varandra i skolan, om hur de demokratiska arbetsformerna tillämpas och om hur vi slår vakt om värdegrunderna – något som tagits upp många gånger här i debatten.

Vidare gäller det att ihärdigt motarbeta mobbning, främlingsfientlighet och alla former av kränkningar i skolan. Skolans uppgift är ju också att systematiskt och kontinuerligt bedriva uppföljning och utvärdering av verksamheten. Då måste den självklart också omfatta de dimensioner som handlar om värdegrunderna.

Det är också viktigt att barnens egna upplevelser av skolans vardag tas till vara på ett systematiskt sätt och att man systematiskt frågar hur barnen upplever sin skolvardag.

När det gäller elevernas inflytande i skolan handlar det också om att göra varje elev delaktig i den egna lärandeprocessen. Detta är verkligen en viktig och svår pedagogisk utmaning. Men resultatet blir att vi kan ta till vara barnets lust att lära och att barnet behåller den naturliga nyfikenhet på livet som barn har med sig när de kommer till skolan.

Herr talman! Utbildning och förvärvad kunskap blir allt viktigare i ett perspektiv av att nå välfärd och hög livskvalitet. Tillgång till bra skolor med hög kvalitet för alla har därför en avgörande betydelse för att minska skillnaderna mellan människors livsvillkor. Det gäller såväl att minska klyftor mellan individer som att minska klyftor mellan regioner i vårt land. Men i en förlängning gäller det naturligtvis också att minska klyftor mellan länder. När det gäller det sist nämnda ser jag framför mig att man i allt större utsträckning kan utforma vårt bistånd till utvecklingsländerna i form av stöd till utveckling av skolor och utveckling av pedagogiska metoder i just utvecklingsländerna.

Herr talman! De förväntningar och krav som vi har på skolan är många. Eftersom vi har så höga ambitioner förväntar vi oss också att skolan skall vara flexibel och kunna anpassa sig till de allt snabbare förändringar som vi ser i samhället och på arbetsmarknaden. Det innebär att vi har ett särskilt åtagande också när det gäller att kunna ge skolan de bästa förutsättningarna för att kunna leva upp till de här förväntningarna. Jag ser satsningen på kompetensutveckling för lärare, förskollärare, fritidspedagoger och skolledare som ytterst angelägen.

Därför är det glädjande att se alla de olika skol- och kompetensutvecklingsprojekten ute i landet som delvis är ett resultat av de stimulansbidrag som regeringen har tagit fram. Vi kan se kommuner arbeta tillsammans med skolledningar och lärarfack för att höja kvaliteten och skapa förutsättningar för det som är så viktigt när det gäller kompetensutveckling, nämligen att kunna skapa ett livslångt lärande för lärare.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till hemställan i betänkande UbU11 i dess helhet.

Anf. 178 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag instämmer i mycket av det som Torgny Danielsson nyss har anfört här i kammaren. Men några saker instämmer vi i Vänsterpartiet inte i. En av de sakerna hade jag tänkt fråga om; konstigt vore det väl annars.

Det gäller betygsfrågan. Även om statsrådet Ingegerd Wärnersson den 18 mars här i kammaren angav att hon inte hade för avsikt att ta några särskilda initiativ i betygsfrågan tycker jag att det i betänkandet uttrycks en tveksamhet inför betygens roll. Det är ganska uppenbart om man läser texten: ”att varje betygssystem, oavsett utformning, påverkar arbetet i skolan och att det perfekta betygssystemet sannolikt inte finns”.



Om så är fallet måste man väl försöka hitta lösningar för att bli av med ett system som påverkar men som inte är perfekt, för vi skall väl ha en skola som är så bra som möjligt? Har Torgny Danielsson några tankar på vad som i en förlängning skulle kunna ersätta betygssystemet – om han nu delar den inställning som kommer till uttryck i utskottets betänkande?

Anf. 179 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att frågan om betygen är väldigt intressant. Jag har stora förhoppningar på att utvecklingssamtalen alltmer skall ta över betygens roll.

När jag har följt med min yngste son till skolan har jag själv sett på vilket fint sätt man kan jobba med utvecklingssamtal. Man engagerar hela personalen – inte bara klassläraren utan också hjälplärare osv. Framför allt får min son vara med och bedöma sig själv och ge sina synpunkter på vad han presterar och vad han vill uppnå med skolarbetet. Det matchas också mot vad vi föräldrar ser och upplever. Förhoppningsvis kan det också hjälpa till att få en mer individanpassad läroprocess för varje enskilt barn. Det skapar också en helhet för barnet som inte skall behöva känna att skolan har en bild, föräldrarna en annan och eleven en tredje bild.

Anf. 180 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag ser fram emot att här i kammaren och i andra sammanhang också tillsammans med Torgny Danielsson och andra socialdemokrater diskutera hur vi skall kunna utveckla utvecklingssamtalen för att låta dem ersätta den del av betygen som handlar om att man skall få ett intyg eller få reda på var man står i skolan. Jag håller med om att det finns bättre sätt att göra detta.

I utskottsbetänkandet anges ju också att betygen spelar en viss roll som instrument för urval till utbildning på nästa nivå. I mitt anförande tyckte jag att det var rimligare att varje nivå i utbildningssystemet sköter sin egen antagning. Det verkar som att vi delar uppfattningen att betygen i någon mån, om än aldrig så liten, påverkar undervisningen och hämmar den utveckling som eleverna behöver. Jag skulle vilja höra om Torgny Danielsson ser några öppningar för att diskutera att ersätta betygssystemet också på den punkten.

Anf. 181 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Herr talman! Jag ser med intresse fram emot att få följa det som händer i skolan. Jag är i dag inte beredd att ställa upp och göra någon förändring och ta bort betygen eller över huvud taget diskutera någon förändring i betygssystemet. En förklaring är att vi nyligen har infört nya betygssystem på både gymnasieskolan och grundskolan.

Men allteftersom utvecklingen går framåt kan vi kanske också se vilka olika alternativ som man kommer att kunna använda för att klara rekryteringen. Förutom kunskapsnivåer kommer man kanske att se på personlig lämplighet och annat. Det är också mycket kopplat till hur vi lyckas med studie- och yrkesvägledning ute i skolorna.

I dag är jag alltså inte beredd att ställa mig bakom förslaget att göra en förändring i betygssystemen.

Anf. 182 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Torgny Danielsson inledde sitt anförande med att prata om hur viktig skolan och skolans utveckling är och hur viktigt det är med resurser och annat till skolan. Han pratade också om att han är väldigt glad att det finns så många idéer och tankar från oss andra partier om hur vi vill utvärdera och utveckla skolan. Då frågar jag mig: Var finns Socialdemokraternas konkreta förslag? Var finns Socialdemokraternas visioner, tankar och idéer om den framtida skolan och eleven i centrum?

Det andra som jag tänkte fråga om gäller det som Torgny Danielsson tog upp om kvalitetsutveckling. Han menade att Socialdemokraterna nu ger en stor summa pengar extra till kommunerna för att de skall kunna arbeta med kvalitet. Vi kan bl.a. se att den allmänna förskolan går in där. Kommunerna får en större summa pengar, men problemet är ju bara det att man har flyttat pengar från den allmänna påsen som kommunerna har fått till Utbildningsområde 16 för den allmänna förskolan. Det är en förflyttning av pengar, inte mer pengar.

Anf. 183 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Herr talman! Jag är lite förvånad över att Sofia Jonsson inte har uppmärksammat vilka konkreta förslag vi socialdemokrater har och vilken inriktning vi har på vår politik. Jag lyssnade med stort intresse på Sofia Jonsson tidigare. Jag tyckte att väldigt mycket av det hon nämnde också ligger i linje med vad vi egentligen också vill uppnå. Jag noterade bl.a. att hon pratade varmt för att kommunerna skall ha en egen påverkan och ekonomiska styrmedel för att kunna bedriva utveckling lokalt.

Jag tycker kanske att Sofia Jonsson befinner sig i fel sällskap när hon sitter och pratar med Tomas Högström och Moderaterna om hur man skall bedriva skolutveckling. Jag tycker att hon kanske skall se sig om och se vad det kan finnas för alternativ som ligger närmare.

Anf. 184 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Jag förstår att Torgny Danielsson tycker att mina förslag och idéer är bra. Men jag förstår inte riktigt vad han menar när han tycker att jag inte skall behöva sitta och diskutera med Moderaterna och Tomas Högström om mina idéer. Centerpartiet och jag har en egen skolpolitik. Vi har egna idéer som vi för fram och visar i konkreta förslag och motioner. Vi har konkreta pengar för detta. Vi har satsat 1 miljard extra i vår vårmotion på kvalitetsutveckling i grundskolan – 1 miljard extra för att lärarna skall kunna utbilda sig kring läs- och skrivutveckling, för att eleverna skall kunna gå ett särskilt program i just läs- och skrivutveckling, för att vi skall kunna rädda de svaga eleverna och för att vi skall kunna få en flexibel skola. Där finns våra konkreta åtgärder och förslag.

Jag funderar fortfarande på var Socialdemokraternas konkreta åtgärder och förslag finns för att man skall kunna uppnå de mål som Torgny Danielsson pratar om i sitt anförande.

Anf. 185 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Herr talman! När jag hör Sofia Jonsson och när jag läser era motioner och er reservation upplever jag att regeringen på många punkter redan har tillgodosett det som Centerpartiet efterfrågar. Vi har en översyn av skollagen på gång. Vi har en satsning på olika åtgärder som bl.a. skapar

flexibilitet i skolsystemet. Vi möjliggör en skolstart som sexåring, sjuåring och alternativt även som åttaåring. Vi har möjlighet att förlänga grundskolan så att man når kunskapsmålen från grundskolan genom att gå ett individuellt program på gymnasieskolan osv.

Den stora satsning som vi gör – och det innebär också ett förtroende – är att vi förstärker kommunernas ekonomi och lämnar över initiativet till kommunerna för att de skall kunna utveckla och bedriva ett lokalt utvecklingsarbete. Vi säger inte hur man skall bedriva skolverksamheten. Vi ser med stort intresse på möjligheten att man utvecklar olika metoder och arbetssätt ute i skolorna.

Anf. 186 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Torgny Danielsson inledde sitt anförande med att säga: att ge ansvar utan att skapa resurser ger frustration. Innebär inte det då en viss inkonsekvens? Har ni, genom era bidrag till kommunerna, skapat möjligheter till den utveckling som kommunerna skall bestämma om, när ni samtidigt tydligt styr kommunerna genom maxtaxa, förskola och timplaner i grundskolan? Riskerar ni inte att skapa ännu mer frustration nu?

Anf. 187 TORGN Y DANIELSSON (s) replik:

Herr talman! Timplanediskussionen har vi ju haft många gånger. I Regeringskansliet och på departementet bereds ett förslag om en försöksverksamhet med att avskaffa timplanen. Vi stimulerar ju också detta att man skall kunna arbeta över ämnesblocken för att få en mer levande undervisning.

Yvonne Andersson har ju pratat varmt för de praktiskt-estetiska ämnena i skolan. Men den förändring som gjordes under den borgerliga perioden innebar ju att man kraftigt skar ned antalet timmar i bl.a. slöjd och idrott. Hur ser Kristdemokraterna på det i ett fortsatt samarbete med de andra borgerliga partierna? Vilket är ert alternativ? Ni har ju tidigare haft den inställningen att antalet timmar i dessa ämnen skall minskas. Men nu står Yvonne Andersson här i talarstolen och säger att ni eftersträvar en ökning av dem.

Anf. 188 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! När det gäller en ökning och att värdera de praktisk-estetiska ämnena högt har Kristdemokraterna det i sitt program.

Jag vill fråga Torgny Danielsson ytterligare en sak. Ni lovordar den förestående kompetensutvecklingen som lösning på skolans problem. Menar Socialdemokraterna att problemet i svensk skola är att lärare och skolledare har dålig kompetens? Är det Socialdemokraternas utgångspunkt, eftersom er lösning är att kompetensutveckla de här grupperna?

Anf. 189 TORGN Y DANIELSSON (s) replik:

Herr talman! Vi lever i en snabbt föränderlig värld, och kraven på lärarna och skolledningen är stora. Det ser vi inte minst om vi lyssnar på oss själva och de enorma förväntningar vi har på vad skolan skall klara av. Det är inte nog med att skolan skall klara av att lära eleverna att räkna och skriva. Vi lägger in en mängd annat. Vi ställer höga krav på IT-kunskaper. Vi pratar om att det är viktigt att man får mer naturvetenskap

och teknik. Yvonne Andersson har själv tagit upp att det är viktigt med mer estetiska ämnen. Dessutom pratar vi om vikten av att värna värdegrunder. Vi pratar om att lärare och skolpersonal skall lyckas med mobbing, dyslexi, osv.

Det pekar på att vi gör skolledarna och lärarna en björntjänst om vi ställer de kraven och har de förväntningarna utan att skicka med dem förutsättningar för att också få instrument, kunskap och kompetens för att lyckas med detta.

Anf. 190 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Att lyssna på Torgny Danielsson var som att lyssna på en upprepning av den valrörelse som var.

På precis samma sätt som i valrörelsen ställdes det i utsikt mer pengar till kommunerna. Därmed gör Torgny Danielsson och socialdemokraterna och en del andra partier sig också skyldiga till ett generalfel i diskussionen om den svenska skolan. Det måste, enligt min mening, vara fråga om hur de resurser som kommer kommunerna till del används och om hur de når skolan. Då kan vi konstatera att det finns stora brister. Det är Torgny Danielsson också medveten om.

Då borde diskussionen kanske mer handla om hur vi får de resurser som vi avsätter och avser ge till skolan att gå dit. Min fråga till Torgny Danielsson är:

Är socialdemokratin och Torgny Danielsson beredd att diskutera nya finansieringsformer för den svenska skolan?

Anf. 191 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Tomas Högström säger att jag upprepar valrörelsen. Det betyder egentligen att vi tog valrörelsen på allvar. Det var inget som vi bara gick ut och sade för att vi eventuellt skulle kunna locka till oss tillfälliga väljare. Det vi sade i valrörelsen står vi för, och det upprepar jag också här.

Vi säger att det är viktigt att förstärka kommunernas ekonomi. Det innebär också att vi har ett förtroende för att man ute i kommunerna och med den kommunalpolitiska demokratin också lyckas använda pengarna på rätt sätt.

Tomas Högström nämnde tidigare att det finns brister i skolan, och han läste ur en tidningsartikel. Det är mycket allvarligt. Jag ser mycket allvarligt på de brister som förs fram. Jag är beredd att ta ansvar för det.

Men jag har också en uppmaning till Tomas Högström. Läs inte bara tidningar utan gå ut i verkligheten och se vad som händer där. Det finns en annan bild, det finns en mycket mer positiv bild. Det händer mycket positivt ute i skolorna. Jag tycker inte att vi skall svartmåla svenska skolor och det arbete som väldigt många engagerade lärare och skolledare gör. Jag är optimistisk inför framtiden när det gäller den svenska skolan.

Anf. 192 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Jag gav några konkreta exempel på hur det faktiskt ser ut när det är illa i skolan. I mitt inlägg gav jag också exempel på när det är bra i skolan och på vad alternativa skolor har tillfört utvecklingen.

Men jag konstaterar att Torgny Danielsson inte svarade på min fråga. Är ni beredda att diskutera nya finansieringsformer när det gäller att

trygga resurserna till skolan? Både Torgny Danielsson och jag kan konstatera att skolans budget i mycket stor utsträckning är dragspelet i kommunernas ekonomi. När kommunens ekonomi är dålig krymper resurserna till skolan. Vad vi behöver är en resursgaranti. Vad vi behöver är en nationell finansiering av skolan.

Anf. 193 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! En nationell finansiering av skolan ger mig signalen att moderaterna inte har förtroende för den kommunala demokratin och kommunernas förutsättningar att själva ta ansvar för skolutvecklingen.

Det vi ser när kommunerna får mera pengar är att merparten också satsas på grundskola och skola. Nu har inte Tomas Högström någon möjlighet till fler repliker. Men jag tycker över huvud taget att mycket av det anförande han tidigare höll handlade om att få ordning och reda i skolan på ett sätt som tyder på att det måste handla om att peka med hela handen och ge order och på det viset styra upp skolan.

Jag för min del pläderar mera för att få en ordning där vi blir bättre på och använder metoden att tala med eleverna i stället för att tala till eleverna. Jag tror på dialog och på möjligheten och värdet av att visa respekt för varandra. Jag tror att det i varje människa, i varje barn finns en inbyggd kompass och en inbyggd vilja att skapa ett bra klimat, ett bra samarbete och en bra arbetsmiljö. Jag tror att våld och främlingsfientlighet är en negativ avart som inte finns naturligt.

Anf. 194 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Torgny Danielsson sade inledningsvis att orsaken till att många av motionerna nu måste avslås är att de behandlar sådant som man skall ta ansvar för ute i kommunerna. De handlar om sådant som riksdagen egentligen inte kan fatta beslut om eftersom vi har en decentraliserad skola.

Men, fru talman, då vill jag påminna om att ett antal motioner, för att bara nämna några exempel, ger tydliga förslag till mål som bör sättas på nationell nivå. Det handlar om förslag om att återinföra obligatoriska nationella prov i årskurs fem, om att skriva in en rättighet för eleverna att undervisas av utbildade lärare och om att man skall göra något åt lärarbristen. Det är förslag till hur grundskolan skall arbeta för att inte gymnasiet skall överta dess problem, förslag till att personalen skall vara skyldig att polisanmäla brott i skolan och förslag till nationellt program mot skolungdomars drogmissbruk.

Jag begär inte att Torgny Danielsson skall svara på alla yrkanden från Folkpartiet under denna replik. Men finns det några nyheter t.ex. i frågan om hur vi skall förbättra utvärderingen i skolan och hur vi skall sätta in åtgärder för att inte gymnasieskolan skall behöva ta över grundskolans problem? Finns det några nyheter, eller kommer det några nyheter som är bättre än de förslag som socialdemokraterna nu har avstyrkt i det här betänkandet?

Anf. 195 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skall ta ett exempel. När Ulf Nilsson säger att det skall vara obligatoriska nationella prov på en viss nivå går man ju in och styr och säger: Detta måste ni göra.

Vi menar alltså att man i uppföljning och utvärdering av varje skola och varje kommun mycket väl själv kan välja en av många olika tänkbara modeller för hur man utvärderar och följer upp och för hur man också återkopplar det, så att det blir åtgärder som leder till en skolutveckling.

Skolverket har ett speciellt uppdrag att se till att utveckla former och metoder för uppföljning och utvärdering och på det viset också skapa ett antal möjliga arbetsmodeller som man kan ta till sig och välja i skolorna.

Samtidigt är det också viktigt att man tydliggör de nationella målen så att det är möjligt att göra en sådan här uppföljning.

Anf. 196 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag tror att det är en risk att vi börjar få allt fler krav på detaljstyrning och att staten skall ta tillbaka även det operativa ansvaret för skolan om man är för slapp med utvärdering.

Jag blir lite orolig när Torgny Danielsson säger att det är detaljstyrning att staten skall bestämma att man skall ha nationella prov i årskurs fem. Vi har ju nationella mål för att vi skall kunna göra en nationell uppföljning. Det blir ju fullständigt omöjligt för Skolverket, regeringen och riksdagen att få reda på hur det står till i den svenska skolan om vi inte tillåts bestämma att vi vill veta hur det går för eleverna i snitt i Sverige i årskurs fem. Då blir följdfrågan om Torgny Danielsson är beredd att avskaffa även de obligatoriska prov som fortfarande finns.

Anf. 197 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Det ligger ju på vårt ansvar att utöva tillsyn och uppföljning på nationell nivå, men vi har Skolverket som vårt verktyg för detta.

Det är vidare risk att det blir en för ensidig inriktning, att skolans enda mål är att försörja eleverna med kunskaper. Det är så mycket mer än just detta som behöver utvärderas. Vi har bl.a. flera gånger här i dag talat om vikten av att utveckla en bra arbetsmiljö och att skolan skall bli en bra arbetsplats för såväl elever som personal. Uppföljningen får inte stanna vid att avse enbart kunskapsinhämtningen.

Anf. 198 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Skolan måste ha en genomtänkt strategi för att förebygga, hindra och bemöta våld och mobbning. Det finns i dag svåra brister i dessa avseenden.

100 000 svenska barn är regelbundet drabbade av mobbning, alltså ungefär en årskull. Dessa barn har syskon, föräldrar och andra anhöriga som också lider när barnen far illa. Kanske är det alltså uppemot en halv miljon svenskar som löpande är berörda av mobbningen i skolan.

Det är helt oacceptabelt att så många barns självbild, självförtroende och framtid skall tillåtas formas av kränkningar i skolan. Vi har skolplikt i Sverige. Barn åläggs att vistas i en miljö där de stundom far illa och där vi ibland inte ens kan garantera deras trygghet.

Ingenting tyder på att problemen har minskat i omfattning de senaste åren. Däremot finns det tecken på att klimatet i skolan har blivit tuffare och på att mobbningen förgrovas.

Mobbning och våld hör till de allvarligaste hälsoproblemen av alla bland barn och ungdomar i dag och måste få en uppmärksamhet som står i proportion till detta. Våldet är ett yttersta uttryck för den mobbning som

kan yttra sig i allt från systematisk utfrysning via verbala kränkningar till gruff och våld.

Men våldet i skolan är också en sak för sig, en spegling av samhället utanför. Problemen är med andra ord delvis men inte helt sammanfallande. Jag tänker i dag koncentrera mig på våldet.

Misshandel, olaga hot och förtal är exempel på brott som kan döljas bakom begreppet mobbning, och enligt polisen finns det en påfallande kunskapsbrist i skolan om vilka beteenden som är brottsliga. Det får inte finnas skilda rättssystem i samhället. Misshandel och olaga hot är just misshandel och olaga hot också när det äger rum inom skolans väggar. Det sänder fel signaler när våld på gator och torg polisanmäls medan samma typ av våld i skolans korridorer inte gör det.

Naturligtvis är jag inte ute efter att man skall polisanmäla småsaker och smågruff, men det är knappast svårare att veta när en handling i skolan skall anmälas än när en händelse i samhället i övrigt skall bli anmäld. Var gränsen går är och kan knappast vara annat än en omdömes- och bedömningsfråga, men agerandet måste baseras på ett i förväg väl genomtänkt förhållningssätt.

Ingen oroar sig såvitt jag vet för att för mycket av våldet på gator och torg eller för den delen i hemmen skall polisanmälas. Däremot beskrivs problemet snarare vara det omvända, att det finns stora mörkertal. Så är det förmodligen också i skolan.

Barnombudsmannen menar att det är viktigt att det klargörs att den lagstiftning som gäller i övriga samhället också skall tillämpas i skolan. Det är rektor som bör polisanmäla brott som sker i skolan.

Ändå är det så att de flesta våldsbrott som begås i skolan inte anmäls av skolan själv. I stället är det föräldrar och barn som polisanmäler våldet. Skolan har enligt socialtjänstlagen anmälningsplikt till socialnämnden om ett barn misshandlas eller far illa i hemmet. Skolan har dock inte anmälningsplikt till någon om samma barn misshandlas eller far illa i skolan.

Barnombudsmannen hävdar att det både i skolornas handlingsprogram mot mobbning och i kommunernas skolplaner bör framgå hur skolan skall agera när det gäller polisanmälningar och när mobbning skall anses ha övergått till brottsliga gärningar.

Så är det inte i dag, och därför försöker skolan ofta hantera våld internt. Det är ovanligt att handlingsregler eller ens tankar om våldet finns med i skolornas planer, och det är kanske ännu ovanligare att det reds ut i de kommunala skolplanerna.

Jag menar att det är ett politiskt ansvar att lägga fast grundläggande regler för skolans verksamhet och att ta upp ett resonemang om hur våldet skall hanteras. Skolorna hamnar annars i en mycket svår situation. Rektorer vet att om de gör en polisanmälan riktas mediernas ljus på skolan, och man riskerar kritik. Å andra sidan vet rektorerna att om man inte gör en polisanmälan, kan man kritiseras för undfallenhet, och i vissa fall kan Skolverket komma med en prickning några år senare.

Skall skolans arbete mot våld och mobbning bli effektivt krävs det också att förhållningssättet är konsekvent. Skolorna bör agera likartat. Det är svårförklarligt om den ena skolan i en kommun beslutar sig för att börja anmäla det mesta av våldet medan grannskolan inte gör det. Hur

förklarar man för killar som är medlemmar av samma gäng och begår samma gärningar fast på olika ställen när reaktionen blir så totalt olika?

Det är i skolan som samhället tydligast kan sätta gränser när någon ger sig på någon annan. Jag tycker samtidigt att det är viktigt att understryka att det skede när vi alla kan hjälpa ungdomar som har hamnat på glid rätt igen är medan de är unga.

Det finns ett tydligt samband mellan mobbning och mer synligt ungdomsvåld på gator och torg. De som mobbar sina kompisar i skolan är senare i livet överrepresenterade i annan kriminalitet. Polisen menar t.ex. att mobbning är ett första tecken på att en person håller på att komma på glid. Polisen bedömer också att risken för kriminalitet och drogmisbruk är betydligt förhöjd för dem som mobbar andra i skolan.

Värst av allt är kanske att mobbning tenderar att urarta om den tillåts fortsätta. Det som börjar med gliringar kan sluta med våld och miss-handel, och det är därför nödvändigt för den som drabbas att skolan verkligen griper in i tid, men det är också viktigt för den som mobbar andra.

Det är som sagt i skolan som samhället tydligt kan sätta gränser. Undfallenhet eller passivitet ger problem både på kort och på lång sikt.

Fru talman! De ungdomar som polisen träffar på stan sena kvällar har inte börjat sin stökiga bana där. En ung människa kan upprepade gånger ha gett sig på andra i skolan innan någon sparkas ned på stan. I polisens ögon kan ungdomar dock vara "blanka" när någonting inträffar på stan, eftersom skolan inte har rapporterat tidigare händelser. Anmälان av våld i skolan är viktigt för att polis och socialtjänst skall få information om de ungdomar som har kommit på glid och som också orsakar problem för andra.

Det sägs ibland i debatten att det skulle vara ett misslyckande att polisanmäla renodlat våld i skolan, men grundproblemet är faktiskt inte, fru talman, att unga människor polisanmäls utan att unga människor begår våldshandlingar som är så allvarliga att de måste polisanmälas.

Misslyckandet ligger långt tidigare när en elev tillåts att halka så snett utan att tillräckliga åtgärder vidtas. Det vore att upprepa misslyckandet om skolan inte tar ansvar och tar våldet på allvar.

Jag tycker att det är svårt att se att det skulle kunna finnas någon annan princip än att det är handlingens art, inte platsen som den begås på, som måste vara avgörande för om polisanmälan skall ske.

Jag vill understryka, fru talman, att polisanmälan av våld på intet sätt är ett alternativ till annat arbete. Det är snarare sista punkten i en lång lista på 10–15 åtgärder som skolan bör vidta. Den börjar med arbete för att förebygga våld och mobbning och går via krishantering till i sista hand polisanmälan. En anmälan är en yttersta reaktion när andra åtgärder inte räcker, och syftet är inte minst preventivt, att sända signalen att våld inte accepteras.

Fru talman! Jag tycker också att skolans möjligheter att stänga av våldsamma elever måste ses över. Det finns en påtaglig osäkerhet bland personalen i skolan om och när detta kan ske. Resultatet kan bli att elever som hotat, bråkat med eller t.o.m. misshandlat andra blir kvar i skolan efter allvarliga händelser. Det sänder en signal att det inte händer så värst mycket oavsett vad man gör och kan tolkas som ett klartecken för andra att så att säga släppa loss. Men rädslan finns kvar. Det är t.ex. inte lätt för



en nyutexaminerad kvinnlig lärare att hantera en aggressiv kriminellt belastad 15-åring.

Men inte minst bidrar det här till att demoralisera lärarna och de sköt-samma eleverna, som naturligtvis utgör den allra största delen av alla elever. Jag förvånas därför när jag läser i betänkandet och ser att mitt yrkande över huvud taget inte kommenteras av utskottet men ändå av-styrks. Jag tycker att det är rimligt att man ser över de här reglerna. Det kan inte vara rimligt att den som ger sig på andra och sprider rädsla skall kunna vara kvar och förstöra skoldagen för många andra.

Anf. 199 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Jag känner mig lite osäker på vad Sten Tolgfors är ute ef-ter. Jag förstår i och för sig framställningen, men man skall ha klart för sig att det är ytterst sällsynt med grovt våld i svenska skolor.

Det finns vissa glidningar här, nämligen att vissa skolor skall anmäla nästan vad som helst och andra skolor något färre saker. Jag blir lite osäker på vad Sten Tolgfors är ute efter. Det kan inte handla om de få fallen av grovt våld.

Det är naturligtvis ett misslyckande för skolan när polisen måste kopplas in. Här är jag också lite fundersam. Sten Tolgfors talar om en lista om 15 andra åtgärder som skall vidtas innan polisen kopplas in. Är detta en rad punkter som Sten Tolgfors anser vara väsentliga, och det andra skall användas i rena undantagsfall när grovt våld har förekommit och inget annat har hjälpt? Jag vill ha ett bra svar på frågan, så att man inte får uppfattningen att detta skulle vara ett dominerande inslag i åtgär-derna mot mobbning. Då blir jag ytterst orolig.

Anf. 200 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Jag kan omedelbart lugna Gunnar Goude.

Jag försöker att varje år väcka motioner om problemen med mobb-ning. I fjol motionerade jag om en omfattande programlista över vilka åtgärder som jag tycker bör vidtas i den svenska skolan. I år valde jag att titta extra på frågan om våldet.

Jag tror att Gunnar Goude hörde att jag sade att man måste börja med en konsekvent genomtänkt strategi för att förebygga mobbning. Det handlar inte bara om enstaka temadagar en gång per år utan att löpande ha med frågan i undervisningen, att få med hela skolans personal, lärare, elever, de som jobbar i matserveringen, lokalvårdare, vaktmästare, för-äldrar, idrottsföreningar. Det gäller att bygga nätverk så att det går att tidigt upptäcka när mobbning pågår, så att man kan stärka den som blir utsatt och ta itu med dem som ger sig på andra.

Sedan går det hela vidare. Man måste veta i förväg vad som skall gö-ras när någonting går snett. Det måste finnas en färdig plan att plocka upp ur byrålådan så att det omedelbart går att vidta rätt åtgärder. Jag hinner inte gå in på alla de saker jag anser skall göras.

Som slutpunkt i denna långa lista, där mycket behöver ses över i da-gens skola, finns det ett resonemang om hur det rena våldet skall hanteras och när polisanmälan bör komma i fråga. Misslyckandet sker inte vid anmälan. Misslyckandet har skett långt tidigare, när situationen har gått så snett att den inte längre kan hanteras.

Skolplanerna i kommunerna behöver ses över. I de flesta fall berörs inte problemen. Alla skolor måste ha arbetsplaner för hur mobbning förebyggs. Kvaliteten i dessa arbetsplaner måste höjas. Polisanmälan utgör endast en del i den långa listan.

Anf. 201 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det gör mig betydligt lugnare. Det Sten Tolgfors sade liknar mer det som övriga partier har fört fram. Det är fråga om ett långsiktigt arbete och att alla skolor skall ha en plan för att agera mot mobbning. Polisen ingår knappast som en naturlig del i åtgärderna mot eleverna.

Är detta Moderaternas ståndpunkt? Sten Tolgfors har varit lite ensam i motionerandet under årens lopp. Vi har sett positivt på det. Jag kommer ihåg när lagförslaget var uppe till diskussion. Då hjälpte Sten Tolgfors till i argumenteringen för att det skulle ske något mot mobbning. Men Moderaterna som parti hade inte ett ord om mobbning i sin partimotion. Jag hoppas att tankarna har spritt sig och att de 15 punkterna som föregår polisanmälan har fått stadigt fäste även i det partiet.

Anf. 202 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! För mig är mobbning en kärnideologisk moderat fråga. Det handlar om varje människas ovillkorliga rätt till respekt för sin person, sitt sätt att vara och sina val. Det finns över huvud taget ingen fråga som tydligare illustrerar moderaternas värnande om den enskilde individen, dess rätt, dess känslor och dess livssituation.

Det råder inget som helst tvivel om att mobbning är en viktig moderat fråga.

Just den motion jag har pratat om i dag är en enskild motion om anmälningsförfarandet vid våld. Det är en annan historia. Det råder inget tvivel om att moderaterna högt prioriterar frågan om mobbning.

Överläggningen var härmed avslutad.  
(Beslut fattades efter 10 §.)

## **9 § Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 1998**

Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande 1998/99:UbU12

Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 1998 (redog. 1998/99:RJ1 och 1998/99:RR6)

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.  
(Beslut fattades efter 10 §.)

## **10 § Avdrag för ökade levnadskostnader vid tillfälligt arbete**

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU17

Anf. 203 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Rubriken på betänkandet gör kanske att man inte springer hit till kammaren och tror att ämnet skall bli jättespännande. Det ser vi också på dem som är närvarande. Men man bedrar sig lite grann. Detta är en viktig principiell fråga som rör rörligheten på arbetsmarknaden.

Fru talman! Det grundläggande problemet är de höga skatterna i Sverige. De leder till en skattelagstiftning som måste innehålla en mängd regler om undantag, nedsättningar och särbestämmelser för att människor skall kunna fungera i sin vardag. Skattelagstiftningen i Sverige är också i hög grad anpassad till en tid då de flesta människor har ett fast arbete vid ett fast arbetsställe. Men vi vet att rörligheten har ökat väsentligt och kommer att öka ytterligare. Dessutom kommer många att ha flera arbetsgivare, och det kommer att bli vanligare med att många delvis arbetar för en arbetsgivare och delvis arbetar i ett eget företag.

Nåväl. Bortsett från detta, kan vi konstatera att det förslag som regeringen nu lägger fram om slopad tvåårsgräns för avdrag vid fördubblade levnadsomkostnader är ett steg i rätt riktning. Det är inte så ofta jag brukar konstatera att regeringen kommer med ett bra förslag. Sett som ett delförslag är detta förslag bra. Den begränsning som hittills har funnits har medfört att en hel del människor inte har kunnat ta arbete på annan ort, och i vissa fall har en del tvingats stå kvar i arbetslöshet – vilket naturligtvis är olyckligt.

Det finns en utredning som har lagt fram ett delbetänkande som ligger till grund för detta betänkande. Regeringen skall återkomma. Vi konstaterar att det finns all anledning att framöver ta upp flera saker.

Ett av grundproblemen är definitionen av tillfälligt arbete. Låt mig läsa ur Riksskatteverkets rekommendationer på den punkten. Då kan vi se hur många av kammarens ledamöter som direkt kan resa sig och säga att det naturligtvis är så. Det finns fyra stycken förutsättningar.

Arbetet skall avse endast en kortare tid. Det kan vi förstå. Arbetet är visserligen inte kortvarigt men skall vara tidsbegränsat till sin natur eller sådant att en fast anknytning till den tidigare bostadsorten krävs. Eller så skall arbetet bedrivas på flera olika platser, eller skall det av annan anledning inte skäligen kunna ifrågasättas att flyttning bör ske till arbetsorten.

Detta leder till att man bör gå vidare. Jag utgår från att när regeringen återkommer efter det att den sittande utredningen har lagt fram sitt slutbetänkande den också tar upp frågan om dubbel bosättning och att möjlighet till avdrag också skall gälla vid permanent arbete. Jag tror att det är en förutsättning för att vi i det läge vi nu befinner oss på sikt skall få en sådan ordning där det går att fungera på en rörlig arbetsmarknad.

Vi skiljer oss på ett par punkter. Det första yrkandet handlar om schablonbeloppet. Regeringen har nu slopat tvåårsgränsen, men samtidigt säger man att efter två år sänks avdragsmöjligheterna och medges enligt en lägre schablon. Just denna sänkning bedömer jag är kontraproduktiv. Det är ju ändå en signal om att det inte riktigt skall löna sig att ta arbeten, om än tillfälliga, tills vidare efter två år.

*Avdrag för ökade  
levnadskostnader vid  
tilfälligt arbete*

Regeringen bör ändra sig på denna punkt, så att det fortfarande är samma schablonbelopp som under de två första åren. Det har också ett flertal remissinstanser hävdad. Det varierar naturligtvis mellan olika yrkesgrupper hur det kan vara. Signalen blir annars den att man inte skall fortsätta att ta arbeten efter två år, då man kanske inte har råd att göra det på grund av den här nedsättningen.

I den delen vill jag, fru talman, yrka bifall till reservation 1 under mom. 2, där vi hävdar att det skall vara samma avdrag under hela perioden.

Slutligen hoppas jag att vi när vi får behandla det slutliga förslaget också kan få möjlighet att diskutera och ta ställning till frågan om att göra avdrag av det här slaget även vid permanent anställning.

Anf. 204 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! I propositionen föreslås att tvåårsregeln tas bort vid avdrag för ökade levnadsomkostnader vid tillfälligt arbete. I stället skall avdrag medges så länge som det tillfälliga arbetet pågår och förutsättningarna i övrigt är uppfyllda.

Vänsterpartiet anser att det här förslaget är bra, men vi tycker att man redan nu skulle kunna genomföra sådana ändringar att de människor som har dubbel bosättning med anledning av permanent arbete också skall kunna få de här förmånerna.

I betänkandet står det att syftet är att underlätta rörligheten på arbetsmarknaden. Samtidigt borde man kunna göra reglerna mer förutsägbara och enklare. Vi tycker från Vänsterpartiets sida att rörligheten på arbetsmarknaden underlättas, men vi kan inte ställa upp på att regelverket blir enklare på det här sättet. Vi tror att det kommer att uppstå en hel del gränsdragningsproblem, kanske i synnerhet nu när man släpper tvåårsregeln och det då är fråga om jobb på längre sikt.

Det finns i dag möjligheter att få undantag från tvåårsregeln. Enligt Riksskatteverket kan man åberopa särskilda skäl. Tydligt har de här reglerna redan varit svåra att tillämpa, och det har helt enkelt inte funnits någon praxis på det här området. Man skriver i betänkandet att det är en av anledningarna till att man nu tar upp frågan till behandling.

Man skriver också i betänkandet att man utgår från att den här frågan övervägs i den utredning som nu sitter, Utredningen om ökade levnadskostnader m.m. Jag läste direktiven till det uppdrag som utredaren har, och där står det: "Utredaren skall kartlägga om bestämmelserna medför tillämpningsproblem och undersöka om de är ändamålsenliga och uppfyller de krav på enkelhet och tydlighet som den ökade rörligheten på arbetsmarknaden ställer samt föreslå lösningar på uppmärksammade problem."

Fru talman! Faktum är att det ingenstans står klart och tydligt att det är just begreppet "tillfälligt arbete" som skall definieras i den här utredningen. Jag tycker att det är lite olyckligt. Det är möjligt att Lars Lilja, som är regeringens talesman, i sitt anförande kan förtydliga de här skrivningarna.

Om jag då kommer till kärnan, är det inte riktigt i första hand för att komma till rätta med krångliga regler som Vänsterpartiet har en reservation i den här frågan, utan det handlar om att vi vill öka möjligheten för

människor att göra avdrag för levnadskostnader när de arbetar utanför bostadsorten.

För oss är detta en viktig glesbygdsfråga. Det är ju de människor som bor i glesbygden som ofta är hänvisade till en arbetsmarknad som ligger just utanför den ordinarie bostadsorten. Det här är en inte ovanlig arbetsmarknadssituation t.ex. i mitt hemlän Värmland, som är ett ganska stort glesbygdslän, där den här problematiken finns.

Vi vet också att det i den här typen av områden är viktigt att göra precis allt för att få familjerna att stanna kvar. Det har stor betydelse för den lilla glesbygdskommunen. Vi vet också hur detta påverkar kommunernas ekonomi på ett negativt sätt, med den befolkningsminskning som har pågått i flera år. Varje familj som vi kan få att stanna i en avfolkningsbygd är en stor vinst, och det har en oerhört stor betydelse just för den bygden. Jag tycker att det är viktigt att påpeka detta.

Med de båda skäl som jag har angivit vill jag yrka bifall till reservation nr 3.

Anf. 205 LARS LILJA (s):

Fru talman! Torsdagskväll, väntan på votering, många längtar hem – jag skall försöka fatta mig kort.

I detta betänkande, 1998/99:SkU17, behandlas avdrag för ökade levnadskostnader vid tillfälligt arbete.

I dag medges avdrag för ökade levnadskostnader vid tillfälligt arbete under längst två år om övernattning sker på arbetsorten. Avståndet mellan bostadsort och arbetsort skall vara mer än 50 km. Avdrag kan medges för mer än två år om ”anställningens natur” eller ”särskilda skäl” föreligger. Detta kan bli aktuellt för exempelvis anställda inom byggnads- eller entreprenadbranschen.

För att göra reglerna enklare och underlätta rörligheten på arbetsmarknaden föreslås i betänkandet att tvåårsregeln slopas för den som fortfarande får traktamente. Efter två år begränsas den schablonmässigt avdragsgilla merutgiften för måltider och diverse småutgifter från högst 70 % av maximi- eller normalbeloppet till 50 % av maximi- eller normalbeloppet.

Vidare föreslås att i fråga om logikostnader vid tjänsteresa och tillfälligt arbete skall kostnaderna få beräknas schablonmässigt också när arbetsgivaren inte betalar ut natttraktamente.

Dessa förslag kan innebära att vissa skattskyldiga har en avdragsrätt som inte kunnat beaktas i årets deklaration. Utskottet anser därför att RSV på lämpligt sätt bör lämna information om de nya reglerna. I förekommande fall skall deklarationen kunna kompletteras och omprövning begäras.

Fru talman! Till betänkandet fogas tre reservationer. I den första moderata reservationen hävdas att det avdragsgilla schablonbeloppet även efter två år skall uppgå till 70 % av maximi- eller normalbeloppet om arbetsgivaren betalar traktamente. Man kan för det första anta att kostnadsökningen för dessa måltider och småutgifter minskar med tiden. Det är också viktigt att schablonnivån inte blir så låg att den motverkar människors vilja att ta tillfälliga arbeten utanför bostadsorten. Inte heller får schablonen vara så hög att den medför en skattemässig överkompensat-

ion för kostnader som normalt sett inte är avdragsgilla. Utskottet anser därför att den bedömning som regeringen gjort i det här fallet är rimlig.

I den andra moderata reservationen behandlas begreppet ”tillfälligt arbete”. Utskottet delar reservanternas bedömning att det finns oklarheter i vad som menas med begreppet ”tillfälligt arbete”. Denna fråga behandlas för närvarande i Utredningen om ökade levnadskostnader m.m. Vi brukar inte i denna kammare föregripa en sittande utrednings arbete, varför utskottet anser att ett särskilt tillkännagivande i denna fråga inte är nödvändigt.

I den tredje reservationen, gemensam för Vänsterpartiet och Moderaterna, förordas att tidsgränsen för avdrag vid dubbel bosättning med anledning av permanent arbete också bör tas bort. Även i detta fall ingår det i uppdraget för Utredningen om ökade levnadskostnader m.m. att undersöka om tidsgränsen för avdrag vid dubbel bosättning är lämplig. Utskottet anser även här att utredningsarbetet inte bör föregripas.

Således, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på de tre reservationerna.

Anf. 206 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja att Lars Lilja belyste tre frågeställningar.

Vilken konsekvens för beteendet tror Lars Lilja att bestämmelsen om reducerat schablonbelopp efter två år får? Kommer det att innebära att man griper möjligheten att ta ett tillfälligt arbete, eller kommer det att få motsatt effekt? Vi skall också komma ihåg att det inte är några stora belopp vi talar om varken i det ena eller det andra fallet. Det rör sig i regel om 126 kr gentemot 90 kr.

Jag gör bedömningen att det förslag om reduktion som finns med i propositionen och betänkandet tyvärr kommer att leda till att en och annan får signalen att det inte är bra att ta tillfälliga arbeten. En konsekvensanalys från Lars Liljas sida kunde vara intressant att höra.

När det gäller avdrag vid permanenta arbeten kan jag säga att Lars Lilja snuddar vid utredningen när han konstaterar att utredningen skall fortsätta att utreda frågan om dubbel bosättning. Men jag skulle gärna vilja ha klartext här. Är det Lars Liljas uppfattning att även frågan om avdrag för dubbel bosättning vid permanent arbete ingår i utredningen, eller gör den inte det? Det kunde vara intressant att höra. Är Lars Lilja beredd att verka för en förändring eller ett förtydligande i direktiven om frågan inte ingår i utredningen, så att den kan komma med? Det kunde vara intressant för oss att få belyst.

Anf. 207 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! När det gäller det reducerade schablonbeloppet kan jag säga att det i huvudsak är en förenkling. Det innebär att man utan att behöva ange särskilda skäl eller annat kan få detta avdrag beviljat för en längre tid än två år. Man behöver alltså inte, när man tar tillfälligt arbete som varar något längre, oroa sig för att det skall uppstå några större problem efter dessa två år. Man får även fortsättningsvis göra avdrag – om än ett något mindre avdrag än vad som gällde för de första två åren. Det kan jag tycka är tämligen rimligt.

När det gäller den utredning som jag hänvisar till utgår jag ifrån att man skall ta problemen med permanent arbete och dubbel bosättning i beaktande i det sammanhanget.

Anf. 208 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! När det gäller förenklingen på grund av den slopade tvåårsregeln är vi helt överens. Vi är införstådda med att det blir bättre på det viset.

Men jag fick inte något svar på min fråga om vilken konsekvensanalys Lars Lilja gör när det gäller människors beteende med anledning av att det sker en reduktion av det avdragsgilla beloppet.

I den andra delen är jag rätt positiv till det svar som Lars Lilja lämnar. Han säger faktiskt att han förutsätter att utredningen också skall utreda frågan om avdrag vid dubbel bosättning när det gäller permanent arbete. Jag välkomnar det beskedet.

Anf. 209 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! Den analys jag gör är egentligen det jag sade från början, nämligen att jag tror att det är positivt av den anledningen att personer som nu tar ett tillfälligt arbete som de vet kommer att vara längre än två år faktiskt vet att de kommer att få möjlighet att göra dessa avdrag under en längre tid. Det är visserligen ett något mindre avdrag, men som också Carl Fredrik Graf sade rör det sig i detta fall inte om så oerhört stora summor. Därför tror jag att det kommer att ha en positiv effekt.

Anf. 210 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Risken är stor att jag upprepar Carl Fredrik Graf's frågeställning, men jag vill också fråga lite grann angående den utredning som Lars Lilja hänvisar till och som man hänvisar till i betänkandet.

Jag har tagit del av och läst uppdraget. Det står faktiskt inte någonsans att man i utredningen skall undersöka konsekvenserna av att tidsgränsen utökas när det gäller permanent arbete.

Jag skulle gärna vilja att Lars Lilja var än mer tydlig just när det gäller den delen. Vad tänker man från Lars Liljas håll göra för att vi skall vara säkra på att utredningen verkligen ser över dessa frågor? Det står inte i utredningens uppdrag.

Anf. 211 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! Marie Engström läste ur utredningsuppdraget för en stund sedan och sade att utredningen skulle titta på uppmärksammade problem i samband med dubbel bosättning, avdrag vid tillfälligt arbete osv. Min definition av "uppmärksammade problem" är trots allt problem som vi diskuterar i denna kammare i dag. Jag utgår ifrån att den som gör utredningen konstaterar att detta problem är uppmärksammat här och för in det under den rubriken.

Anf. 212 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag vill inte förlänga denna debatt. Jag vill bara understryka att jag pratar om permanent arbete och inte om tillfälligt arbete.

*Avdrag för ökade  
levnadskostnader vid  
tillfälligt arbete*

Det är mycket det som denna debatt handlar om. Det finns en viktig distinktion mellan dessa båda begrepp.

Anf. 213 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! Jag har ingen annan uppfattning i den frågan än att det är en viss skillnad. Men man skall också ha klart för sig att det, precis som Marie Engström säger, rör sig om två helt skilda saker. När det gäller dubbel bosättning på grund av ett permanent arbete handlar det i huvudsak om personens personliga förhållanden och inte om kopplingen till själva arbetet. Det tycker jag är en viktig distinktion.

Jag är faktiskt inte så säker på att en lösning där det ges möjlighet att göra avdrag för dubbel bosättning vid permanent arbete under en längre tid skulle gynna glesbygden. Jag kan mycket väl tänka mig att man skulle dra de största fördelarna av det i Mälardalen, med tanke på de snabba pendlingsmöjligheter som finns här. Det är mycket lättare att förflytta sig längre än 50 kilometer.

Anf. 214 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Det är knappast förvånande att vi återigen läser och tar del av en proposition som i vissa delar gör det sämre för vanligt folk. Visserligen görs en hel del förbättringar, men det är ändå en dellösning. Denna gång drabbas arbetstagare som har jobb på så långt avstånd från sin bostad att de tvingas till övernattning och därmed avdrag för kostnader i form av utgifter för måltider och småutgifter vid tillfälligt arbete.

Det är intressant att ta del av motionärernas förslag. Beklagligt nog har inte regeringen insett värdet av att dessa regler måste förenklas i ett arbetsmarknadsläge där vi i allt högre grad tvingas acceptera större avstånd mellan bostaden och eventuellt tillfälliga arbetsplatser.

Jag kan se en kristdemokratisk värdering i tanken att bevara bostaden som den fasta hållpunkten i livet. I en tid då förändringar kommer allt tätare och snabbare måste vi människor anstränga oss att skapa ett hem – en bostad – inte minst för våra barn, där man kan känna att man kommer till ro. Snabba resor, många kontakter och ett intensivt yrkesliv kräver att bostaden blir den rofyllda plats som var och en borde ha rätt att kräva.

I detta sammanhang ser jag behovet av fördelaktiga avdragsutrymmen och enkla regler som kan öka möjligheterna för människor att behålla sitt hem med tanke på barnen och den sociala gemenskapen även under tid då tillfälliga eller bestående arbetsuppgifter tvingar någon av de vuxna i hemmet att arbeta och bo på annan ort under veckans arbetsdagar.

Regeringens förslag om borttagande av tvåårsgränsen är lovvärt. Men varför skall vi då sänka avdragsutrymmet för det skattefria beloppet? Dagens 70-procentiga nivå ligger bra till. Det borde egentligen vara 100 % som är skattefritt utrymme, men nu har vi denna nivå, och den borde räcka.

Fru talman! Det är ju inte utan att man som riksdagsledamot inser värdet av förenklingar av dessa regler, inte minst denna vecka då de flesta av oss med största sannolikhet lämnat in våra deklARATIONER. Avdraget för dubbel bosättning borde inte vara tidsbegränsat.

Det finns ett värde i Moderaternas och Vänsterpartiets gemensamma motion och i Moderaternas egen motion, där behovet av obegränsad tid



för avdrag för dubbelt boende påtalas. I enlighet med vad jag tidigare anfört borde det inte vara svårt att få fler av kammarens partier att stödja detta förslag. Vi går en framtid till mötes då alltför av oss arbetar långt hemifrån och därmed tvingas till dubbelt boende.

Kristdemokraterna har inte lagt fram några motioner och yrkar inte bifall till de reservationer som är framlagda, men vår uppfattning skiljer sig inte mycket från motionärernas. Detta gör att vi säkerligen kommer att mötas framöver i någon form av gemensam motion i ärendet. Vi ser också med spänning fram emot den annonserade utredningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Avdrag för ökade  
levnadskostnader vid  
tillfälligt arbete*

## Beslut

### UbU9 Fristående förskoleklass

*Mom. 1* (regler för godkännande av och tillsyn över fristående förskoleklasser)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (kd, m, c, fp)
3. res. 2 i motsvarande del (v)

Förberedande votering:

140 för res. 1

37 för res. 2

117 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

162 för utskottet

135 för res. 1

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 13 mp

För res. 1: 71 m, 35 kd, 15 c, 14 fp

Frånvarande: 19 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 3 fp, 3 mp

*Mom. 2, 3 och 5* (rätt för godkänd fristående skola att starta förskoleklass, bidrag till huvudmän för fristående förskoleklasser, m.m. och bidrag till fristående skola för elever med omfattande behov av särskilt stöd i förskoleklass)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (kd, m, c, fp)

Votering:

162 för utskottet

135 för res. 1

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:  
För utskottet: 112 s, 37 v, 13 mp  
För res. 1: 71 m, 35 kd, 15 c, 14 fp  
Frånvarande: 19 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 3 fp, 3 mp

*Mom. 14* (uppföljning av ekonomiska konsekvenser)

1. utskottet
2. res. 2 i motsvarande del (v)

Votering:

235 för utskottet

37 för res. 2

25 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 71 m, 10 kd, 15 c, 14 fp, 13 mp

För res. 2: 37 v

Avstod: 25 kd

Frånvarande: 19 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 3 fp, 3 mp

Gunilla Tjernberg (kd) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

*Mom. 16* (skolstart och tioårig grundskola)

1. utskottet
2. res. 7 i motsvarande del (c)

Votering:

234 för utskottet

15 för res. 7

48 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 67 m, 37 v, 4 kd, 1 fp, 13 mp

För res. 7: 15 c

Avstod: 4 m, 31 kd, 13 fp

Frånvarande: 19 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 3 fp, 3 mp

*Övriga moment*

Kammaren biföll utskottets hemställan.

### **UbU10 Förskoleverksamhet**

*Mom. 3* (valfrihet och alternativa former av förskoleverksamhet)

1. utskottet
2. res. 2 (kd, m)
3. res. 3 i motsvarande del (c)

Förberedande votering:

108 för res. 2

15 för res. 3

172 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:  
175 för utskottet  
106 för res. 2  
15 avstod  
53 frånvarande  
Kammaren biföll utskottets hemställan.  
Partivis fördelning av rösterna:  
För utskottet: 112 s, 37 v, 13 fp, 13 mp  
För res. 2: 71 m, 35 kd  
Avstod: 15 c  
Frånvarande: 19 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 3 mp

*Mom. 5* (skyldighet för kommun att utge ersättning till privat barnomsorg m.m.)

1. utskottet  
2. res. 4 i motsvarande del (kd)  
Votering:  
190 för utskottet  
35 för res. 4  
71 avstod  
53 frånvarande  
Kammaren biföll utskottets hemställan.  
Partivis fördelning av rösterna:  
För utskottet: 112 s, 37 v, 15 c, 13 fp, 13 mp  
För res. 4: 35 kd  
Avstod: 71 m  
Frånvarande: 19 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 3 mp

*Mom. 6* (läroplanens tillämplighet på annan förskoleverksamhet än kommunal förskola)

1. utskottet  
2. res. 3 i motsvarande del (c)  
Votering:  
280 för utskottet  
15 för res. 3  
54 frånvarande  
Kammaren biföll utskottets hemställan.  
Partivis fördelning av rösterna:  
För utskottet: 111 s, 71 m, 37 v, 35 kd, 13 fp, 13 mp  
För res. 3: 15 c  
Frånvarande: 20 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 3 mp

*Mom. 10* (värdegrunden i läroplanen för förskolan)

Yrkanden:  
1. utskottet  
2. mot. Ub243 yrk. 4 (kd)  
Votering:  
261 för utskottet  
35 för mot.  
53 frånvarande  
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:  
För utskottet: 112 s, 71 m, 37 v, 15 c, 13 fp, 13 mp  
För mot.: 35 kd  
Frånvarande: 19 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 3 mp

*Mom. 12* (förskolläraernas pedagogiska ansvar)

1. utskottet
2. res. 6 i motsvarande del (kd, m, c, fp)

Votering:

161 för utskottet

134 för res. 6

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 36 v, 13 mp

För res. 6: 71 m, 1 v, 34 kd, 15 c, 13 fp

Frånvarande: 19 s, 11 m, 6 v, 8 kd, 3 c, 4 fp, 3 mp

*Övriga moment*

Kammaren biföll utskottets hemställan.

### **UbU11 Skolfrågor**

*Mom. 1* (ansvaret för skolan och en ny skollag)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (c)

Votering:

280 för utskottet

15 för res. 1

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 71 m, 37 v, 35 kd, 13 fp, 13 mp

För res. 1: 15 c

Frånvarande: 20 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 3 mp

*Mom. 4* (grundskolans omfattning m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (c)

Votering:

235 för utskottet

15 för res. 1

46 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 70 m, 37 v, 2 kd, 1 fp, 13 mp

För res. 1: 15 c

Avstod: 1 m, 33 kd, 12 fp

Frånvarande: 19 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 3 mp

*Mom. 5* (utredning om en sammanhållen och flexibel ungdomsskola)

1. utskottet
2. res. 4 i motsvarande del (v)

Votering:

257 för utskottet

36 för res. 4

3 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 71 m, 35 kd, 15 c, 12 fp, 13 mp

För res. 4: 36 v

Avstod: 1 s, 1 v, 1 fp

Frånvarande: 19 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 3 mp

*Mom. 15* (skolans värdegrund)

1. utskottet
2. res. 6 i motsvarande del (m)
3. res. 3 i motsvarande del (kd)

Förberedande votering:

75 för res. 6

36 för res. 3

185 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

190 för utskottet

71 för res. 6

35 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 15 c, 13 fp, 13 mp

För res. 6: 71 m

Avstod: 35 kd

Frånvarande: 19 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 3 mp

*Mom. 43* (utredning om betygsfri skola)

1. utskottet
2. res. 5 i motsvarande del (mp, v)

Votering:

246 för utskottet

49 för res. 5

1 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 71 m, 35 kd, 15 c, 13 fp

För res. 5: 36 v, 13 mp

Avstod: 1 v

Frånvarande: 19 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 3 mp

*Mom. 44* (betygssystemet i grundskolan)

1. utskottet
2. res. 9 i motsvarande del (m, kd, c, fp)

Votering:

158 för utskottet

134 för res. 9

1 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 36 v, 11 mp

För res. 9: 71 m, 35 kd, 14 c, 13 fp, 1 mp

Avstod: 1 v

Frånvarande: 20 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 4 c, 4 fp, 4 mp

*Mom. 52* (åtgärder för fortsatt utveckling av fristående skolor)

1. utskottet

2. res. 7 i motsvarande del (mp)

Votering:

281 för utskottet

13 för res. 7

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 71 m, 37 v, 35 kd, 14 c, 13 fp

För res. 7: 13 mp

Frånvarande: 20 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

*Övriga moment*

Kammaren biföll utskottets hemställan.

**UbU12 Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 1998**

Kammaren biföll utskottets hemställan.

**SkU17 Avdrag för ökade levnadskostnader vid tillfälligt arbete**

*Mom. 2* (den avdragsgilla kostnaden för måltider och småutgifter vid tillfälligt arbete)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (m)

Votering:

223 för utskottet

71 för res. 1

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 37 v, 35 kd, 14 c, 13 fp, 13 mp

För res. 1: 71 m

Frånvarande: 20 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 4 (tidsgränsen för avdrag för ökade levnadskostnader vid dubbel bosättning)

1. utskottet

2. res. 3 (v, m)

Votering:

185 för utskottet

108 för res. 3

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 35 kd, 14 c, 13 fp, 13 mp

För res. 3: 71 m, 37 v

Frånvarande: 21 s, 11 m, 6 v, 7 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

*Övriga moment*

Kammaren biföll utskottets hemställan.

## 11 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Proposition

1998/99:112 Svenskt deltagande i fredsstyrka i Kosovo

Skrivelse

1998/99:128 Redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten år 1998

Motioner

med anledning av prop. 1998/99:107 En idrottspolitik för 2000-talet – folkhälsa, folkrörelse och underhållning

1998/99:Kr20 av Eva Johansson och Ingela Thalén (s)

1998/99:Kr21 av Roy Hansson och Elizabeth Nyström (m)

1998/99:Kr22 av Elizabeth Nyström och Elisabeth Fleetwood (m)

1998/99:Kr23 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m)

1998/99:Kr24 av Kent Olsson och Elizabeth Nyström (m)

1998/99:Kr25 av Kent Olsson och Roy Hansson (m)

1998/99:Kr26 av Lennart Kollmats m.fl. (fp)

1998/99:Kr27 av Birgitta Sellén m.fl. (c)

1998/99:Kr28 av Dan Kihlström m.fl. (kd)

## 12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

*den 6 maj*

**1998/99:608** av Roy Hansson (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén  
Restaurangmomsen

**1998/99:609** av *Jan Backman* (m) till kulturministern  
Avtalet med Sveriges Television  
**1998/99:610** av *Ragnwi Marcelind* (kd) till justitieministern  
Lindomeproblematiken

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 maj.

### **13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor**

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

*den 6 maj*

**1998/99:547** av *Barbro Westerholm* (fp) till statsrådet Pierre Schori  
Kosovoalbanska flyktingar och visumtvånget  
**1998/99:574** av *Lena Ek* (c) till statsrådet Lars-Erik Lövdén  
Flyktingar från Kosovo  
**1998/99:585** av *Lennart Gustavsson* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall  
Handläggningstider i arbetsskadeförsäkringsärenden  
**1998/99:587** av *Susanne Eberstein* (s) till statsrådet Britta Lejon  
Elektroniska uppgifter i offentliga databaser

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 maj.

### **14 § Kammaren åtskildes kl. 19.29.**

Förhandlingarna leddes  
av talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 13.55,  
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 138 (delvis),  
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 189 (delvis) och  
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

*/Barbro Nordström*



<b>1 § Justering av protokoll.....</b>	<b>1</b>
<b>2 § Utökning av antalet suppleanter i socialförsäkrings- utskottet och EU-nämnden.....</b>	<b>1</b>
<b>3 § Val av nya suppleanter i socialförsäkringsutskottet och EU-nämnden.....</b>	<b>1</b>
<b>4 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 5 maj.....</b>	<b>2</b>
JuU26 Processrättsliga frågor.....	2
SoU10 Hälso- och sjukvårdsfrågor m.m. ....	3
SoU11 Handikappolitik m.m. ....	6
SoU12 Könstympling – borttagande av kravet på dubbel straffbarhet.....	7
NU9 Ny lag om handel med begagnade varor.....	8
NU11 Vissa konkurrenspolitiska frågor.....	8
<b>Meddelande om samlad votering.....</b>	<b>9</b>
<b>5 § Fristående förskoleklass.....</b>	<b>9</b>
Utbildningsutskottets betänkande 1998/99:UbU9.....	9
Anf. 1 ANDERS SJÖLUND (m).....	9
Anf. 2 LENNART GUSTAVSSON (v).....	10
Anf. 3 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	12
Anf. 4 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	15
Anf. 5 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	15
Anf. 6 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	15
Anf. 7 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	15
Anf. 8 BIRGITTA SELLÉN (c).....	15
Anf. 9 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	17
Anf. 10 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	17
Anf. 11 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	17
Anf. 12 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	17
Anf. 13 ULF NILSSON (fp).....	17
Anf. 14 EVA JOHANSSON (s).....	19
Anf. 15 ANDERS SJÖLUND (m) replik.....	19
Anf. 16 EVA JOHANSSON (s) replik.....	20
Anf. 17 ANDERS SJÖLUND (m) replik.....	20
Anf. 18 EVA JOHANSSON (s) replik.....	21
Anf. 19 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	21
Anf. 20 EVA JOHANSSON (s) replik.....	21
Anf. 21 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	22
Anf. 22 EVA JOHANSSON (s) replik.....	22
Anf. 23 ULF NILSSON (fp) replik.....	22
Anf. 24 EVA JOHANSSON (s) replik.....	23
Anf. 25 ULF NILSSON (fp) replik.....	23
Anf. 26 EVA JOHANSSON (s) replik.....	23
Anf. 27 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	24
Anf. 28 EVA JOHANSSON (s) replik.....	24

Anf. 29 BIRGITTA SELLÉN (c) replik .....	24
Anf. 30 EVA JOHANSSON (s) replik.....	25
Anf. 31 GUNNAR GOUDE (mp).....	25
Anf. 32 ANDERS SJÖLUND (m).....	26
Anf. 33 GUNNAR GOUDE (mp).....	26
Anf. 34 ANDERS SJÖLUND (m).....	26
Anf. 35 GUNNAR GOUDE (mp).....	27
Anf. 36 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	27
Anf. 37 GUNNAR GOUDE (mp).....	27
Anf. 38 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	27
Anf. 39 GUNNAR GOUDE (mp).....	27
Anf. 40 ULF NILSSON (fp).....	28
Anf. 41 GUNNAR GOUDE (mp).....	28
Anf. 42 ULF NILSSON (fp).....	28
Anf. 43 GUNNAR GOUDE (mp).....	28
Anf. 44 BIRGITTA SELLÉN (c).....	29
Anf. 45 GUNNAR GOUDE (mp).....	29
(Beslut fattades efter 10 §.) .....	29
<b>Ajournering.....</b>	<b>29</b>
<b>Återupptagna förhandlingar .....</b>	<b>29</b>
<b>6 § Frågestund .....</b>	<b>29</b>
Anf. 46 ANDRE VICE TALMANNEN .....	29
<i>Svenskt flyktingmottagande .....</i>	<i>29</i>
Anf. 47 BO KÖNBERG (fp).....	29
Anf. 48 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) .....	30
Anf. 49 BO KÖNBERG (fp).....	30
Anf. 50 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) .....	30
<i>Utgiftstaket för biståndet .....</i>	<i>30</i>
Anf. 51 ALF SVENSSON (kd).....	30
Anf. 52 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) .....	31
Anf. 53 ALF SVENSSON (kd).....	31
Anf. 54 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) .....	31
<i>Olaga diskriminering .....</i>	<i>31</i>
Anf. 55 BIRGITTA CARLSSON (c).....	31
Anf. 56 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) .....	31
<i>Hot mot rättssäkerheten .....</i>	<i>32</i>
Anf. 57 HILLEVI LARSSON (s).....	32
Anf. 58 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) .....	32
Anf. 59 HILLEVI LARSSON (s).....	32
<i>Anställningsvillkoren på universitet och högskolor.....</i>	<i>33</i>
Anf. 60 ULF NILSSON (fp).....	33
Anf. 61 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	33
Anf. 62 ULF NILSSON (fp).....	33
Anf. 63 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	34
<i>Handräckning från polisen.....</i>	<i>34</i>
Anf. 64 MARGARETA ANDERSSON (c).....	34
Anf. 65 Socialminister LARS ENGQVIST (s) .....	34
Anf. 66 MARGARETA ANDERSSON (c).....	34
Anf. 67 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) .....	34

<i>Neddragningen inom försvaret</i> .....	35
Anf. 68 ROLF GUNNARSSON (m).....	35
Anf. 69 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s).....	35
Anf. 70 ROLF GUNNARSSON (m).....	36
Anf. 71 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s).....	36
<i>Arbetstiden</i> .....	36
Anf. 72 WILLY SÖDERDAHL (v).....	36
Anf. 73 Statsrådet MONA SAHLIN (s).....	37
Anf. 74 WILLY SÖDERDAHL (v).....	37
Anf. 75 Statsrådet MONA SAHLIN (s).....	37
<i>Flyktningmottagandet</i> .....	37
Anf. 76 LARS ÅNGSTRÖM (mp).....	37
Anf. 77 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	38
<i>Vårdnadstvister</i> .....	38
Anf. 78 FANNY RIZELL (kd).....	38
Anf. 79 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	38
Anf. 80 FANNY RIZELL (kd).....	38
Anf. 81 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	38
<i>Enklare regler för företagare</i> .....	39
Anf. 82 BIRGITTA SELLÉN (c).....	39
Anf. 83 Statsrådet MONA SAHLIN (s).....	39
Anf. 84 BIRGITTA SELLÉN (c).....	39
Anf. 85 Statsrådet MONA SAHLIN (s).....	39
<i>Mänskliga rättigheter i Turkiet</i> .....	40
Anf. 86 STEN LUNDSTRÖM (v).....	40
Anf. 87 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	40
Anf. 88 STEN LUNDSTRÖM (v).....	40
Anf. 89 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	40
<i>Ämnet Mänskliga rättigheter i den högre utbildningen</i> .....	41
Anf. 90 CARINA HÄGG (s).....	41
Anf. 91 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	41
Anf. 92 CARINA HÄGG (s).....	41
Anf. 93 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	41
<i>Reglering av spelmarknaden</i> .....	42
Anf. 94 JOHAN PEHRSON (fp).....	42
Anf. 95 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	42
Anf. 96 JOHAN PEHRSON (fp).....	42
Anf. 97 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	43
<i>Äldre läkares yrkesförbud</i> .....	43
Anf. 98 BERIT ADOLFSSON (m).....	43
Anf. 99 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	43
Anf. 100 BERIT ADOLFSSON (m).....	43
<i>Åtgärder för arbetshandikappade</i> .....	43
Anf. 101 STEFAN ATTEFALL (kd).....	43
Anf. 102 Statsrådet MONA SAHLIN (s).....	44
<i>Lördagsöppet på Systembolaget</i> .....	44
Anf. 103 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	44
Anf. 104 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	44

<i>Biståndet</i> .....	44
Anf. 105 MARIANNE ANDERSSON (c).....	44
Anf. 106 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) .....	45
Anf. 107 MARIANNE ANDERSSON (c).....	45
Anf. 108 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) .....	45
<i>Antisemitiska uttalanden i Ryssland</i> .....	46
Anf. 109 TUVE SKÅNBERG (kd).....	46
Anf. 110 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	46
Anf. 111 TUVE SKÅNBERG (kd).....	46
Anf. 112 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	46
<i>CSN:s återbetalningsregler</i> .....	47
Anf. 113 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	47
Anf. 114 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	47
Anf. 115 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	47
Anf. 116 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	47
Anf. 117 ANDRE VICE TALMANNEN .....	48
<b>7 § Förskoleverksamhet</b> .....	<b>48</b>
Utbildningsutskottets betänkande 1998/99:UbU10.....	48
Anf. 118 ANDERS SJÖLUND (m) .....	48
Anf. 119 ERLING WÄLIVAARA (kd).....	49
Anf. 120 BIRGITTA SELLÉN (c).....	51
Anf. 121 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	52
Anf. 122 NALIN PEKGUL (s) .....	53
Anf. 123 ANDERS SJÖLUND (m) replik.....	54
Anf. 124 NALIN PEKGUL (s) replik .....	54
Anf. 125 LENNART GUSTAVSSON (v).....	54
Anf. 126 ANDERS SJÖLUND (m) replik.....	56
Anf. 127 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	56
Anf. 128 ANDERS SJÖLUND (m) replik.....	57
Anf. 129 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	57
Anf. 130 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	57
Anf. 131 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	58
Anf. 132 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	58
Anf. 133 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	58
Anf. 134 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	58
Anf. 135 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	59
Anf. 136 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	59
Anf. 137 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	59
Anf. 138 GUNNAR GOUDE (mp).....	60
Anf. 139 ANDERS SJÖLUND (m) .....	62
Anf. 140 GUNNAR GOUDE (mp).....	62
Anf. 141 ANDERS SJÖLUND (m) .....	62
Anf. 142 GUNNAR GOUDE (mp).....	62
Anf. 143 BIRGITTA SELLÉN (c).....	63
Anf. 144 GUNNAR GOUDE (mp).....	63
Anf. 145 BIRGITTA SELLÉN (c).....	64
Anf. 146 GUNNAR GOUDE (mp).....	64
Anf. 147 ERLING WÄLIVAARA (kd).....	64

Anf. 148 GUNNAR GOUDE (mp) .....	64
Anf. 149 ERLING WÄLIVAARA (kd) .....	65
Anf. 150 GUNNAR GOUDE (mp) .....	65
(Beslut fattades efter 10 §.) .....	65
<b>8 § Skolfrågor .....</b>	<b>65</b>
Utbildningsutskottets betänkande 1998/99:UbU11 .....	65
Anf. 151 TOMAS HÖGSTRÖM (m) .....	65
Anf. 152 KALLE LARSSON (v) .....	67
Anf. 153 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik .....	69
Anf. 154 KALLE LARSSON (v) replik .....	69
Anf. 155 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik .....	70
Anf. 156 KALLE LARSSON (v) replik .....	70
Anf. 157 YVONNE ANDERSSON (kd) .....	70
Anf. 158 KALLE LARSSON (v) replik .....	72
Anf. 159 YVONNE ANDERSSON (kd) replik .....	73
Anf. 160 KALLE LARSSON (v) replik .....	73
Anf. 161 YVONNE ANDERSSON (kd) replik .....	74
Anf. 162 SOFIA JONSSON (c) .....	74
Anf. 163 KALLE LARSSON (v) replik .....	77
Anf. 164 SOFIA JONSSON (c) replik .....	77
Anf. 165 KALLE LARSSON (v) replik .....	78
Anf. 166 SOFIA JONSSON (c) replik .....	78
Anf. 167 ULF NILSSON (fp) .....	78
Anf. 168 KALLE LARSSON (v) replik .....	81
Anf. 169 ULF NILSSON (fp) replik .....	81
Anf. 170 KALLE LARSSON (v) replik .....	81
Anf. 171 ULF NILSSON (fp) replik .....	82
Anf. 172 GUNNAR GOUDE (mp) .....	82
Anf. 173 YVONNE ANDERSSON (kd) replik .....	85
Anf. 174 GUNNAR GOUDE (mp) replik .....	85
Anf. 175 YVONNE ANDERSSON (kd) replik .....	86
Anf. 176 GUNNAR GOUDE (mp) replik .....	86
Anf. 177 TORGNY DANIELSSON (s) .....	86
Anf. 178 KALLE LARSSON (v) replik .....	88
Anf. 179 TORGNY DANIELSSON (s) replik .....	89
Anf. 180 KALLE LARSSON (v) replik .....	89
Anf. 181 TORGNY DANIELSSON (s) replik .....	89
Anf. 182 SOFIA JONSSON (c) replik .....	90
Anf. 183 TORGNY DANIELSSON (s) replik .....	90
Anf. 184 SOFIA JONSSON (c) replik .....	90
Anf. 185 TORGNY DANIELSSON (s) replik .....	90
Anf. 186 YVONNE ANDERSSON (kd) replik .....	91
Anf. 187 TORGNY DANIELSSON (s) replik .....	91
Anf. 188 YVONNE ANDERSSON (kd) replik .....	91
Anf. 189 TORGNY DANIELSSON (s) replik .....	91
Anf. 190 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik .....	92
Anf. 191 TORGNY DANIELSSON (s) replik .....	92
Anf. 192 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik .....	92
Anf. 193 TORGNY DANIELSSON (s) replik .....	93

Anf. 194 ULF NILSSON (fp) replik.....	93
Anf. 195 TORGNY DANIELSSON (s) replik.....	93
Anf. 196 ULF NILSSON (fp) replik.....	94
Anf. 197 TORGNY DANIELSSON (s) replik.....	94
Anf. 198 STEN TOLGFORS (m) .....	94
Anf. 199 GUNNAR GOUDE (mp).....	97
Anf. 200 STEN TOLGFORS (m) .....	97
Anf. 201 GUNNAR GOUDE (mp).....	98
Anf. 202 STEN TOLGFORS (m) .....	98
(Beslut fattades efter 10 §.) .....	98
<b>9 § Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 1998.....</b>	<b>98</b>
Utbildningsutskottets betänkande 1998/99:UbU12.....	98
(Beslut fattades efter 10 §.) .....	98
<b>10 § Avdrag för ökade levnadskostnader vid tillfälligt arbete .....</b>	<b>98</b>
Skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU17 .....	98
Anf. 203 CARL FREDRIK GRAF (m).....	99
Anf. 204 MARIE ENGSTRÖM (v) .....	100
Anf. 205 LARS LILJA (s).....	101
Anf. 206 CARL FREDRIK GRAF (m) replik .....	102
Anf. 207 LARS LILJA (s) replik .....	102
Anf. 208 CARL FREDRIK GRAF (m) replik .....	103
Anf. 209 LARS LILJA (s) replik .....	103
Anf. 210 MARIE ENGSTRÖM (v) replik.....	103
Anf. 211 LARS LILJA (s) replik .....	103
Anf. 212 MARIE ENGSTRÖM (v) replik.....	103
Anf. 213 LARS LILJA (s) replik .....	104
Anf. 214 KENNETH LANTZ (kd).....	104
<b>Beslut .....</b>	<b>105</b>
UbU9 Fristående förskoleklass .....	105
UbU10 Förskoleverksamhet.....	106
UbU11 Skolfrågor.....	108
UbU12 Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 1998.....	110
SkU17 Avdrag för ökade levnadskostnader vid tillfälligt arbete.....	110
<b>11 § Bordläggning.....</b>	<b>111</b>
<b>12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar .....</b>	<b>111</b>
<b>13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor .....</b>	<b>112</b>
<b>14 § Kammaren åtskildes kl. 19.29. ....</b>	<b>112</b>

Elanders Gotab, Stockholm 1999